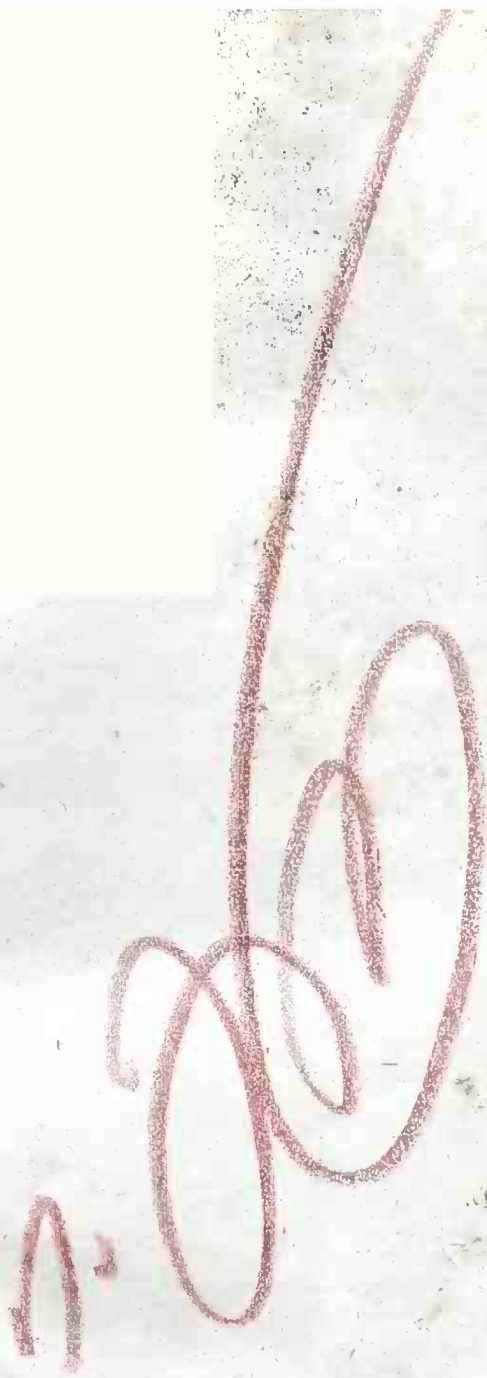

F-2
L-4

Мед

дабрыя людзкія людзкія.

კ ლ ო ბ ე ღ ი ა

ა ნ უ

სწავლება წნეობითა სწავლათა ჰაზრთანო,
და განსყვანი სსუათა და სსუათა ნივთათჳს. და
თხსული და აღსხმული, ანბანთა ჴედა.

და ფრანციტულისა წერილთაგან რუსულსა ჴედა
გარდმოღებული კოლლექციის ასსესორის იო-
ანე პრივლონცკის მიერ.

3072

ხოლო რუსულისა ენისაგან ქართულსა ჴედა
ითარგმნა ციტულარნის სოვეტნივის კოორგო
ჩუგუნოვისა მიერ.

ს ა ნ ვ ტ ჯ ე ტ ე რ ბ უ რ ჳ ს ა შ ი ნ ს

ს ტ ა ნ ბ ა ს ა ი თ ს ი ფ ი თ ა ნ ე ს თ ვ ი ს ა ს ა .

წ ე ჳ ს ა 1 8 2 3 .

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЕНО:

съ шѣмъ, чѣобы по напечатаніи до выпуска изъ Типографіи представлены были семь экземпляровъ въ С. Петербургскій Цензурный Комитетъ, для препровожденія, куда слѣдуетъ, на основаніи узаконеній. Санктпетербургъ
Маія 24 дня 1823.

Цензоръ Александръ Красовскій.

საყვარელნო მკითხველნო, მენო მშობელისა ქუჭუნისა ჩემისა იმერ ამერთანო! კეთილმან შურმან და უმწუბრვალესმან სიყვარულმან თქუწმან, განმამხნო მე, და შრომისა არა რად შემრაცხველმან, ვსთარგმნე წიგნი ესე სწეობითი ენციკლოპედია, რუსულით ბუნებითსა ენასა ჩუწნსა ზედა; ვინაა დგან უჩუი მე, საეკლესიო-დთა და სამოქალაქო-დთა სჯულითა, რომელთა ყოველსა ვატად ვატადსა, თანა-ამს, სიყვარული და ერთ-გულეობით სამსახური, ღუთისა კელმწიფისა და მშობელისა ქუჭუნისა თვისისა, ვისაცა ვითარ და როგორ ძალ-უმს, შეძლებისამებრ თვისისა.

სალო წიგნი ესე ენციკლოპედია შეიტავს თვს-შორის ათ-ოთხმეტთა უჩინებულესთა ფილო-სოფოსთა და მეცნიერთა ვაცთაგან მსჯელობასა, თვსებათათვს, რაოდენნიცა იხილვებიან ყოველთა ვაცთა შორის, სწეობითთა სწავლათა და მასთან-ვე ზედ-დართულ მოკლე ფიზიკურთაცა ჩივთთა განმარტებათა, რომელიცა ყოველთა წარკითხვს მოუვარეთა, და გონიერთა ვაცთა მისცემს, კმა-

საყოფელად შემეცნებასა, სრული
ზნეობითი სწავლისასა.

და ვინაჲდგან უჩუი მე, რომელ პენი საკა
როველო-მსანი, პველადგანვე არიან, სარწმუნოე-
ბისა, კელმწიფისა, მამულისა, და სიბრძნის-მოუ-
ვარენი, ამის-გამო ვსასოებ, რომელ შვილნი
ოვერიისანი, წიგნისა ამის-გამო იხილვენ ფრიად-
სა სარგებლობასა; დაამის-თვს არა მივხედე,
არცა შრომასა და არცა წარსაგებელსა, თუცა
ვარ მწირობასა და ხელ-მოვლეთობასა შინა
შეუჩქვენელ, არამედ ვერა რომელმანმე მიხეც-
მან და მადრკოლა, მშობელისა ქრწენისა ჩე-
მისა სუეგარულსა, და ვახმარე უკანასკნელი
საცხოვრებელი ჩემი, დასაბეჭუქელად წიგნისა
ამის, და წარმოუდგინე სასო-გადოობასა თქუმნ-
სა, და უკეთუ მცირედი ღვაწლი ესე ჩემი სათნო-
თქუმნა იქმნება, მაშინ ბედნიერად შევრაცხ თაგ-
სა ჩემსა, და თქუმნშიერ განმხნობილი, ვუაღა-
დცა მოსხრათვებით ვიგულს-მოდგინებ, და წარ-
ვადგენ ჩემ-მიერ თარგმნილსაცა, ნაკასსა ანუ
მცნებასა, დათხსულსა ნეგარად ხსენებულის. მი-
სის იმპერატორების დიდებულე-

ქრინა მეორისასა, სადაცა
ქრინა, რათა და იბეჭდოს იგი, ქართულსა
ქრინასა სედა, და სარგებლობდეთ მის-მიერ, ყოველ-
თა სასამართლოთა და სჯულიერთა საქმეთა შინა,
და შემდგომადცა, ვითარ და რაოდენ ძალ-მედე-
ვის, სხვათაცა სასარგებლოთა წიგნთა, ბუნებით-
სა ენასა ჩუწნსა სედა თარგმანთათჳს.

შემდგომ ამისა, ვინამთვან მწერალი წიგ-
ნისა ამის სტამბასა შინა იყო რუსი, ყოვლითუ-
რთ უვიცი ქართულისა ენისა და წერილისა, და
მე არა მათუნდა ყამი მოცლილი თანამდებობისა
გამო ჩემისა, რომელ თვით მე მეწერა სტამბასა
შინა, ამისთჳს, ვითხოვ ზაგიოსანთა მკითხველ-
თაგან, რომელ უკეთუ შეცთომა დაუგვანი ლექსი
რამე, ენის თხსებისა ჩუწნისა წიგნსა ამას ში-
ნა ჰპოთ, არა მრისხოთ, არამედ დიდ-სულობი-
თა თქუწნითა მომიგეთ.

თქუწნი უმრწემესი და უერთგულესი,
გიგულარნის სოვეტნივი გიორგი ძავარის მე
ჩუგუნოვი.

ზინაქსი.

	გვერდი.
ანგიაგიისათვის.	1
კანუსვენებელთა ერთათვის.	6
ღუთისათვის.	7
მდიდრისათვის.	8
კეთილისათვის.	8
კეთილ-მოქმედებისათვის.	14
კლასხვი ვაცისათვის.	18
დიდთა და ჩინებულთა ვაცთათვის.	18
დიდ-შვენიერისა განის სამოსლისათვის.	19
ღროსათვის.	22
ამპარგავანებისათვის.	22
მრისხანებისათვის.	23
მეგობრობისათვის.	24
ფულისათვის.	24
საქმისათვის.	25
უმაწვილთა ანუ ურმათათვის.	27
კეთილ-მოქმედებისათვის.	28
კმა უოფით უოფისათვის.	28

სიმძირისათვის.	35
ღირსებისათვის.	36
ცხოვრებისათვის.	38
შუბისა ანუ შექცევისათვის.	38
შურისათვის.	38
სიმრთელისათვის.	38
ძვრ-მეცხველებისათვის.	38
იმპერიისათვის.	38
ჯეშმარიტებისათვის.	39
ძუნღიერებისათვის.	40
სიცრუისათვის.	41
სიუვარულისათვის.	42
მცონარებისათვის.	45
პირ-მოთხეობისათვის.	46
წელიწადთა და უამთათვის.	49
მოწყალებისათვის.	50
მოწყალებისათვის.	51
მუვიდობით ცხოვრებისათვის.	52
ქრმისათვის.	58
კასრისათვის.	59
შურის-კებისათვის.	59

ათვის.	59
თქმულებისათვის.	60
უბარუკებისათვის.	61
მხუარებისათვის.	70
ცნობისათვის თავისა თვისისა.	73
უნებათათვის.	75
დადგომილუებისათვის.	76
პატივისცემისათვის.	77
წინასწარისათვის.	78
ყსთმო სურვილისათვის.	79
მუშავობისათვის.	81
სიხარულისათვის.	81
შურისათვის.	82
სიკუდილისათვის.	84
სინიღისისათვის.	86
რჩევისათვის.	86
მოხუცებულთბისათვის.	87
საიდუმლოთსათვის.	88
გაბნობისათვის.	90
ძხიარულუებისათვის.	90
სწავლისათვის.	92

კულთადობისათვის.	92
ქედისათვის.	93
ძამაცობისათვის.	94
მეფეთათვის.	94
პატიოსანის ვაჭისათვის.	98
ხარისხისათვის.	98
ეკონომიისათვის.	100
ქნათათვის.	101

თავი 1. სანაგაგრო ფინანსისათვის.	107
თავი 2. ნათლისათვის.	121
თავი 3. ცისათვის.	125
თავი 4. ქრისტიანის სულისათვის.	131
თავი 5. ბუნებითი ისტორიისათვის.	137
თავი 6. ბუნების შემოქმედისათვის.	146

ნაწილი 1. სნეობითი სწავლისათვის.	147
ნაწილი 2. თანამდებობათათვის ღმერთისადმი.	150

გვერდი.

თანამდებობისათვის თავისა	152
თავი 4. თანამდებობათათვის სხუათა	155

~~~~~

სიკეთებელია ანუ შეკრები-
ლებად სნეობითთა სწავლათა
ჭასრთანო, ღაკანსყანი სსვათა
და სსვათა ნივთათაჲს.

ან გიჳაგია არს ლექსი ბერძული, რომელიცა
ნიშნავს სიმუღილსა ერთისასა მეორისაჲმ; და-
მიიღების ვითარ ბუნებითა, ეგრეთვე სნეობითთა,
ჭასრთა შინა. პირველსა შინა იგი არს ესე-
ვითირი თჳსება სსეულთა, რომლისა ძლით
აქჳსთ მათ ბუნებითაჲ სიმუღილი ურთიერთისა-
ჲმი ესრეთ, რომელ ერთსა მეორისა მიუთმენაჲ
არა ძალუძსთ. მაგალითაჲ ამისა მრავალნი სსვა
დასსვანი გამოცდილებანი დაიდებიან, ვითარ იგი:
მგელსა არა განეცდება ცხოვარი, და ძალსა ვა-
ტა; ეგრეთვე რომელნიმე მხეცნი და ცხოველნი,
ვითარ იგი: აქლემნი, ხარნი, ვოლოხიისა ანუ
ინდოური მამალნი, მძვინვარებასა შინა მოყლე-
ნან ორეს იხილვენ წითელსა რასამე. ორეს

ევაგილოზებს ასკილი მაშინ ვარ
 დენსამე სუნსა თვსსა ჰკარგავს; ღვი
 ჭურჭელსაშინა, დროსა ქერის ევაგი
 აღიმდურევიან. კუთლად რაღასადმი აქერაზს მი-
 ხერაჲ ესე? რომელსა რომელთაჲ ვაცთა ბუნებითად
 აქუსთ ზისჯობად, რომელსაჲ მოხარშულისა თევ-
 ზისაგან, რომელსაჲ ეველისაგან, და რომელთაჲ
 არა ძალუძსთ განცდაჲ ვაცანი, თავენი და ამოდუ-
 ბულნი საჭურველნი: ამის უკანასკნელისათჳს იტ-
 უვიან, რომელსა სამაგალითოდ ეშინაძათ იაკობ
 ჰირველსა ვარძლსა ანგლიისასათ; დაესე ვითარნი
 თვსებანი მითვაღულ არიან დაფარულებაჲ. ანგი-
 ჰაგია სწეობისა ჰასრსაშინა არს ბუნებითი წინააღ-
 დეგობა სწეთა: ესრეთ რომელსა, რომელიცა ნივთი
 ერთსა მოსწონს, და ჰაცავის-ტემასა შინა მისსა არს;
 იგი სძაგს მეორესა, და მის მიერ უტულებელს
 იყოფება: რომლისა ძლით, ესე ვითართა ვაცთა
 ერთმანერთი არა განეცდებათ; წარმოებანი ამა ან-
 ტიპიციის წინა აღმდგეობისანი, სწეებსა შინა აქერ
 არს მიებაჲ: სწეთა გამო უკუწ გულისკმა იყო-
 ფების, ბუნებითი სხვა დასხვაობანი სულთერთა ძა-
 ლთანნი, და დონისამიება მათისა ცხოველობისა.

სხვაობასა არცა მცირედრე შე-
 ა ჰგონებენ, რომელ ესე ვითარსა
 ვერძოდთგან წარმოებულსა სიძულვილ-
 სა, არა რამ მისესი აქუნდეს; თვით უკუნი მეტე-
 ველებენ ვინმცა არა უუვარსთ მათ და განტადცა
 არ ძალუძსთ; და რამსა მისესისათვის იგი არა
 უწყეიან. ღა ამისთვის ვერ გულის-
 ვითარ თავისა თვისისაგან უკუნ აქციონ, ესოდენ
 დიდ ფრიადი თვით მათთვისცა საცხებელი ბოროტი.

განსჯა ანგინაგისათვის, მდგომარეობს
 ორთა გარემოებათა შინა. I. ვითარ მართებს
 მოქცევა მქონესა ანგინაგისისა? ფრიად საჭი-
 როთ არს, რომელ მან იგი უკუნაქციონ-
 თვისაგან; ამისთვის, რომელ ესე არათუ მხოლოდ თა-
 ვით თვისით ნიშნავს, დიდ ფრიადსა სისუსტესა
 სულისასა; არამედ გუჯადაცა ცუდთა შედგომი-
 ლებათა, შეკვრდომად შესაძლო არს; დაოდეს ესე
 ვითარი ანგინაგია, სედას სედა მოხდების, მაშ-
 იან გარდაიქცევის იგი სიძულვილად; და თუმცა ესე
 არა საფრთხილო ყოფილიყო: მაშინცა საცნაურ
 იქმნება, რომელ ესე ვითარმან ვაცმან, სოფელსა
 შინა ცხოვრება არა უწყის.

პოლიტიკოსს, რომელსაცა
 ბედნიერებისა თვისისა მოპოება სურს,
 მას, ყოველთათვის სწორ ყოფად, და ამა
 თვით იგიცა აჩუქნოს, როგორ მან სოფელსა ში-
 ნა ცხოვრება უჩეის; ვინაღთვან სხვათა და სხ-
 ვათა წნეთა თნებად ძალუძს, თუმცა ოდენ სო-
 ფელსა შინა ყოველნი სულელიყუნენ. ამისგამო-
 დაბოლოვების, რომელ ესე ვითაროი ანტიპაგია,
 უცულისკმო თვითსწულადობით იპრობის, მით
 რამეთუ, ესე ვითარსა ვაცსა სურს, რომელ სხ-
 ვათაცა ყოველთა მისთანავე თანასწორი, გემო-
 ნება, მოწონება, და წნე, აქუნდეს; და ოდეს
 შენიშნავს, რომელ იგინი სხუათა ნივთთა შინა
 სიმხიარულესა თვისსა დაბოლოებენ, და უმცავ-
 სო წნე, წნისა მისისათანა აქუსთ: მაშინ
 ესე ფრიად შეამჩუნებს მას. ესე თვით სწუ-
 ლობა ნიშნავს ნაკლულევანებასა, ცულისკმის
 ყოფით განსჯისასა; და თუმცა ანტიპაგია ამგვი-
 ცებს, არამედ იგი ვნებულისაგან წნისა პრიუ-
 დების, და მეტადრე მაშინ, ოდეს მისდამი ჩუქუ-
 ლებაცა შეეძინება, მაშინ ანტიპაგია მოქმედებით-
 სა სიძულვილსა შინა გარდაქცევად იწყებს; რომე-

მას ყოველსავე, რომელ ესე ვი-
 კუალადცა ვერ შემოღებულ არს სრუ-
 ლებით აღვირსსმად თვისისა ვნებისა. ამიერ-
 თგან ხილვად შემოღებულ ვიქმნებით, თუ ვითარ,
 ჩუენ ანგიაგიაჲ ჰირის ჰირ მეორისა აღმოფხუ-
 რად თანა გვამს, 1. ოდეს ჩუენ ვნებათა ჩუენ-
 ნთა ესრეთ აღვირ-ვასსამთ, რომელ შემოღებულ-
 ვიქმნებით, თავისუფალ დატყუებად მეორისა წი-
 ნაშე გემოვნებისა და მხიარულებისა მისისა, რომ-
 ელსაცა იგი ჩუენდა წინა აღმდგეთა ნივთთა ში-
 ნა ჰპოებს. 2. თუ ვითარ განვერნეთ ჩუენ ან-
 გიაგიისაგან? ესე დიდად საჭირო არს, მით რა-
 მეთუ ერნი ოდესმე ჩინებულ იყოფებიან; რომლი-
 სგან დიდფრიადისა ვნებისა მოლოდება მართებს.
 და ესრეთ ჟერ-არს ყოველისავე მეტადინებოთა
 მოქცევა ყოვლითურთ გემოვნებისა დასნისამე-
 ზრ მათისა. მაშინ იწარმოების ესე, ოდეს ჩუ-
 ენ, რადცა მათ ჩუენ შორის არა სთნავთ, მას
 ანუ ვფარავთ და ანუ ყოვლითურთ ვივლცვით
 მისგან; ხოლო წინააღმდეგად უკუენ ამისა, რადცა
 მათ სხვათა შინა მოსწონთ, ყოვლისა ღონის
 მიებოთა, მიზამვად მათდა ვმეტადინებდეთ.

განუსვენებელნი ერნი

სურის განსვენებით დაცვა თავთა თვსთა
 უკუწმ ერთა, მაშინ არა ემაარს ესე მხოლოდ, რო-
 არავინა ვუოთ განუსვენებელ, არამედ მართებს კუ-
 ლადცა ცოდნად იგი, ვითარ ვიცვირითთ ხუწნ
 განუსვენებელნი ერნი: ვინაძთგან მიმოქცევასა
 შინა ხუწნსა ერთათანა, უეჭვილად ვბოებთ მათ
 შორის ცუდთა და გაუღლებელთა ზნეთაცა, და ვი-
 ხილავთ ესრეთთა ერთა, რომელნიცა მრისხანეო-
 ბენ უშიშესოდ; ნივთათვს სჟიან გარემოქცე-
 ვით, ანუ აღვსილ არიან ამპარგავანებითა. ერთნი
 განუსვენებელნი არიან აღმდევებენ; ხოლო მეორენი ვერ
 მოითმენენ, რომელ მათ უთხრან წინა აღმდევნი
 რაჟმე. რომელნიმე არიან ხარბნი და მრისხანენი,
 ხოლო მეორენი ფრიად უგულუბელს მყოფელნი; და-
 მრავალთა სხვათაცა ვბოებთ, რომელნიცა ჰგონე-
 ბენ ესრეთ, რომელ უოველივე მხოლოდ მათ ეკუ-
 თუნისთ. და ესრეთ ვითარი უკუწმ სასოება არს
 განსვენებით ცხოვრებისა, ოდეს უოველნი ესე
 შეცთომილებანი ამბობებსა შინა მოუვანებად
 ხუწნდა შემკლებელ იქმნებიან? ესე უოველივე
 გვმართებს ცვირთვად მოთმინებითა: არამედ ვი-

ესე არა არს ჩუქულებითი ვე-
 რაჲსი რაჲსი; მაშასადამე უპირველესი ღონის-
 ება შტეო-მარკიოზს მას შინა, რათამცა მტკიცედ
 განვსაყოთ, 1. ესე რომელ ვინამთვან ბიჭიერე-
 ბანი ესოდენ ჩუქულებრივნი არიან, მაშასადამე
 არცა სათანადო არს განკვირვება მათი, და მა-
 რადის ერთგანცა მოლოდება მათი თანა გვამს
 ჩუქუნ; და რაოდენ ერთა აქუსთ ვეთილნი და ცუ-
 დნი თვისებანი, მაშ ჩუქუნცა მებრ მათსა მათთანა
 მქცევლობად თანამდებ ვართ. 2. შეცთომილებს-
 თა რომელთაცა ვპოებთ სხვათა შინა, ავნებენ
 მათ თვითოდენ მხოლოდ, და ჩუქუნ არარაღსა
 გვიყოფენ. 3. იგინი არიან ესეკითარნი სენნი,
 რომელ ჩუქუნდაცა ესოდენვე ჩვეულებრივნი არი-
 ან: ვინამთვან თვით ჩუქუნცა მათდამი თანასწო-
 რითავე ხატითა, ქუქუნ ვმდებარეობთ ვითარ იგინი.

ღმერთი არს უსხეულო და უოვლითურთ ს-
 რული არსება, მან შექქმნა სოფელი იცავს მას
 და უოველსავე სიბრძნ თა თვისითა მართავს, ჟერ-
 არს სიუვარული მისი და ზაგივისცემა უმეტეს
 უოვლინა.

სიმდიდრე არს ორღანთა უკეთესისა
 ბათა.

ღიღი შევთოძილება არს, იტყვის ლაც
 ჰაგივისაცემა ერთა, სიმდიდრისა გამო მათისა.

სიმდიდრე აწარმოებს დიდ ფრიაფსა განუს-
 ვერებლობასა სულისასა, მით რამეთუ ოდეს მე-
 თანადრებ იქმნების იგი მოვლებად მისა, და სი-
 ტყვისტებად მისთჳს, თუ ვითარ იხმარა მან იგი.

უხამს არს შეშურებად სიმდიდრეჲ ესტვა-
 რთა ერთანი, რომელთაცა მოიპოეს იგი, მოვლე-
 ბითა თჳსისა განსვენებისა, სიმრთელისა, ჰაგიო-
 სნებისა, და სინიღისითა.

მდიდარი. იგი არს მდიდარი, რომელ-
 საცა აქუს შესავალი უფროს წარსაგებელისა
 თჳსისა; და იწოდების იგი ღარიბად, რომლისაცა
 წარსაგებელი აღემატების შემოსავალსა მისსა.

იგი შემძლებელ არს მდიდარ წოდებად თჳი-
 სა, ვინმცა თვინიერ გარდამეტებულებისა, არა
 რაჲსა შინა, არა რაჲმე აქუს ნაკულაღეგანებაჲ.

კეთილი. (სრულ კეთილობა). უგუნუ-
 რება არს აქმეთსა ცხოვრებასა შინა, სრულისა
 კეთილობისა ანუ ბედნიერებისა მიება. გულისკმის-

ნიმიერ მოღებული მისთვის, ბევრთა
 ფოთსთავან, არს მხოლოდ ბნელი გამო-
 წაგვამ მის ვეთილობისა, რომელიცა შემძლებელ
 არს ვმაყოფად სურებათა ჩუწნთა, და არა ნა-
 ნდვილად, სსუათა დასხუათა ჭასრთა მათათვის,
 რომელიცა ცხადად აჩუწნებს, რაოდენ შევრდო-
 მილარს ეჭუსა შინა, ესე მათ მიერი ჩუწნდა ესო-
 დენითა რჩმუნებითა, აღთქმული ვეთილობამ. სო-
 ლოთ ვით საქმესა შინა და უცხრომელად მოძრათამ
 სოფლისა ამის შემადგენელი ნივთნი, განდვი-
 ძება ცულის კმისყოფისა ჩუწნისა, და დაუცხრო-
 ძელობა სურებისა, არაოდეს დაგვაშთენენ ჩუწნ
 ესრეთსა მდგომარეობასა შინა, რომლითაცა შე-
 მძლებელ ვყოფილვიოთ დათუძნებად განსვენებით
 ცხოვრებისა ჩუწნისა. თუდეს განვიხილავ მე,
 რაოდენ თვით უმცირესნი ნივთნი, მოგვართმენ
 ჩუწნ ვმაყოფილებასა, და რაოდენ სუსტარიან
 საკუთარნი გრძნობანი ჩუწნნი გამოხატვად მო-
 ზიებათა მათათვის: მაშინ ყოვლითურთ გარევი-
 ქცევით ამათ ცრუთა ვეთილობათავან. უითარი სი-
 ცებობა არს ქუწყანასა შინა, რომელიცა არა
 იყო-ს შევრულ განმწარებისა თანა? საკუთარნი

გრძნობანი ჩუბნნი არა ხშირადრე
 მოყვანებულად აღრეულებასა შინა მოყვანის
 მათთასა, უჩესოებისა გამოთრდნობათ ჩუბ-
 ნთასა; და გულისკმისყოფა ჩუბნნი არა მოყვან-
 ღასა განრისხებასა შინა უჩესოებისა გან გრძ-
 ნობათა ჩუბნთათა? სწეულება, ეინელი, ავღრიანი
 დღე, ვჟაღად და ხშირადცა უუმცირესი ნივთთა
 ამათგანი, ცჟალებულ გვეოფენ ჩუბნ, და ეოვე-
 ღანი ჩუბნდა ვუთუნღანი ნივთნიცა, ვითარცა
 იტევის ევრ ფილოსოფოსი.

კეთილდღეობა, არს მდგომარეობა დაუცხ-
 რომელისა მხიარულებისა. იგი მდგომარეობს
 სიმრთელესა, მეუდროებასა, დასულოერსა განს-
 ვენებასა შინა. მეუდროებასა და სულოერსა
 განსვენებასა მოვიზიოვებთ და დავიცავთ კეთილ-
 მოქმედებითა, და სიმრთელესა სომიერებითა. მა-
 შასადამე კეთილდღეობა თვით ჩუბნ შორის გი-
 ეს, და რომელიმე ნაწილი ჩუბნსედა დამოვიდუ-
 ბულ არს: ვთარმედ თუმცა სიმრთელე, არა სრუ-
 ლიად დამოვიდებულ არს ჩუბნსედა, არამედ აქ-
 რარს უკუბნ თავს დებად, რომელ იგი რომლი-
 თამე ხატითა მდგომარეობს უფლებათა შინა ჩუ-

ეროვ აუცილებელად იგი არა ეკუთვნის. ღალატობასა: ვითარმედ ღალატობა ვხედავთ სიმრთელე მოკლებულთა ბედნიერად; თუმცა მართალ არს დაარა ესდენ, ვითარ ივინი, რომელთა წინაშე კეთილ-ღღობისა თვისისათნა აქუსთ სიმრთელეცა, რომლისა ძლით უუსაგრძნობელესად სტკებებიან სხვითაცა კეთილთ-ბითა.

არცა სიმდიდრე, არცა დიდება, და არცა მხიარულება ჰქმნიან ვაცსა ბედნიერად, არამედ მოქმედება მისი, მეტყველებს მარკა ავრელიოს. და რათა ჰქმნას კეთილნი საქმენი. მაშა აგრარს ცოდნად, რამ არს კეთილ, და რამ არს ბოროტ; რამესათვის დაბადებულ არს ვაცი, და რამესა შინა მდგომარეობენ თანამდებობანი მისნი? დაესრულა მეტყველებს იგივე მარკა ავრელიოს, დონის-ძიება ბედნიერად მყოფობისა მდგომარეობს კეთილსა გულის-კმისყოფასა შინა.

ვერა რამ ესოდენ ვერა შეაწევა ბედნიერებისადმი სიტოცხლესა შინა თვისსა, ვითარ სედ მიწევნით ცნობამ სოფელსა შინა წარმოებულთა ნივთთანი. ცნობასა ამას შევიძენთ ჩუენ

სწირად განსჯითა ყოველთათჳს სოფელსა შინა.

არა მიება არავის შორის მოწყობებისა, და არცა მოლოდინება მისა, რომელ შენ შორის ემიებდეს ვინმე მას, არს უსასიამოვნესი ცხოვრება, აქროვანი ღრთ, დათვით ბუნებითი მდგომარეობა ვაცისა.

ოდეს ჩუბნ ვმყოფილ ვიყოფებით, მაშინ ყოველივე გუახარებს ჩუბნ, და ყოველსავე რაღასაცა ვხედავთ გვეჩუბნების სასიამოვნოდ; და ოდეს უკუბ მწუხარე ვართ, მაშინ სრულიად ბუნება ჩუბნთჳს ერთბაშად გამოიტვლება, და ყოველივე გვეჩუბნება ჩუბნ შესამჩუბნებელად.

დიდად ბედნიერება არს ქონება მისი რაღაცა გვსურის; არამედ ვუაღადა არს უსრულესი ბედნიერებაჲ, არა სურებდა უმეტესს მისსა რომელიცა გვაქუბ; და შერაცხვა მისი უუმტირესად რაღაცა შოვნად ვერძალგვიძს.

ბედნიერება არაოდეს, ესოდენ საგონბობელ ჩუბნდა არა იყოფება სოფელსა ამას შინა, ვითარ ღრთსა მას, ოდეს ჩუბნ განვერებით და განვთავისუფლებით რომლისამე ბოროტისაგან. ჩუბნ არა გვაქუბ სრულნი ბედნიერებანი: ბედ-

ვინმცა ხედავს ნათელსა დღისასა
 ნ ბრძამ; არამედ იგი რომელიცა ხე-
 დეს ნათელსა არა მეტყველებს ამას არაოდეს.
 ბედნიერ არს იგი, ვინცა არს მრთელ, მეტყვე-
 ლებენ სწეულნი; არარამედ მოზრებიან რა სწეუ-
 ლებისა მისგან, მაშინ უგრობნობელ მათდა იქმნება
 ბედნიერება სიმრთელისა.

თ-ღეს იხილო ვინმე აღუვანებული უმაღლეს-
 სა ხარისხადმდე, ჰატივისა და ბედნიერებისასა; მა-
 შინ ნუ დაბრძავდები ამა უუშვენიერესისა სახითა,
 და ნურცა იტყვი, რომელ ბედნიერ არს იგი. ვი-
 ნამთვან სრული ბედნიერება და სულიერი განს-
 ვენება შევრთებულ არიან ესრეთთა ნივთთა თანა,
 რომელნიცა მხოლოდ ჩუქნსკედა დამოკიდებულ
 არიან; მაშა არა ვერარს, რომელ გარეშემან ვე-
 თილმან მოგვიყვანოს ჩუქნ სისარბესა და შურ-
 სა შინა. რადცა უკუქნ შენდა შეეხების, მაშა ნუ
 გსურის სენატორობა, ვონსულაობა და სხვანი,
 არამედ იქმენ მით ვმყოფილ, რომელ თავისუფ-
 აღ ხარ შენ. უცულებელს ყოფას ჩუქნდა და
 მოკიდებულთა ნივთთანი, არს მხოლოდ ღონის

მიებად მიწთომისადმი სრულიად სუ-
სა. უითარცა იტყვის ეპიკრიმ.

ბუნებითი არს, რომელ ვაცსა სურდა ექ-
ნიერად ეოფა; არამედ ძვირადრე იგი ამას ჰბო-
ებს: შემძლებელ უკუზ იქმნებოდა იგი ბოვნად
მისა, უკეთუ სურებოდა. იგი რომელსაცა ვმე-
ტივალე მე, და მიხნს შეუძლებელ ეოფად. კმა
ეოფილ იქმენ მით რადცა გაქეს; ნუ გსურის
ნიეთნი შეუსაფერნი, მდგომარეობისა, საქმისა,
და ბედნიერებისა შენისანი; ერთითა მხოლოდ სი-
ტყვიითა ვსთქვათ, განაცდე ეოველნი უსარგებ-
ლონი სურებანი, და მის გამო იქმნები მცირითა
ვმაეოფილ; რომელსა შინა დაბრკოლებად შენდა
ვერვინ შემძლებელ იქმნება. უითარცა იტყვის
ბელაელარა.

კეთილ მოქმედება. უკეთუ ჩუზნ
სხვათა უქმთ ესევითარსა კეთილსა, რომლისა
გამო იგი სარგებლობისა მიღებად შემძლებელ
იქმნება, მაშინ ამას ეწოდება კეთილ მოქმედებად.
უითარცა იტყვის ვალხ.

კეთილ მოქმედებანი შესაძლო არიან ეოფად
სხვადასხვანნი, დაქონებად მათდამი სხვა დასხვანი-

ი; ვითარითაცა ხატითა იგინი ჩუწ-
 ან; შესაძლო არს იუთუად, რომელ
 კეთილმოქმედება აღემატოს დიდთა, და ხში-
 რადცა უმეტესს ვალდებულჳყოფს ვაცსა.

ღანიის მაგალითი იტყვის, რომელ უმჯო-
 ბეს არს მიღება მცირისა საჩუქრისა, მინიჭებული
 კეთილის გულისაგან, ვიდრეცა დიდ ფრიადი კე-
 თილ-მოქმედება, ჩუწნებული იძულებითა: ვინცა
 მსწრაფელ ვალდებულ ჳყოფს, ვგონებ რომელ იგი
 მრჩობლად ვალდებულ ჳყოფს. კეთილმოქმედე-
 ბანი არა თავით თვისით იუთუებთან დიდად მით-
 ვალულ, არამედ მით, ვითარითაცა ხატითა იგინი
 ჩუწნდა, ჩუწნებულ იქმნებთან. ძრავალნი ვინი-
 ლეთ ჩუწნ ესე ვითარნი ვაცნი, რომელთაცა მი-
 იღეს უმცირესნი ნივთნი დიდისა მაძლობითა,
 ამისთვის რომელ იგინი მხიარულებით მათმიერ
 ნიჭებულ იყუნენ.

მცირე საჩუქარი, უთხოვნელად ჩუქებული,
 უმეტესად ვალდებულჳყოფს მას ვინცა მიძღობს
 დიდითა თხოვნითა. ღა ესრეთ იგინი, რომელნიცა
 მეცადინეობენ ქმნად ჳეშმარობსა ვალდებულებასა
 თვისთა მეგობართადმი, საიდუმლოდ გამოიძიებენ

საჭიროებათა მათთა, რომელ იგინი
 ლებულ იქმნენ თხოვნად მათდა, მას შინ
 სასა; ხოლო უკეთუ მეგობრულსა თხოვნასა
 ვიმედებულბთ, მაშინ კეთილმოქმედება ჩუწნი,
 ზაგივსა თვისსა ჰვარგავს. იგი, რომელიცა იმუ-
 ლებულ იყოფების თხოვნად, წარმოადგენს სრულ-
 მოჩივრად თავსა თვსსა, და ჩუწნებული მისდაში
 კეთილმოქმედებად, სრულიად იქმნების მისგამო-
 იმულებით, თუმცა იგი, რომელიცა მას კეთილ-
 მოქმედებასა ჰყოფს, გარეშე იჩუწნება; რომ-
 ელ მით ვალდებულ ჰყო იგი სრულითა გუ-
 ლითა. ხოლო უკეთუ კეთილ-მოქმედება, ჩუწ-
 ნებულ არს მოწვენილისა დაიმულებულისა სახი-
 თა, მაშინ იგი, არა მითვალულ იყოფების კეთილ-
 მოქმედებად; ვინადაც არა მხიარულებით მინი-
 ჰვებული ნივთი, უშესამრწუნებელეს არს, სრდი-
 ლობიანის უარის-ყოფისაგან. ვითარცა იცუვის
 დიდბერდ.

ვინცა ვაცსა ვალდებულ ჰყოფს მისთვის,
 რომელ ნაცულად მისსა, მოიღოს რაჲმე, იგი
 არა რაჲთამე მას, არა ვალდებულ-ჰყოფს.

ქმედება არაოდეს დავარგულ იქმნე-
ს. უმადლო-სადმი იგი ჩუბნებულ იუოს,
რომელ ღმერთი ნაცულად მისა, მარადის
ნიჭებულ-გვეოფს ჩუბნ.

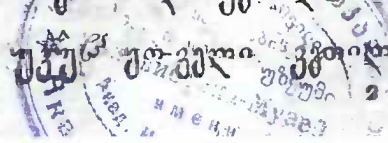
ჩუბნ უკუბ სავმად ვხედავთ მათსება,
რომელთა ჰუგის ვეთილლ-მოქმედება, ვიდრე-
და მათსება, რომელნიცა მათმიერ მიმდებულ
იქმნენ.

3072

ფრიად განუსყველოდა არს, ჩუბნება ვეთილ-
მოქმედებისა, მჭმუნვარისა სახითა. საჭიროება,
დასიძნელე, მდგომარეობს მას შინა, რათამცა
ჰუოს ვაცმან ვეთილ-მოქმედება, და შემდგომ
ვეთილ ჩუბნებისათანა, რაღა უნება არს, მიღე-
ბად თვისდა სასიამოვნო-დასა სახისა და მხიარუ-
ლებისა?

ჩუბნება აღთქმულისა ვეთილ-მოქმედებისა
არა ესოდენ სასიამოვნო არს ჩუბნდა, რაოდენ-
ნცა მეუესეულისა და მარულაოდნელისა ვეთილ-
ებისა მიღება.

ასწაურება ბუნებითად ჩუბნდა ვუთუნელი,
დაბოლოვების ღირსებასა და ვეთილ-მოქმედებასა
შინა. და ესრეთ უკუბ ვეთილ-მოქმედ

კაცი აწნაურ-არს; ხოლო აწნაურ
 ფა ქცევითა თვისითა, მოვლედულ-აე
 თავსა თვისსა.

შეცთომილება მრავალთა კეთილ-შობილთა-
 ნი, მდგომარეობს ცრუსა და ამათსა ჭასრსა ში-
 ნა, ამად რომელ ვითამცა აწნაურება მათი იუოს
 ბუნებითად ანუ თვისებითად მათშორის.

გლასაკი კაცი, არა მისთვს არს
 გლასაკ, რომელ მას არა რად აქუნს, არამედ მი-
 სთვს, რომელ იგი არა მშრომელად. მას რომ-
 მელსაცა არა რად საცხოვრებელი აქუნს და მუ-
 შავობს, სცხოვრებს ესრეთ უკუნელ განსვენებით,
 ვითარ იგი რომელიცა მიიღებს ას ას თქროთა
 ჩელიჩადსა შინა უშრომელად.

დიდნი ანუ ჩინებულნი კაცნი.
 ბედნიერება დიდთა ვაცთა მდგომარეობს მას ში-
 ნა, თქეს სხუანი ბედნიერებასა შინა მათსა, ჭბო-
 ბენ თვისსა ნეგარებასა.

არარაამე ესოდენ მხელ-არს, ვითარცა დიდ-
 ვაც ყოფა ზირუთნებელად: ვინამთგან არარაამე
 არს უბნელეს, ვითარცა დიდვაც ყოფა: ჭეშმარი-
 ტებით; ამისთვს თანა-ამს ვინმცა იუოს ესე ვითა-

ცა აქუნდეს შინაგანცა იგივე კეთილ
 ადამ, რომელსაცა ვიხუმრებით ხუმრ ვა-
 ქითა სახითა; ერთითა ოდენ სიგჳათა ვსთქუათ,
 რომელ მართებს დიდვაცსა, მარადის ერთგვარად
 და კეთილ ვაცად ყოფა.

**დიდ შუმრნიერება განის სა-
 მოხსა შინა.** მე შევნიშნე, რომელ ხინე-
 ბულთა ერთა ჩემისა უკუმ ღროსათა, დაეგრეთვე
 მველებულთაცა აქუნდათ ფრიადი უგულუბელს-ყო-
 ფა მდიდართა შესამოსელთადმი. ვაცსა რომელს-
 ნაცა აქუს, ჭეშმარიტი დასწორე ღირსება, უმე-
 ტესად უეგარს ლიტიანი და არა მდიდარი შესა-
 მოსელი. ხოლო გარდამეტებული უკუმ წარმგე-
 ბლობა შესამოსელთა ზედა, ნიშნავს ნაკლულევა-
 ნებასა ცულის-კმის-ყოფისასა. დამე შევნიშნე
 უკუმ, რომელ განად მცირენი, და რომელნიცა
 ბუნებისაგან დუხჭირ-არის, უმეტეს სხვათა ზედა
 აქუსთ მიდრეკილება მორთვისადმი. ვითარცა
 იტყივს ოვსენშტირს.

ადსრდა ერმათა მდგომარეობს მიმდუმრე-
 ბასა მას შინა, თუ რაგცა ეკუთუნის სხეთა
 მათთა, სულთა, და კორცთადმიცა.

შამა თანამდებარს წინა დადებ
 სამისა საგანისა, აღზრდასა შინა შვილი
 სთასა, ესე-იგი, სწავლისა, ზნისა, და სჯულ-
 სასა.

სწავლანი და ხელოვნებანი, მართვენ გუ-
 ლის-კმისყოფასა და განავრცელებენ მას, აძლე-
 ვენ შექვენასა საქმისაჲში, და აწარმოებენ მას
 შინა განუცხადებელსა ვმა-ყოფილებასა, რომე-
 ლიცა ხშირადრე მსახურებს, სიმდიდრედ, სიმხია-
 რულად, და ნაცულოდ მეგობართა.

ღასასრული სწავლოლებისა მდგომარეობს
 მას შინა, რათამცა მოიყვანოს ვატი უმჯობესსა
 მდგომარეობასა შინა, აღმოჭუხნურას ამპარცაჲსე-
 ბაჲ მისგან, ჰქმნას იგი კეთილ-მოქმედად სასო-
 ცადობასა შინა, და დაიზურას ვნებანი კეთილითა
 მაგალითებითა, რომელთაცა გვიჩუწნებს ჩუწნ
 ისტორია დასწეთ-სწავლოლებისა ქერილანი.

აღზრდა ყრმათა განიყოფება სამ სახედ, ესე
 იგი ჩვილობისა ეამსა თანა ამს ზრუნვა დედასა,
 სიყრმისა ეამსა მამასა, და ასაკისა ეამსა ითხოვს
 ფრიადსა გულს-მოდგინებასა თრისავე მხრი-
 თგან.

იგეჯის, რომელ ერმათა არა აგრ
 მხედველებასა ქუშიშე მამა დებათა
 მათთასა, მით რომეთუ დაბრმავებულა სიყვა-
 რული მათი, შემძლებელ იქმნება დაბრვილე-
 ბად მოქმედებისა, აღსრფისათვის მათისა. და
 ამისოვს სათანადო არს, რათა აღრევე შეახვიონ
 სხეული მათი შრომათა, მოქმედებათა, და ლიგო-
 ნურთა სასრტელთა; და რომელ სრული უფლება
 მათ ზედა არქმუნონ, ვეთილად ერმათა აღსრფის
 მცოდნესა; რომელ დროსა ყურადღებისა წყო-
 ბითისა სწავლისასა და სხუათა მცნებათასა, მოი-
 ქცეოდნენ მათთანა უფრორე ალერსიანითა დამხი-
 რულისა სახითა; რათა მაშინ მხოლოდ უკუნი
 იხმარონ შერისხუა მათი, ოდეს აღკრძალულებასა
 ზედა მათისასა, იქმოდნენ იგინი უკრძალაობასა;
 და რათა უმეგეს განმართონ განსჯანი მათნი, ვი-
 დრელა ხსოვნად, და რათა ხშირადრე ამეცევე-
 ლონ იგინი, ცნობისათვის ჰასრთა მათთასა, და
 განმართვსათვის მათისა, უკეთუ შენიშუნენ, რომ-
 ელ იგინი უკანონოდ რადსათვსმე სჯოდნენ; რომ-
 ელ ეოველივე მსახურებს სწავლასა შინა მათსა.
 მიმოსუელა, სტუმრობა, შეცთომილება, და კ-

თიღ-მოქმედება, რომელთაც ვხედავთ
 ნა, ეოველნივე შექვიან წარსამართებელად
 და. იგი უფროსე ეოველთა ნამდვილსაჭირო-
 ჳუოფს, სწავებად მათდა სწეობითისა. სწავლულე-
 ჳისასა, რომელიცა ეოველთა უჩუწნებს კანონსა
 მისისა თანამდებობისასა; აგრ არს ვითხუა მათ-
 დამი უფროს საგანისათჳს, ვიდრელა წიგნთა ში-
 ნა მეომდეთა სიგჳეთათჳს, რომელსაცა იგინი
 ვითხულობენ; და ესრეთვე სათანადო არს ეოველი-
 სავე სწავებად მათდამი უბნობასა შინა მათთანა; და
 უკანასკნელ წარმართთრს გულისკმისეოფანი
 მათნი, მაშინ ასმარეთ მეცადინეობა, რათა წარმა-
 რთოთ სხეულთა ხმარებანიცა მათნი.

ღროთ. უამნი და ღრონი არიან, კეთილნი
 და ბოროტნი, ესოდენნი, რაოდენცა ერნი მართ-
 აღნი დმგჳუარნი.

უამი არა ხმარებული მას სედა, რადსადმიცა
 თანა მდებობა ჩუწნი, შეკრულ-გვეოფს ჩუწნი, არს
 უამი დავარგული. ვითარცა იტევის ბელღელარდ.

ამჳარგავანება. დიდად უბარუკება
 არს მისა ვინცა შობილ-არს ამჳარგავანად; და
 ამასთანვე გლახავად. სულთთა ამჳარგავანი მხელ

ხილდების; გარნს საჭიროებამ ოდეს
 უღებულ ჰყოფს ბუნებასა. შინა აღმდგეო-
 რთა ესე ამხარგაკანისადმი არს ფრიადი ფიცხელო-
 ბა, და ერნი ესე ვითარისა თვისებისანი ძვირადრე
 ბედნიერ იქმნებიან.

ძრისხანება. არს ფრიადი განგრობა
 სიძუდილისა, შეერთებული შურის ცების სურვი-
 ლისათანა. მეტადინებოდა სულისა ძვილსადაცე გა-
 ნაშორებს აწ მეთსა ძვირსა, დაბოროტსა ამას
 და მამძიმებელსა ჩუზნსა, რომელ არს განუსჯე-
 ლად ცრფიადება; შობილი ადგებულებისაგან ჩუზ-
 ნისა ხშირადრე და მარადის ძლეული თავის მოუ-
 ვარებისაგან თვისისა.

იგი არა მარადის საჩინო იქმნების გან-
 ფიცხებითა, და ოდეს არს იგი და ფარულ, მამინ
 უფრორე საფრთხილო შეიქმნების.

ძრისხანება არს უმთავრესი და უპირველესი
 დამაბრკოლებელი განსვენებისა, ცხოვრებისა,
 და სხეულთა სიმრთელისა, იგი და აბნელ-
 ებს განსჯასა, და დააბრმავებს ცულის კმის
 უოფასა; მოგვაკლებს ჩუზნ ოდეს მე სამ-
 სა შინა ესე ვითართა მეტობართა, რომელთაცა

როდენთაჲ წელთა შინა მოზოებ
 ლებელ ვიქმნებით: და ეს გვარი მრისხან
 რადრე განაცხადებს უსაიდუმლოესთა ჰაზრთა გუ-
 ლისა ჩუწნისათა, უმეტეს ვიდრელა გვწადოდა
 ჩუწნ თქმად იგი.

მეგობრობა. ვატი მიღრევილი მრის-
 ხანებისადმი, ჰაგიოსანთა ვაცთათვის ფრიად სა-
 მუღელს არს: მრისხანება არა უშორეს მდგომარე-
 ბობს, ვითარ ორისა თითის განდგინებისა ოდენ
 სიგიჟისაგან. ხოლო ფიცხელი ვატი არს იგი,
 რომლისაგა ხილვა არა სათნო ჩუწნდა იქმნების,
 და ყოვლითურთ უაღვილეს დაცეცებად მისა შე-
 მღებელ ვიქმნებით.

ფულო. ვინამთგან თეთრი უკუწნ ჰაგივ
 იცემების ესოდენ, რომელთაჲ ვაცთაგან, რომელ
 თვინიერ ლითონისა ამის არა რომელსაჲ თვისე-
 ბასა ჰაგივისცემა არა აქუს: მაშ საკვირველად
 მიხნს ესე, რომელ ნაცულოდ ლათინურისა, და-
 ფრანციტულისა, ენისა არა ასწავებენ ურმათა
 ეკონომიასა განონითა, ამის თვის, რომელ მდი-
 დარსა უტუნურსა, აქუს უაღრესობა, ვიდრელა
 გლახავსა მეცნიერსა.

...იგი მოქმედება. შევრაცხნოთ ვანო-
 მელ ნაყოფნი ვეთილთა მოქმედებათანი
 მდგომარეობენ მას შინა, რომელ ვაწარმოვოთ
 ჩუენ იგინი.

სწორად უვუენ უმყობესთა ჩუენთა მოქმე-
 დებათაგან, გვექმნებოდა ჩუენ სირცხვილი, უკე-
 თუ ერთა უხეოდენმცა მიხეხნი თუ რადისათვის
 მათ, ვაწარმოვებთ ჩუენ.

არა არს სსუა რადმე მსგავსი და თანა
 სწორი ვმყოფილება მისთანა, რადცა ვეთილ-მოქ-
 მედებისაგან იწარმოების.

საქმე. უპირველესი მეცადინეობა არს ვაცო-
 სა-მის, რომელსაცა სურის ბედნიერად აღსრულება
 დიდისა საქმისა, ვერარს რათა მდგომარეობდეს ვედ-
 რებასა შინა ღუთისასა, შექვენიისათჳს აღსრულებად
 საქმისა მის, და მიანდენებასა მისსა სედა და-
 სავედრებელი შენი, რათა მისმაერ მოვიდეს სრუ-
 ლებასა შინა, და განგებასა სედა მისსა იქმენ და
 მოწმილებულა.

უმყობესნი საგანნი და წინაგანსწახუანი
 ჩუენნი, იქმნებიან უბედურ, უკეთუ არა მივივლ-
 ტვით ღუთისადმი; ხოლო წინა აღმდგე უკუენ

ამისა, განწირულთა საქმეთაცა, ხშირად
 ბედნიერებითი მიწთომილებსა, ოდეს მთხრობდა
 მისგან შექვენიისა, დამოვკიდებთ სასთებასა. ჩუ-
 წნისა ღმერთისა სედა.

ოდეს ჩუწნ უკუწმ ვმოზბედობთ, ბედნიერად
 მიწთომისათვს, რომლისამე წინაგანსწრა-
 ხულისა ჩუწნისა, დავერ მივეწიფებთ მას: მაშინ
 უეჭველად ვმწუსარკობთ მისთვის, ამისთვს რომელ
 ცუდსა და უგვანსა არა რიდასამე მოველო-
 დით. და ესრეთ ოდეს განიზრახავ რომელსამე
 დიდსა საქმესა, მაშინ, უფრორე იფიქრე; რომელ
 იგი იქმნება არა ბედნიერად აღსრულებულ, და-
 ვეთილად შერაცხე ბოროტი იგი, რომელისაგანცა
 განერები შენ: ვინამთვან ადვილად შესაძლო იყო
 იგი შემთხვევად შენდა.

ოდეს შენისა კერძოდთვან, მას ყოველსავე
 აღასრულებ, რადაცა გმართებდა შენ შექვენად თა-
 ვისა თვისისა, კეთილად მიწთომისათვს რომლის-
 ამე საქმისა, და იგი ვერა სრულ იქმნა სასარ-
 გებლოდ შენდა; მაშინ ეს გვარსა შემთხვეულო-
 ბასა. შინა თანა გამს აღჭურვა მოთმინებითა;
 ხოლო მათ რომელთაცა აღვითქუწნს შექვენად

შენსა, და ცუდად გმსახურებენ შენ;
 უკუ გიკვირს იგი; ამად რომელ ბვილსა
 დამე არიან კეთილ-მოქმედნი ვაცნი, და ამისთჳს
 თანამდებობა გაწუგეს შენ მარადის, მოლოდინად
 ჩუწყოლებრივსა ბვირის-უთფასა, უმეგესისა ნა-
 წილისა ერისაგან, ვიდრელა კეთილბობისასა.

ემაწვილნი. უფალი დელაბრუიერ იგუ-
 ვის, რომელ ურმათა არა აქუსთ, არცა ნამყოფ
 და არცა მყოფადი დრონი, რადცა ჩუწნთანა
 არათღეს იყოფების: იგინი სტკებებიან მხოლოდ
 აწმყოთი: არიან აშპარტავანნი, უგულუბელს-მო-
 ფელნი, მრისხანენი, მემურნენი, გამომიების-
 მოუვარენი, მკონარნი, მსუბუქ-ასროვანნი, მხალ-
 ნი, დაუბჯრობელნი ანუ მოუთმენელნი, ცრუნნი,
 შემფერებელნი, მოცრემელნი, და მოცინარნი. სიმ-
 ხიარულე მათი არს განუსიამელი, ესრეთ ვითა-
 რცა მწუსარებამ, თვით უმცირესთა ნივთთათჳს,
 არა ნებავსთ მოთმინება ბოროტისა, და თვით
 უყვარსთ სხვათაჲში იგი ქმნად.

ძრავალ რიცხნუთა შვილებთაგან, არა აჟერ
 არს, რათა ეშინოდეს მამასა, რომელიცა კეთილად
 აღზრდის მათ. უკეთუ იგი მეცადინეთბს მხოლოდ

მდიდრად მეოფობისათვის მათისა,
 მაგნებელ იქმნებიან ურთიერთისადმი: და
 შემძლებელ იქმნება აღსრლად მათდა კეთილმოქ-
 მედაც, მაშინ ერთნი მეორეთა შემხე ეყოფიან.

კეთილმოქმედება. არა ვმა სს-
 მეოფელ არს კეთილ მოქმედად ეოფა მხოლოდ
 რაოდენსამე უამსა, არამედ მართებს განგობით
 ქცევად მას შინა, ვიდრე დასასრულადმდე სიტო-
 ცხლისა თვისისა. უკეთუ მოჩიენება შენდა იქმნე-
 ბა კეთილ მოქმედებითი ცხოვრებისა, და რაოდენ-
 ნთამე უამთა დამმარხი სამართომსა სჟულისა,
 და უკანასკნელ ჰსჟულისა მის დამხსნელ იქმნე-
 ბი, და მაშინ ესე ვითარსა მდგომარეობასა შინა
 მოჭკუდები, მაშინ ნურღარა მოელი წარსრულისა
 მისთვის წყალობასა ღმერთისაგან, არამედ მოელა-
 დე საუკუნოსა განჟვასა ჟოჟოხეთსა შინა.

კმაყოფილ ეოფად. ნუ გსურის
 და ნურცა ითხოვ, რომელ ეოფელივე ესრეთ იწარ-
 მოვოს, ვითარადცა გნებაეს შენ; არამედ იქმენ
 ვმაყოფილ წესითა მით, რომლითაცა ნივთნი წარ-
 მოებენ; და ესე ვითარითა ხატითა მარადის ვმა
 ეოფილ იქმნები. სნეულება აბრკოლებს სხეულ-

არა უშლის მოქმედებად, უფლებ-
 უნდა. მკვლადღობა არს დაბრკოლე-
 ბა ფერხისა და არა მნებებელთბისა. განსაჟე
 ესე ვითარითავე ხაგითა ეოველთა მცხოვრებთა
 შინა, ხარმოებულთა ნივთათვს; რომლისაგამო
 იხილავ, რომელ შემთხვეულებანი, შემადრწუნებელ-
 ნი სხვათანი, არა გაქმენ შენ არა რადასა შეძრ-
 წუნებასა.

უკეთუ შენ დღესა ამას შინა არა ვმაყო-
 ფილ ხარ, მაშა არა ვმაყოფილ იქმნები სრულიად
 სიცოცხლესა შინა შენსა. რადასათვის უკუწუნ?
 იცუვიშენ: ამისთვის, რომელ არა მორჩილდები
 შენ განგებასა ღუთისასა. მორჩილება ესე ნამ-
 დვილ საჭირო არს შენდა; ხოლო შენ მისთვის
 არცაღათუ მცირედ რასამე აზმნობ. ღაესრეთ
 მე გეცუვი შენ, რომელ შენ არა იქმნები არათ-
 დეს ვმაყოფილ. არამედ შენ იცუვი, რომელ ნამდ-
 ვილ საჭიროთა ნივთთა შინა გაქმენ შენ ფრიადი
 ნაკლულევანებად, იქმენ სარწმუნო, რომელ უკე-
 თუ იგი რადაცა შენ არა გაქმენ, ეოფილიყო შენდა
 საჭირო: მაშინ ღმერთი უეჭველად მით ნიჭებულ
 გყოფდა შენ, უკეთუ შენ ეოველსავე შინა მხო-

ლოდ მას ზედა და მოგვევიდებიეს
 ნი. ნუ უკუტ მტონებ, რომელ შენ
 უწუოდე ღუთისაგან, რად არს შენდა საჭირო?
 იგი ეოველსა უკუტ არსებასა ეოვლითა ნივთ-
 ზითა ნიჭებულ-ჭყოფს, და შენ გეშინის, რომელ
 და გიტვივებს შენ საჭიროებასა შინა შენსა?

სიმდიდრე. იგინი რომელნიცა რაც-
 ხენ თავთა თვისთა გლახსკად, ჭეშმარიტად არიან-
 ნცა გლახავნი, თუმცა ოდენ აქუნდესთ მათ ფრიად-
 ნი სიმდიდრენი. ერთი მხოლოდ სიბრძნე არს
 სიმდიდრე ამას ცხოვრებასა შინა.

რადენცა უმეტეს უტვივებთ ჩუტნ სიმდიდ-
 რესა, მემკვიდრეთა ჩუტნთა, ეგოდენ უმცირესი-
 აქუსთ მათ შეწყალებაჲ ჩუტნთვს.

ჭეშმარიტი ღონის ძიება მდიდრად მყოფო-
 ზისათვს განუმრავლებელად საცხოვრებელისა თვი-
 სისა, მდგომარეობის სომიერებასა შინა, სურე-
 ბათა ჩუტნთასა. იგი რომელიცა დაამცირებს
 ამპარგავებასა თვსსა, ვმყოფილობს მით რადცა
 აქუს მას.

ღიწსება. მცირედ უკუტ არიან ესე
 ვითარნი ერნი, რომელთაცა აქუნდესთ ეოველსავე

მნიად იხილავ უუადრესსა; ვაცსა,
სამხედროთა, ეგრეთვე სამოქალაქოთა
საქმეთა შინა მყოფსა.

ნიშანი დიდისა ღირსებისა სჩანს მაშინ,
ოდეს თვთ მოშურნენი მისნი იძულებულ იქმნე-
ბიან ქებად მისსა, რომელსაცა უმეტეს ყოველთა
ეშურვებოდნენ მას.

არა არს ესე ვითარი ვაცი, რომელსაცა არა
რად აქენდეს თვს შორის ღირსი ქებისა; და არ-
ცა უკუმ არს ესე ვითარი სრული ვაცი, რომე-
ლიცა არა იყოს ქუმდებარე, არა რადსამე სი-
სუსტისა.

ჩუმნა ვსჯით ღირსებათა სხვათათვს, მათ
მიერ ჩუმნდამო, ჰაგივისცემისა დაქებისამებრ.
უწოდთ მათ გონიერად, ოდეს იგინი მეცადინეო-
ბენ ქებად ვეთილთა თვსებათა ჩუმნთა, ანუ
ოდეს მქე-მქებარეობით მეცადინეობენ განმართ-
ლებად ვნებათა ჩუმნთა, დაესრეთ წარმოგვიდგენენ
ჩუმნ იგინი, რომელ მათ, ჩუმნ თვს შორის
ვნიდა ვერცაღა თუ ვნიშნავთ.

ღირსება ნივთისა შეიცვების ჰაგივისცემასა
შინა მისსა, როდენცა ღირს იგი; ღირსება არს

ნაყოფი კეთილ-მოქმედების განსრუ-
ლითაცა ვაწარმოვებთ მას; ხოლო ჭეშმარი-
სება მდგომარეობს, კეთილ-მოქმედებასა შინა.

არსება არს მოქმედი საფუძველი, ანუ და-
საწყისი ნებისამებრ და სიბრძნისა ღმერთისა, რომე-
ლიცა აწარმოებს ყოველთა ნივთთა, იცავს და
იხურობს მათ, და იგი არს პირველი და ფუძნება,
ხოლო რააცა შეეხების სოფელესა ამას, არს
მსე; რომელიცა აწარმოებს სიგრფოსა დამო-
რიაობასა; ხოლო რააცა შეეხების ჩუწნდამო,
არსება არს რომელიმე განწყობილება, წყლილთა
უეწნ მარღვებთა დაორღანოთა, რომელიცა აწარ-
მოებს სხუათა დასხუათა თვსებათა, და შემადგე-
ნელი მისი არს იგი, რააცა უწოდთ ჩუწნ გე-
მპერამენცად.

ცნოვრება. შერაცხე თავი შენი ნა-
ცულად მოქმედისა მის გუამისა, რომელიცა გმა-
რთებს წარმოდგენად, და რომლისასაცა და მთხ-
ზველი ბრმანებს. უკეთუ გეაგრიოსა წარმოდგენა
მოკლე-არს, მაშინ მსწრათლიად შეასრულებ მას;
ხოლო უკეთუ გრძელ-არს, მაშინ ხან გრძლივად
თანამდებ-იქმნები წარმოდგენად მისა. და ესრეთ

შენ თანა მდებხარ წარმოადგინად
 დასაბრუნებლად ანუ გლახაკისასა, მაშინ წარმოადგინე
 იგი ესოდენ მიმსგავსებულად და ვეთილად, რათ-
 დენცა შენ მიერ შესაძლო იყოს. ჰქმენ იგივე
 ოდეს გიბრძანებენ შენ, წარმოადგინად თავადისა,
 ხელთნისა, და ანუ მკვლადლისასა. თანა მდებ-
 ხობა შენი მდგომარეობს სწორედ წარმოადგე-
 ნასა შინა მის-გვამისასა, რომელიცა შენ და მო-
 ცემულ-არს. არამედ გამოიჩინეა მისი შენთვის,
 უოვლითურთ ეკუთუნის სხუასა უკუენ. ვითარ-
 ცა იტყვის ეპიკტიტ.

არა რაა არს ეს-გვარი სხუა რაჲმე, რომ-
 მელიცა უუვარდესთ ერთა ვითარცა დაცვა თავისა
 თვისისა; და რომელ მცირედრე შეატრიადცა იუენ-
 ენ, ვითარ საკუთრისა სიტოცხლისა თვისისა და
 ცვისათვის. ვითარცა იტყვის დელაბრუიერ.

ესაი სიტოცხლისა არა აგრ-არს მითვალვად
 წელთა მედრ, არამედ ამით, ვითარ ჩუენ უკუენ
 ვიხმარებთ მას; არა სივრცე მიწისა შეადგენს ვე-
 თილადასა მისსა, არამედ წელიწადეული ნაყოფი-
 რება მისი. ჩუენ საწყალოდელნი უკუენ ცხო-
 ველნი; განვანებეთ ესე ვითართა ნივთთა, რომელ-

საცა შინა სიძუნწე, შემძლებელ იქმნე
 თილ-მოქმედებად. არა რადმე არს უმეტე
 უანასა ზედა, რომელმანცა შეგვამრწუნოს ჩუწნ,
 უმეტეს დროთა ზედა, და არცა არათ-ღეს არა რად-
 სამე ზედა, ესოდენნი დონის-ძიებანი ვიხმარეთ,
 ვითარ ვოვლოთ-ურთ უსარგებლოდ განზნებვისა
 მისისათჳს. ვითარცა იტყვის სრიტელ.

— ვხედავთ ვაცთა შეგმრდომელთა თავისა თჳსი-
 სათა, სიკუდილსა ქუწმე, განსაცვიფრებელისა
 უშიშრობითა, დაფუქნებულთა ჰასრთა მათთა მებრ,
 მას ზედა, რომელ ვინაჲთგან დღენი მათნი აღ-
 რიცხულ-არინ, ვერ-შემძლებელ იქმნებიან დღენი
 იგი, ვერცა მომატებულ და ვერცა დავლებულ
 ეოფად ღინაშე მათის უვანასკნელისა უამის აღს-
 რულებისა. ესე ჭეშმარიტ-არს, რომელ გრძელ
 უამოვანი სიტოცხლე დაქსებულ-აქუს თვითთუ-
 ლსა ვაცსა, თვით საუკუნით-გან; არამედ ესე მი-
 გვლებსა, უფლებსა და თანამდებობასა ჩუწნსა;
 ვეროვანითა ხატითა დაცუად და გაფრთხილებად,
 სიტოცხლისა ჩუწნისასა, რადენცა შესაძლო-
 არს? ეოვლად საუკუნომან ღმერთმან განაქესა რა
 სასღვარი სიტოცხლისა, და ღინას-წარ-იხილა, რომ-

ანუ სხვანი, თვნიერ საჭიროებისა
 შთავგებენ თავსა თვსსა, რომელთამე განსაც-
 დელთა შინა, განაწესა რომელნიმე წარწეგადა,
 და რომელნიმე ცხოვნებად: ჰირველნი. სამართ-
 ლისა მებრ, ჰაგიყსა შინა არიან, ანუ მათთა აწ-
 მეთთა ვადნიერებათათვს, ანუ წარსრულთა ცოდ-
 ვათათვს; ხოლო უკანასკნელნი უკუნე, მხოლოდ
 მოწყალებისა მებრ თვსისა, ანუ რააცა ეკუთუ-
 ნის მათ ნამეთთა ანუ მეოთხადთა კეთილთა საქ-
 მეთა. ხოლო უკეთუ აწმეთთა განეჭურით
 შემოსხენებულნი განსჯანი ესე, მაშინ რადაცა
 მი მსახურება უშიშროებაჲ ხსენებულისა ერი-
 სანი? არა განქარდებოდნენა იგინი შიშითა, ღუ-
 თის რისხვის მოქმედებისაგან?

შენება ანუ შექცევა. ვითარ შე-
 ქცევანი, ეგრეთემ მხიარულებანი, ქმნულ არიან
 განსვენებისა და განმტკიცებისათვს მათ ერთა,
 რომელნიცა მრავალთა შრომათა შინა შეცულ
 არიან; მაშასადამე უქმთა ერთა უმცირეს ვოვე-
 ლთა აქუსთ საჭიროება მათ შინა, თუმცა იგინი
 ვინღა მარადის მათ შინა მიეცემიან. ოდეს გუ-
 ლის კმის ეოფაჲ ხუმნი ხან გრძლივად მაშურა-

ღებნ საქმეთა შინა; მამინ ნამდვილ საჭი
 მისდამი რაოდენთაჲ ეამთა განსვენებელ, შესაფე-
 რითა შექცევებითა; არამედ ფრიად უტულის-კმოება
 და სავიცსველ-არს, სრულიად სიცოცხლისა თვ-
 სისა განტარება მათ შინა. სხვეურთა და უცხ-
 რომელად განკრძობა შექცევითა შინა, განაქარ-
 ვებს ყოველსავე მხიარულებასა. უითარ გულის-
 კმის-ყოფაჲ, ეგრეთვე სხეულნი, დიდ ფრიადსა და-
 ღაღვასა და დამაშურალებასა ჰკრძნობენ, მარა-
 დის ერთსა მდგომარეობასა შინა მეოფნი. ღაუ-
 ცხრომელად საქმეთა შინა განრთულება, დამძი-
 მებულ ჰყოფს გულის-კმის-ყოფასა; დაგარდამე-
 ტებული შექცევა, მოიყვანს სისუსტესა დაუქმო-
 ბასა შინა; ერთი მხოლოდ ცუდილება შეადგენს
 სიამოვნესა, ყოველთა ჩუწნთა მხიარულებათა;
 არამედ იგინიცა ხშირად განხელამეორებულნი, მს-
 წრაფლად შეგვექმნიებიან ჩუწნ არ სასიამოვნო-ნი,
 და დასრულდების მოწყინებითა.

მუროი არს კრძნობა სიძულთლისა, სუ-
 რებათა თანა შეკრული, რომელიცა აქარმიებს
 ჩუწნ შორის შეძრწუნებასა, მამინ ოდეს ვხედა-
 ვთ ჩუწნ სხვასა, მას ვეთილ-დღეობასა შინა

რადცა გუჩადდა ჩუნი თავისა თხის-
სმუხს კეთილი.

იგი არს უმესარჩუნებელესი და უსასი-
რცხვილოესი მიდრევილებამ, რომელიცა სტან ვაჟს,
ვითარ მათ, რომელთაცა ჭელობს, ეტრეთვე მათ,
რომელთაცა ზედა მიმმართველობს. ძურიანი
რაცხს სხვისაგან ქმნულსა კეთილსა სხვისადმი,
მისგან მოზარულ ნივთად, დახშირადცა მეცადინე-
ობს მისთვის შურის-გებასა, რომელმანცა ჭქმნა
კეთილ-მოქმედებამ, და ეტრეთვე მისდაძიება, რომ-
ელმანცა მიიღო იგი.

ძურიანი ვაცი წინაშე ყოვლისა მხიარულე-
ბითისა შემთხვეულებისა მწუხარე იმყოფება: იგი
დახსნის წესსა ბუნებისასა; და ნივთნი რომელ-
ნიცა უმეცესსა ვმაყოფილებასა უქმნიან სხუათა,
მოაცევებენ მას უფიცხელესსა შემრჩუნებასა.
ყოველი კეთილი ნიჭი და თვისება სხუათა შინა,
მისდამი წინა-აღმდეგარს; ესე იგი სიუმაწვილოცა
შვენიერება, მამაცობა, და სწავლულება, განაღ-
ვიბებენ მას შინა ფრიადსა მწუხარებასა და უკმა-
სყოფელობასა.

სიმრთელე. სულიერი მხარეობა იტავს კორციელსა სიმრთელესა; და განსვენებული სინიფისი იგი იყოფება ნუკმად, მათ ართავეთვს, ეოველთა მწუსარებათა შინა.

კორციელი სიმრთელე, შეერთებული სულიერისა სიქმიფისათანა, არს ჭეშმარიტი დონის მიება და დამატებობელი სიგოცხლისა.

ძვირძეგუველება. უმჯობესი შურისგება ჰირისძირ ძვირძეგუველებისა, მდგომარეობს უგულუბელს-ყოფასა და დავიწეებასა შინა მისსა.

კეთილ-არს ძაგებულ-ყოფა მათ მიერ, რომელნიცა ეოველთა ჰაგიოსანთათვს. ძვირძეგუველებენ.

ძრავალთა თვით უხელესთა სწავლათა შინა, ჭქმნეს დიდნი მიქთომილებანი; და იგი მოპოებად ვერ შეიძლეს, რომელ მახლობელთა თვსთა ვნებათათვს დაიდუმონ, და აქონ კეთილნი თვისებანი მათნი.

იმპერია. დამაფუძნებელნი იმპერიისა ანუ საკელმწიფოსანი, თანამდებ არიან და მუარებად უფლებისა თვსისა, უმეცეს სიუვარულსა ზედა თვსისა ერისა და თვსთა მხედრობათსა,

ვიდრე სიუვარულსა ზედა მხოლოდ ვეთილ შობილთასა.

ღარღვევა მრავლისა საკელმწიფო-მსა მველათგანვე იწარმოვა მის მიერ, რომელ კელმწიფენი მეცადინეობდნენ უმეტეს თვისისა სარგებლობისათვის, ვიდრელა შექენისათვის თვისთა ემათასა. არამედ თავი დაწირველი მიხეზი საკელმწიფოს დაცემისა არს მცირედ ჰაგივის-ცემა სარქმუნოებისა, და განრუენილება ზნეთა უოველსავე მდგომარეობასა შინა ერისასა.

ჭეშმარიტება არს იგი უოველი, რამაცა გიქს.

ჭელმარიტება, მეგუეზღებს მასსილითონ, არს უოვლად საუკუნო უკუემ ვანონი და შინაგანი სანთელი, მარადის ჩუმნ შორის მყოფი, რომელიცა გუაჩუმნებს ჩუმნ, რამაცა ჟერ-არს ქმნად, და რამესაგან ლგოლვად; და რომელიცა ცხად-გვიყოფს ჩუმნთა იჭუნეულებათა, სჟის განსრასკათა ჩუმნთა, განგვამართლებს ჩუმნ ანუ განგვამტეუნებს დაფარულად, რაოდენცა ზნენი ჩუმნნი ეთანაკმავებიან მას, ანუ წინააღმდეგ არიან განათლებიისა-მისისა; და გვი-

ჩუწნებს ჩუწნ ნათლად გზასა მას, 21
საცა სედა თანამდებ-ვართ სლვად.

კორციელი შუწნიერება მდგომარეობს, ნა-
მდვილ ზომიერებასა შინა, ყოველია ნაწილითა
სხეულოთასა; ხოლო შუწნიერება სახისა შეიცუწ-
ბის, სრულთა განწყობილებათა და ნარნართა და-
ხასულობათა შინა, ცხოველობისა და სასიამოვ-
ნო-ღსა ფერთა შინა.

შუწნიერება არს უაღმაგებულესი
ნიჭი ბუნებისა; იგი ხინაუსწრობს სარგებლობასა
ჩუწნსა, მოიყვანს ჰაგივისცემასა შინა თვსებათა
ჩუწნთა, განადიდებს კეთილ-მოქმედებასა, და
თვინიერ მისა მსახურებს იგი, ერთისადმი მხო-
ლოდ გამოცხადებისა ვნებათა ჩუწნთათა.

აწ არა მიკვირს მე ესე, რომელ ერნი ესო-
დენ დიად ჰაგივისცემენ შუწნიერებასა, თდეს
ხარმთვიდგენ თვს-მორის მის-მიერ მოღებულთა
სარგებლობათა მათრამი; რომელნიცა სცკებებან
მით. შუწნიერება მიმსიდველობს სიყვარულსა.
დაჰაგივის-ცემასა ერისასა; იგი აიძულებს და შეა-
დგენს თვსთად გულსა, სასიამოვნო-ღსა ძალითა;
დაცვობს ზნესა დასძლევს მამაცობასა. სახე

სი ადგევასებს ჩუენ კმაყოფილებითა მსგავსად
 მოხიბლულისა: გარნა უკეთუ მეორითა
 კერძოდთა მივხედავთ მასსედა, რომლითა იგი
 ერთა შთაგდებულჳყოფს საშიშროებასა. შინა,
 მაშინ შევრაცხო მას უდიდეს ბოროტად. იგი
 განაღვიძებს შურსა, და დევნულებასა; აღვირ უსხა
 მელი სიუვარული; მოაკლებს გულისკმისყოფასა,
 დამაშურალჳყოფს სუოსა, და მოიუვანს
 მას მრისხანებასა შინა. სხვებრივ არა ხანგრძლივობს
 იგი, და მოკლება მისი მოატყვევებს უსაგონობელესსა
 დაუშესამრწუნებელესსა მწუხარებასა,
 ვიდრედა სიმხიარულენი იგი, რომელნიცა წარმოებენ
 სიტკბობებისაგან მისისა. რამ უკუენ ჟერარს
 დაბოლოებად მისგამო, აწ რომელი ვსთქუა მე,
 იგი მხოლოდ, რომელ შუენიერება არა სრულიად
 კეთილარს; და არცა ღირსარს ჩუენისა
 მიდრეკილებისა; უკეთუ იგი არა იყოს ზაგიონსან;
 და მაშინ უკუენ ჩუენ ზაგივისცემად მისდა
 თანამდებვართ, უკეთუ იგი მსასურებს შესამკობელად
 კეთილმოქმედებისა.

სიტკრუკე. უითარსაცა გინდ კმაყოფილებასა
 სიტკრუითა ვზოვებდეთ, მაშინცა იგი მსწრაფ-

ლიად განვლის; და წარმოებული მის იგი ვა-
 ნუსკენებლობამ, არს ფრიად ხანგრძლივი; ვი-
 ნამთვან სიცრუის მოუვარე მარადის საეჭველ-
 არს; მას უკუ არა ერქმუნებიან დროსაცა მას,
 ოდესცა იგი მეტყველებს ჭეშმარიტსა. ესთქუათ
 უკუ ართითა მხოლოდ სიტყვითა, რომელსა უო-
 ვგლნი ვაცნი, არღა აღიარებენ მას ჭეშმარიტ
 ვაცად, იგი შეკრულ არს კელითა და ფერხითა:
 იგი წარწემედულ არს უოვლითურთ შეუწევნელად,
 და არცა უკუ არს რამე, რომელსა შემძლებელ-
 იუოს მოქტევად მისა. და ესრეთ არცა ჭეშმა-
 რიტება და არცა სიცრუე არღა მწეუოფიან მას,
 არა რამსამე სახმარობასა შინა.

სიუვარული. არა არს ესე ვითარი
 შეფერება, რომელსაცა ხანგრძლივ ძალედვას და-
 ფარვა სიუვარულისა, რომელსაცა შინა იგი არს,
 და ვერცა შესაძლო არს ჩუწნება სიუვარულისა
 მისდამი, რომელსაცა იგი არა აქუს.

ჩუწნ უკუ არა ხშირადრე ვხედავთ უფრორე
 უდიდესსა სიუვარულსა, ვიდრელა სრულსა მეგობ-
 რობასა.

მრავლიად შობილისა სიყვარულისა,
 მხელ-არს მალიად აღმოფხურა.

სშირად მოხდების ესე, რომელ რომელთაჲ
 ვაცთა არა უეკარდეთ ჩუბნ, გარნა არა თანა
 გვამს ჩუბნ მოთხოვად სიყვარული იგი მხილუ-
 ბითა და ჩივილითა. შესაძლო-არს ყოფად, რომ-
 ლელ ჩუბნ თვით ბრალეულ ვიყუნეთ მათგან სი-
 ძულილისასა, ანუ შესაძლო-არს წარმოებად ესე
 ცუდისა შედგენილებისაგან ერისა. ჩუბნ უკუტ
 ჩუბნულებითვე არა გვიყვარან მუნხნი და ზვაგნი;
 და უკეთუ ჩუბნთჳსცა ეს გვარითავე ჰაზრითა სხვა-
 ნი იუთფებინ, მაშინ სიძულილი ესე მოქმედებს
 ზირის-ჳირ ჩუბნსა, და ამისთვის იუთფება რომ-
 ლითა მე ხატითა სამართლად. უინამთგან ვაცი ქუმ-
 მდებარე ვნებათა ამათ, დირს-არს სიძულილისა.
 ოდეს უკუტ ერთა უეკარვართ ჩუბნ, მაშა არა
 საკუთრად უეკარვართ ჩუბნ, არამედ კეთილნი
 თუისებანი ჩუბნნი, რომელთაცა მოგვაწერენ ჩუ-
 ბნ, და უკეთუ თანასწორითავე ხატითა ერნი არა
 გვეუარობენ ჩუბნ, მაშინ ყოველივე რააცა ჩუბნ
 შორის არს კეთილი, მათდა არა სათნო-არს; არამედ
 იგინი ხედვენ მხოლოდ ვნებათა ზედა ჩუბნთა.

კამოძიების მოუვარება, მდგომარეობის სუ-
ვილსა შინა, ნივთისა რადასამესა ცნობად. იგი
იძობების მასვილგონებობისაგან გამოხატვისა,
და მსწრათლისა მოქმედებისაგან გულისკმის-
უთვისა, რომელიცა ეძიებს თანკმობასა ნივთებთა
მისდაში შესაბამთა.

მდგომარეობა ესე არს წინა მაუწყებელი
გულისკმისუთვისა, და არს წყაროდ სწავლუ-
ლებისა დი უმეტესი ნაწილი შეცთომილებისა, ვი-
ნამთგან მხოლოდ აქუს მას წინადავე მნიშვნე-
ლობად, მოსაზრებელად მხიარულებისა.

კამოძიების მოუვარება არს, ორ გვარი,
იტივის უფალი რომეფუკოლგ. პირველი გვარი
არს სარგებლობა იგი, რომელიცა მიდრევილ-
გვითვის ჩუწნ უწყებისადმი მისა, რადაცა ჩუწნდა
სასარგებლო უთუად შემძლებელ იქმნება. მეორე
გვარი არს ამხარგავანება, წარმოებული სურვი-
ლისაგან ცნობად მისა, რადაცა სხვათა არა უწყ-
ვიან.

კამოძიების მოუვარება, რომელიცა გვაი-
ძულებს ჩუწნ ცნობად სხვათა საიდუმლოთა,

წარმოებს მშენებარებისა დისურვილისაგან, ქმნად მათდამი ვნებისა.

უურის მიგდება მისი, რაღსაცა ჩუმნ არა გვეუბნებიან, მითვალუღ არს ნაკლულევანებად შრდილობისა. იგინი, რომელნიცა ფრიად მეცადინეობენ გამოცნობად მისა, რაღსაცა მათგან ჰყარვენ, არიან დიდად გაუძლებელნი უოფაქტევისა შინა, დი მოავლენენ თავთა თვისთა ზედა ერთაგან სიძულვილსა, უკეთუ განაცხადებენ საიდუმლოთსა მას, რომელიცა ესე ვითარითა ხატითა სცნეს მათ.

მცონარება არს სიძულვილი მოქმედებისა, და ღვთაღვა შრომათაგან.

სრულიად არსება იმყოფება მოქმედებასა შინა, დამით იპურობს თავსა თვსსა. ხოლო ვაცსა უმეტეს უოველთა, აქუს მას შინა საჭიროებანი, და მართებს მეცადინეობა რათა ჰქმნას თავი თვისი მარკებელად, ვითარ სასოგადო ვეთილობისათვს, ეგრეთვე საკუთრისა ვეთილდღეობისა თვსისათვს: მაშა სადამე მცონარება არს განღვთაღვა უოველთა მშრომელობათაგან; მცონარება ვითარცა არს საკუთარება კორცისა, ეგრეთვე

არს სულისაცა, და უდიდესი დამაბრკოლებლობა
 ბედნიერებისა ჩუბნისა. ოგი მოგვატყუებს ჩუბნ
 დახსნილებასა და სისუესტესა, რომელიცა გვეუ-
 ფს ჩუბნ ეთვლისაჲმი უხმარად, და ეგრეთვე
 აჩინა აღმდეგება აღსრულებასა თანამდებობათა
 ჩუბნთასა; და ნაცულოდ მისა, რათა მოგვიპოოს
 ჩუბნ, განსვენებაჲ, აწარმოებს მხოლოდ მო-
 წეინებასა. უითარსაცა გინდ მდგომარეობასა ში-
 ნა, სხეული მცონარისა იუთფებოდეს, არამედ
 არაოდეს სწორედ მრთელ არა იუთფება. მცონა-
 რება ავნებს სიმრთელესა და ცოდნასა, რომე-
 ლთაცა ჩუბნ შემძლეველ-ვიქმნებოდით მიღებაჲ;
 აბრკოლებს ვეთილთა მოქმედებათა, რომელნიცა
 აწარმოებარ შემძლეველ იუთფოდნენ, დახშირდება
 მიუჩთომელ-ჭეოფს დიდისა სარკებლობისა მო-
 პობასა, და არცა გვიტყუებს დაჭრობად მეტადი-
 ნებობისა ჩუბნისათა.

პირმოთხეობა არს ხელთვნება, ერთა მო-
 ტყუებისათჳს: დამქებარობა მათი სიცრუით, და-
 მუთფელი მათდამი საგოთბელისა თნებისა. ოგი
 არს შესაყრდნობელი ეთვლითურთ უდირსთა ფლი-
 დებთა ერთათჳს.

მეგობარი რომელიც ჰირმოთნეობს ჩუმ-
 ნთანა, არს იგი უსაფრთხილოეს მგრისა მის,
 რომელსაცა არა განვეცდებით ჩუმნ. ნაცულოდ
 ამისა, რომელ წარმართოს ნაკლულევანებანი
 ჩუმნნი, მიგვიშვებს ჩუმნ, რათა იყინი შეიქმ-
 ნენ ჩუმულებადა უოველსავე შეგვიზღობენ, და
 თანკმა არიან ჩუმნთა სისუსტეთათჳს, ნებას გუ-
 როთვენ შეუცვანთა დაუქესოთა თამამობათათჳს.
 ქმნად სავნებელთა სათნოებათა, და არა დავრ-
 ძალვად ცუდთა და მავნებელთა წინა დანიშნულე-
 ბათაგან, მოცემა უსარგებლოთა რჩევათა, და ქება
 არ ჭეშმარიტთა განზრახვათა, ჰირმოთნისა დამ-
 წაკუარისა მეგობრისა თვისება არს ესე. და
 რაჲ უკუმ ძალუმს უმეტეს ამისსა ქმნად, შუ-
 რის მგებელსა დაუბოროტესსა მტერსა? ვითარცა
 იტყვის დელაბრუიერ.

ოდეს გუაქებენ ჩუმნ, მაშინ გუმართებს
 ფრიად გაფრთხილება, და არცა დავიწყება მისი;
 და უკეთუ არა მხსოვნელ ვიქმნებით ამისა, წინა
 აღმდეგთა შემთხუმულებათა შინა, მსწრაფლიად
 მოვსტყუვდებით. და ერნი რომელსაცა ფრიად
 მეტადინებენ ქებად ჩუმნდა, მარადის აქუსთ მათ

რამდე განსწრახვა; დაჩუბნ არა თანა გუამს დარქ
 მუნება ქებასა მათსა ზედა, ეგრეთ, ვითარ დარ-
 წმულთა ზადეთა მათმიერ, მოცთუნიებისა ჩუბ-
 ნისითვს. აჲ ჩუბნ ვსცხოვრებთ ფრიად მაცთუ-
 რთა და ბორბოგთა საუკუნეთა შინა, რომელსაცა
 შინა არა იღვევიან არა რასა, არა რამესათვის.
 იგინი რომელნიცა გაქებენ შენ, განმსადებულ-
 ჰყოფენ გსასა თვსსა, რომლითაცა მიიღონ შენ-
 გან მათ იგი, რამესაცა იგინი თხოვნად განსწრა-
 ხულარნიან.

ჩუბნ მარადის მოხარულ ვართ, ოდეს გვეს-
 მის რა ჩუბნდამო სხვათა მიერ წარმოთქმულნი
 ქებანი, და გვიუვარანცა იგინი, რომელნიცა გვა-
 ქებენ ჩუბნ, და ესე არს ნამდვილად სისუსტე
 ჩუბნი; არამედ არა ვინ არს ესე ვითარი ვატი,
 რომელსაცა არა აქუნდეს უ' უსურება ე'ე. აჲ
 რამ ჰყოფს სიძნელესა განრჩევისათვს ჰირმოთ-
 ნეთასა მათგან, რომელნიცა ერთგულად დაჰქეშმა-
 რიგებით იქცევიან! ერნი რომელნიცა თვს საყო-
 ფელითა ხაგითა სცნობენ თავსა თვისსა, უძგი-
 რეს სხვათა შესტებთან იგინი. ჰირმოთნე-
 ნი იჩუბნებთან დიდფრიადსა მეტადინებასა:

მით რამეთუ, იგინი შორითგან ეპიებენ მას, რად-
 საცა გეტვიან შენ; განახელდებოდენ მოუხვე-
 დელად, აქებენ უსარგებლოთა, და ამაცებენ სა-
 სარგებლოთა ნივთთა. იუდეს უკუნი მათ არარად
 დაშთების სათქმელად, მაშინ ისევებენ იგინი რო-
 ტვად მისსა, რადცა მათ გონებასა შინა მოე-
 ლანდებათ, და მე ვიხილე ესევითარი ვაცი, რო-
 მელიცა აქებდა ემახვილსა ქაღსა მხოლოდ მი-
 სთვის, რომელ იგი სასიამოვნოდ ნერწყვავსო-
 უითარცა იტყვის ბელლეარდ.

წელიწადნი და ჟამნი არიან განგრ-
 მობანი ნივთიანი; სიცოცხლე ვაცისა განიყოფება
 მრავალ წელიწადებად. ურმობისა განიგრმობიან
 თოთხმეტ ჯადმდე; და ესე არს დრო აღსრდისა;
 რომლისა უწინარეს ანუ უადრეს დაწყება ვერ
 შესიძლო არს. ჭაბუკობა ირიცხვის თოთხმეტის
 წლითგან, და დასრულებების ოცდა მესრთესა წელ-
 სსა, წელნი ესე ქუნიდებარე არიან უმეტეს ეოვე-
 ლთა დროთა, გამოძიების მოყვარებისა განსა-
 ხილველად, ეოველთა ჭაბუკურთა მიდრეკილება-
 თაჲნი. უინამთგან დროსა ამას შინა, ვნებათა
 აქუსთ დიდ-ფრიადი სიმკვირცხლე, და გულის-

კმის-ყოფამ აქერეთ არა სრულ-არს, მათამც
 შემძლებელ-იერს დაწერობაჲ მათჲა, მართებულისა
 და აქერთ-ვანთა სასლვართა შინა. უმაჩვილ-კაცობა
 ირიცხება ოცდა ხუთის წლითგან, ორმეოცადმდე,
 და ჯროსა ამას შინა უფლებენ, ჰატიო-სნების-
 მოუვარება დამშრომელობა. სრულწლოვანად
 ირიცხებიან ორმეოცისა წლითგან, და განიგრო-
 ბიან სამეოც წლადმდე; ხელნი ესე არიან გულის-
 კმის-ყოფისა, და ეამი ნაშრომთა მოძვისა. მო-
 ხუცებულება ირიცხება სამეოცისა წლითგან, და-
 განიგრობის ოთხმეოც დაათ წლადმდე; ჯროსა
 ამას შინა აქერ-არს მეურროება, განსვენება და
 დატკობა ნაყოფითა თვისთა ნაშრომთა; და ხე-
 ლოვნებათათა; და მერმე შეუდგების უმოხუცე-
 ბულესობა და სისუსტე, რომელსაცა მოაქუს
 შემდგომად თვისსა, სხეულება და სიკუჲდილი.

მოხუცდება მომეყვანი დავიწყებასა
 შინა შეურაცხ-ყოფისა და უსამართლოებისა, და
 მხრძანებელი მიტევებაჲ შეტოდებისა, არს კეთილ-
 მოქმედება კელმწიფეთა. და იგი წარმოებს ვაცთ-
 მოუვარებისაგან.

იგი არს უუადმაგებულესი ვეთილ-მოქმედება, და დამამსგავსებელი ვაცთა თვით ღუთისა. ბედნიერ არიან იგი კელმწიფენი, რომელნიცა შემოხსენებულთა ამათ ჰაგივსკემენ, და თვით საქმიითა იჩუწნებიან მას! არამედ უბედნიერეს არიან იგინი, რომელნიცა მარადის შეაერთებენ მას მართლ-მსაყულებისათანა.

ღაბრმავებული უკუწ დასასღვართა უადმაგებულესი მოწყალებაცა, ესოდენვე საფრთხილო-არს საკელმწიფოსა შინა, რაოდენცა უსომო-ამპარგავანება, უწყალოება, დასვაობა. უკეთუ უქმს იგი მოწყალება ქებასა გულისასა, მაშინ შეადგენს იგი დროსა მასვე შინა, მაგებასა გულის-კმის-უოფისასა.

მოწყალება. საცხოვრებელი ხმარებული მოწყალებასა ზედა, დაუხვ საქმე, არს მხოლოდ ნივთი, რომელიცა ვაცსა საკუთრად თვისსა უოვლისავე საცხოვრებელისაგან თვისსა, აღრიცხვად ძალოებს; ვინამთგან შემდგომად სიუყდილისა, უოვლისავე საცხოვრებელისა თვისსა; და ტყვებად თანამდებ-არს, და ვერა რაასამე წარიდებს თვისთა-თანა, თვინიერ ვეთილთა საქმიეთა.

მშვიდობით ანუ თანკმობით
 ცხოვრება ერთა-თანა. კაცობრივთა
 შორის ღონი-ძიებათა, მშვიდობისა ანუ თანკმო-
 ბისა დამცემელი, ვგონებ რომელ არაჲმ იყოს
 უმჯობეს მათსა, რომლითაცა ღონი-ძიებითა
 ვსცნობთ მისევსთა შუთისათა, ჩარმოებულთა
 მათ-შორის, რათამცა ჩინასწრობა მათი შესაძლო
 იყოს. განვსჯით-რა მათვს სასო-გადოდ შე-
 საძლო-არს თქმად, რომელ მაშინ ვშუთობთ
 ჩუენ ერთა-თანა, ოდეს ვპყრეთ მათდა საჩუენსა
 რასამე, და მის-ძიერ ვაიძულებთ მათ, განშორე-
 ბად ჩუენ-გნით; ანუ უსამართლოდ მოპყრობილი
 საქმითა, დასიგვევითა მათ-ძიერ, თვით ჩუენ გან-
 ვშორდებით მათგან, და უარის-ყოფად იძულებულ
 ვიქმნებით, მეგობრობისაგან მათისა: იგი ანუ
 სხვა რადმე შესაძლო-არს შემთხვევად, ანუ გა-
 ნცხადებულთა შუთითა, და ანუ უტრობნობელითა
 განშორებითა. არამედ ვითარითაცა ოდენ ხატითა
 მოხდების ესე, არამედ მარადის ნაცვალ-გებითნი
 უკმისაყოფელობანი ესე, იყოფებიან მისესად
 ხსენებულთა განყოფილებათა ანუ შუთითა; და
 მხოლოდ მათგან ღგოღვისათჳს, არს ესე ღო-

ხის_ძიებაჲ, რომელ არაოდეს, არა ვჭქმნათ ესე
 ვითარი რამეჲ, რომელითაცა წყინება მეორისა
 შეიძლებოდეს, და ამას_თანვე არა უოველსავე
 წედა მართებს განზისხება. განწესება ესე უაღვი-
 ლესად შესაძლო_არს სასოცადო სახედ ანუ მა-
 ცალითად; არამედ არა რამ უეჟურ არს უძნელეს,
 ვითარ მოუვანება ამისი, მოქმედებასა შინა. პირ-
 ველად აქერ_არს გამოძიება, ვითარითა ღონის-
 ძიებითა შესაძლო_არს თანა წარსდომა, რომელ
 ერნი არა შევასწუხით? ამისთჳს მართებს ცოდნა,
 რამ აწეენს მათ, და ანუ რამ შეწუხებდა მათდა,
 შემძლებელ იქმნება: ესე ჩუწულებითად, 1. წარ-
 მოებს ჭასრთა მათთა, წინა აღმდგეგობისაგან. 2.
 იგი რომელიცა აუვედრებს მეორესა ჭგონიეს,
 რომელ მას_შინა იგი უმეცნიერეს მისსა_არს,
 რამსათჳსცა ჭევედრის მას, და ესრეთ წარმოუდ-
 გენს დროსა მას შინა, ორთა არ სასიამოვნო-
 თა იდითა: ერთსა ამას, რომელ მას ავლს სწავ-
 ლაჲ; და მეორესა მას, რომელ იგი აღმაგების
 მას სწავლასა შინა. პირველი ჭქენაწნის მას, და
 მეორე განაღვიძებს მის_შორის შურსა. 3. აქერ
 არს დაჳწრობა მოუთმენელითისა; რომელიცა

განგვალვიძებს ჩუენ საუვედრებელად სხუათა
 ვნება ე'ე წარმოებს საფიცხლითურთ მის-გამო,
 რომელ ჩუენ ვერ ძალ-გვიძს მოთმინება, რათა-
 მცა სხუანი იუენენ სხვსა განსჟისანი, და არა
 ჩუენებრნი. 4. ევერ-არს მიხედვა მას ზედაცა,
 ვითართა ჭასრთა შინა სხუათა მიერ ვიუთუებით
 ჩუენ, და მაშინ შემძლებელ-ვიქმნებითა ევედ-
 რებად მათდა? უკეთუ შევნიშნავთ, რომელ არა
 გვაქუს ჩუენ დარწმუნება, და ჟეროვანი ჰაგი-
 ვის-ტემა, მიღებისათვს ჭასრთა ჩუენთა; მაშინ
 არა გუემართებს განცხადება მის-ჭასრისა ნიკთთა-
 თვს, რომელიცა ღირსად განვიცხვისა გვიჩნს
 ჩუენ. 5. მათვედრებელსა სხუათასა მართებს
 ლგო-ღვა ბრძანებლობითისა სახისაგან, ვადნიე-
 რულისა კმისაგან, განფიცხებულიისაგან ჰერობასა
 შინა თვისისა ჭასრისა, და უგულებელს-მყოფე-
 ლთა სიგუვათაგან; არიან ვაცნი, რომელთაცა
 უმეცეს სხუათა, თანა-ამით, განერება ამათ ვნე-
 ბათაგან: ვინააღვან იმეცეველთს-რა ბრძანებ-
 ლობითთა ხაგითა, მართებს უადრეს სხუათა
 ზედა ეთუფა, ადგილითა, წლითა, ანუ თვისებითა,
 და ქონება ვითარ სწავლისა ეგრეთვე დარწმუნე-

მისა ხოვად. რომლისა გამო აქვს, რომელ
 ვაცნი არა მქონებულნი გარეშისა დიდებულებისა,
 დაამასთანვე ქუჩაშენებარენიცა ბუნებითა ვნებათა,
 რათაღენცა ოდენ უკუჩრდელ იუუნენ მარჯვენა, თანამ-
 დებარნიან უმეტეს სხუათა მეტყველებად სომიე-
 რებითა. 6. აქვს მეტადინეობა წინა დადებად
 თვისისა ჭაშრისა, ესე ვითარითა დაცულითა და
 სასიამოვნო-დთა საგითა, რათა არავინ იქმნეს
 მით შესებულ. მდაბალნი ერნი ფრიად კეთილად
 იქცევიან, ესევეითარსა შემთხუჩულებასა შინა.
 რადაცა ეკუთუნისთ უჩინებულესთა ვაცთა: ვითარ-
 მედ იგინი იმკაცურნიან, ანუ ფრთხილბუნ, რათა
 არა შევრდომილ-ჭეონ მით თავი თვისი, რისხუათა
 შინა მათთა. 7. არა აქვს წინა აღმდგობა
 სხუათა სურვილისა, ესე იგი, უჩირველესთა მიდ-
 რეკილებათა მათთა: არცა უკუჩრდელ მართებს ქება
 ვნებათა მათთა, რომელნიცა უკუჩრდელ ცხადად, არა
 ჭეშმარიტ არიან; არამედ არა მარადის უკუჩრდელ მა-
 რთებს, წინა აღმდგობაცა მათი. და ოდეს ესე
 ვითარითა საგითა მოვიქცევით, მაშინ მართებს
 შესწორება კეთილისა მის, ბოროტისათანა, და
 გულის-კმის-ყოფით მიხედვა მას ზედა, წინა

აღმდევობისა გან ხუშნისა, ვეთილისაა უფროს
 ანუ ბოროტისა წარმოება შესაძლო არს, ხოლო
 აქა სიგჳიუა არა ღონისძიებათა თჳს სათნებელად
 ერთა არს, არამედ მხოლოდ მისთჳს, რომელ
 მათ არა ეწინააღმდეგო, დართა არა მოაწიო-
 თავსა თჳსსა ზედა მისგამო სიბუჯილი მათი
 ვინაჲდგან კმა არს ესე, დაცვისათჳს განსვენე-
 ბისა დათანკმობისა.

არა კმა არს დაცვისათჳს განსვენებბისა, და
 თანაკმობისათჳს ერთა თანა, ლგილჳა მხოლოდ
 მისგან, რომელ იგინი არა რაჲთა შევაწუხით,
 ანუ განვარისხით ხუშნ; არამედ ჟერ-არს კუა-
 ჲადცა ცოდნა მისი, ვითარ ვიცვირთოთ ხუშნ,
 მათ-მიერ ხუშნადმო ქმნულნი განრისხებანი.
 არა ჟერ-არს ჩივილი, მათ-მიერ ჰირისჰირ ხუშნ,
 და მოქცევასა ზედა, არცა განცხადება და უვედ-
 რება ბიწიერებისა და ნაკულულევანებისა მათისა,
 და არცა მეცადინეობა, წარმართებისათჳს მათი-
 სსა ჩივილითა. განსრახუა ესე დაფუძნებისათჳს
 მშვიდობისა და თანკმობისა, წარსამართებელად
 სხუათა, ფრიად საცინელ-არს და ვნახდა შეუძ-
 ლებელ: ვინაჲდგან რაოდენცა უმეცეს მოჩი-

განსჯის იმით მათ ზედა, ეგოდენ უმეტესად გან-
 ვრისნებთ მათ, ჰირის ჰირ ხუზნსა, ვერა ხუ-
 თელი მათდა ამის გამო ვერარაასა წარმართე-
 ბისა. უმყობეს არს მეტადინეობა აღდგინებად
 მშვიდობისა და განსვენებისა, საკუთრად ხუზ-
 ნთა წარმართვათა ზედა, და აღვრძალვა ხუზნი
 უსომოთა სურებათაგან.

იგი რომელიცა უფლებს, უსომოთა თვსთა
 სურებათა ზედა, ჭეშმარიტად ჰპოვა მან განსვენ-
 ნებაჲ იგი, რომელსაცა ყოველნი კეთილ-გონი-
 ერნი ებიებენ.

ჰასრი არს გამოხატუა მოგონებულთა ხუზ-
 ნთა. თვითთუელთა ერთა აქუსთ საკუთარი ჰასრი
 თვსი; სხუა და სხუაობა მისი წარმოებს ჰაერისა-
 გან, და არს იგი წყარო ყოველისა წინაგანმსაყე-
 ლობისა.

ჰასრთა-გამო გულისკმა-იყოფებიან წინა
 განმსაყელაობანი, დაამაონი მიდმოგონებანი, რომ-
 ძელთაცა მიმვლეობთ-თვინიერ გამოძიებისა მათისა.

გამოცდილება ვმასაყოფელად გუაჩუზნებს
 ხუზნ, რომელ სშირადრე უმეტეს ვიტანაჲ ყებით ხუზნ

ჭაშროთა ნივთათჳს, ვიდრელა თვით ნივთა მათ
მიერ.

ჩუენ უკუენ უმეტეს თანა გვაძს დრგვინვა
ცრუთა და ამაოთა ჭაშროთა ზედა ჩუენთა, ვიდრელა
ბედსა და სკესა ჩუენსა ზედა. არა თვით ნივთნი
განუხვენებელ-გვეოფენ ჩუენ, არამედ ჭაშრო
ჩუენნი მათ ნივთათჳს.

ქმარი. მე ვერა გულის-კმა-ვეოფ, იტუ-
ვის უფალი დელა-ბრუიერ, ვითარ ქმარი რომე-
ლიცა შეუდგების ზნესა და შედგმულებასა თჳსსა,
არა დამფარველი თჳსისა ბიწიერებისა, და ნაცუ-
ლად მისა, მჩუენებელი თჳსისა ბოროტ-მოქმე-
დებისა; და ამასთანვე ბუნწი, და არცა სალუქი
მორთულებასა შინა, უსიამოვნო თჳსთა მიგე-
ბათა შინა, უსრდელი, ფიცხელი, და მომდუმარე,
შემძლებელ იქმნება ქონებად იმედისა, რათა დაი-
ცუას სიუვარული თვისდამი ემაჩვილისა ცოლისა
თჳსისა, არა დამცველმან არა რაჲთა თავისა თუო-
ნისა ჰირის-ჰირ წინა განსრახულისა, საუვარლისა
მიხისაგან, რომელიცა ირთვების მდიდარსა განის
სამოხსა შინა, ახმარებს ყოვლითურთ, შესაძლოსა
სრპილობასა, მეცადინეობასა და აჯერსიანობასა?

კანონი. ჰასრი არს შესწორება მრავ-
ლისა დიისა ანუ გამოხატვისა, და ჩუბნ-მიერ
ქმნული, მათთვის განსჯაჲ.

შურის-გება. იგი რომელიცა მეცა-
დინეობს შურის-გებასა, ამსაძებს ეოველსა სას-
მარსა, მოსწრაფებისადმი, წარწყმედისა თვისი-
სასა.

შურის-გება მარადის იწარმოების სისუს-
ტისაგან სულისა, რომელ ვერ შეძლებულ-არს
ცვირთვად განრისხებისა თვისისა.

უმაღლოება. უმაღლონი ვაცნი არიან
სამეფარნი, რომელთაგან ჰირველი იგი-არს მათ
შორის, რომელიცა ჩუბნ - მიერ ვალ - დებულ-
არს და ივლტის სასო-გადო-ობისაგან, ჩუბნისა,
ესრეთ ვითარმედ ირცხუნის იგი, და არა მიძე-
ველობს მას ზედა, რომელ იგი ვალდებულ-არს
ჩუბნ-მიერ ვეთილ-მოქმედებითა. მეორე გუარნი
არიან უფარეს ჰირველთა, ვინათგან ესე ვითარნი
ერნი მქონებელნი შემთხვეულებისანი ხელთა
შინა თჳსთა, ჩუბნებად ჩუბნ-დამო- მაღლობისა.
ჩუბნ-მიერ ვალ-დებულებისათჳს, იფარვიან ჩუ-
ბნ-გნით და ამას არა ჰყოფენ. ხოლო მესამე

ცუარნი არიან ყოველთა უკუნი უკუნი
 ვინათგან ჩუნიებულისა ჩუნი-მიერ
 ვეთილმოქმედებისა ნაცულად, გვიყოფენ ჩუნი
 ყოველსავე ბოროტსა, ვითარცა თქვენ ძალ-უძ-
 სთ. ვითარცა იტყვის თქვენ-შვირნი.

უბრალოება არს ურმებრივი იგი მდგომარეობა,
 რომელსა შინა იგინი ვერგულის-კმა-
 ჰყოფენ, რამ არს ვეთილ დარამ არს ბოროტ.
 უბრალოებისა გამო-გულის-კმა-ყოფების იგი
 უძვირფასესიცა მარტივობა სწეთა, რომელიცა
 უუძფობეს შემკულებად ვეთილ-მოქმედების
 ჰგებს.

სიბუღილი არს მგზნობელიობა გარე მი-
 ქცევისა, და განშორება მის ყოვლისაგან, რამ-
 საცა ვრაცთ ჩუნი ბოროტად.

კუთლად სიბუღილი არს ვნინლა მარადის
 დაბრმავებული მოძრაობა, რომელიცა წინაუსწ-
 რობს, ყოველსავე განმსაჯელობასა. და მხო-
 ლოდ თქვენ ვნებანი და ბიწიერებანი, ღირს-არიან
 სიბუღილისა.

დაუდგრო-მელაობა. დაუდგრო-მე-
 ლაობა არს ხარმობული გულის-კმის-ყოფისა.

გლობისაგან, ანუ სისუსტისაგან მი-
რომლისა ქრისტე მდებარე ვატი განურჩევ-
ლად მიიღებს თვითთავეულსა ჭასრსა; ხოლო მე-
რე უკრუნ არს დაუფგრომელობა, რომელიცა წარ-
მოებს სიმულოდნისა გამო ნივთთაჲში.

არა რაჲსა დამცირება ესოდენ არა აქრ-
არს, რაოდენცა საკუთრისა ჩუზნისა ვმაყოფი-
ლებისა, ვითარ იგი, ოდეს ვხედავთ ჩუზნ, რომ-
ელა ერთსა დროსა შინა ვამაგებთ მას, რაჲსაცა
ვაქებთ მეორესა ეამსა შინა.

უკეთუ დაუფგრომელობა მეგობართა ჩუზ-
ნთა სშირაჲრე გვაიძულებს ჩუზნ განსუვევად
მათთანა მეგობრობისასა; მაშინ უკეთუ ჭეშმა-
რიტებით ვიქცევით ჩუზნ მათთანა, თვით ვიჭვი-
რთავთ ჩუზნ შორის, მათ მიერსა დაუფგრომე-
ლობასა მას.

უბადრუკება. ჩუზნ ვერა ხან გრძლივ
ვსტოცხლებთ სოფელსა ამას შინა, არამედ ესეცა
მოკლე ეამი ჩუზნი, აღსავსე არს ათასითა წინა
აღმდეგითა შემთხვეულებითა, რომეორიცა ერთნი
მეორეთა შეუფგებიან, და მოსწამლვენ სიტოცხ-
ლესა ჩუზნსა. უითარსაცა ღირსებასა დამცობა-

რეობასა შინა შობილ ვიუენეთ ჩუენ
 დენტა ბედნიერნი ერთა წინაშე ვსხნდეთ.
 მაშინცა ვერშესაძლო-არს და ფარვად თავინა
 თვისისა, რომელმელთაძე უბადრუკებათაცან, რომ
 მელნიცა დამძიმებულ-გვეოფენ ჩუენ, მას დრო-
 საცა შინა, ოდესცა ჩუენ უმცირეს ვი-ველთა
 ვაჰმნობთ მათთვს. ვითარცა იტევის ბელღე-
 ღარდ.

არათუ ნივთნი აღაშფოთებენ ერთა, არამედ
 ჰასრი მათი მათ ნივთათვს, და წინა განმსჯე-
 ლობანი მათნი, სტანჟვენ მათ. სიკუდილი თავით
 თვისით არა ბორბო-ტარს; ვითარმედ უკეთუ ვი-
 ფილიყო ესოდენ ფრიად სწინელ, მაშა ესე ვითა-
 რითავე საგითაცა ვჩუენებოდა სოკრატს. აჰმ-
 ნობა სიკუდილისათვს მხოლოდ, ეოფს სიკუ-
 დილსა მას ესოდენ სამულოვად. ოდეს აღრუ-
 ლებასა ანუ აღშფოთებასა შინა ვიმყოფებით,
 მაშინ არა ჟერ-არს ბრალეულ ეოფად სხვისა
 მას შინა, არამედ ჟერ-არს თვით თავთა ჩუენთა
 ზედა მიღება მისი, და წინა განმსჯელობათა
 ჩუენთა ზედა. მცირედ სწავლეულისა და განუ-
 ნათლებელისა ვატიცა საქმე-არს, დადება მისევისა

საკუთართა თვისთა უბადრუკებათა
 ცა იტევს ეპიკტიტ.

ვითარობა თქვენ უბადრუკება მოხდეს შენ
 ზედა, მაშინ თქმად უკუთ შეერვიე შენ, რომელ
 ესე არს მხოლოდ გამოხატვად, და რომელ ნი-
 ვთი თვით საქმესა შინა არა ესრეთ-არს, ვითარა-
 დცა გიჩნს შენ; ხოლო მოიქცე-რა ესგუარითა
 ხაგითა, მიხედუ საგანსაცა ზედა, შემამთხვეველთა
 შენდა განრისხებისათა, ესრეთისავე თვსებისა
 არიან ნივთნი იგი, რომელნიცა შენ ზედა დამო-
 ვიდებულ არიანა? უკეთუ წინა-ადმდეცა ამისასა
 განიხილავ, მაშინ შეუშფოთებელად იტეოდე,
 რომელ ესე არა-არს საქმე შენი.

უთველსა უკუთ ნივთსა აქუნ თრნი ვერ-
 მონი; ერთისა ვერმო-დთვან სჩანს კეთილი, ხოლო
 მეორითვან მოუთმენელ და მნიად საგვირთველ.
 უკეთუ მმა შენი გიქმს შენ რაასამე უსამართლო-ე-
 ბასა, მაშინ ნუ განსჯი მისთვს ცუდისა ვერ-
 მო-დთვან, ვითარ მგუყარისა დამემტო-დისა ვაცი-
 სათვს ზირის-ზირ შენსა; ვინადვან შენ, მის-
 გამო ჰბოებ მას მნიად საგვირთველ ვაცად: არა-
 მედ გულის-ჰმა-ჰყავ, რომელ იგი არს მმა შენი,

და რომელ შენ მისთანა აღსრდილ
 უკეთუ ამა კერძოდგან ზირის ზირ
 ქცევისა მისსა მსჯელ ექმნები, მაშინ იგი
 ბუქ მოსათმენელად გეჩუბნების შენ.

ბედნიერება და უბადრუკება კაცისა, სწო-
 რად დამოკიდებულ არიან, თვით მათისავე გამო-
 ხატულებისაგან. ერნი ბედნიერნი ანუ უბად-
 რუკნი მით არიან, ვითარაღცა იგინი თავისა თ-
 სისათვის ჰგონებენ. მტირედნი რამე ნივთნი
 უფოფენ მათ უსამოსა მსიარულებასა; და მსუ-
 ბუქი წინა-აღმდეგი რამე შემოხვეულება, მაგა-
 ლითი, დავარგვა ქვისა, ანუ ძაღლისა შთააგდებს
 მათ უსაშინგლესსა მიდმოებასა დამწუსარებასა
 შინა. ვითარცა იგევს ბელღელარდა.

უმოუთმენელეს, ეთველსა უბადრუკებასა
 შინა იუოფება, შესწორება, უბადრუკისა მდგო-
 მარეობისა ამის ჩუბნისა, რომელსაცა შინა ვი-
 მუოფებით დღეს, მის ბედნიერებითის მდგომა-
 რეობისათანა, რომელსაცა შინა უწინარეს ამის
 უამისა, კმა-საუოფელად ვსცხოვრებდით. ვერა
 რამ ესოდენ ვერა შეამწუნებს წესსა ანუ მო-
 ნებასა ქუბუშე მუოფთა, ვითარ მოხსენება მისი,

ესმე თვით იგინი სხვათა სედა უფლებდ-
 რა უკუწარს უძნელეს უსომოსა
 სიგლასაკესა შინა (ესე იგი, ოდეს ვოველსავე
 შინა გუაქუს ნაკლულევანებად) ვითარ მოხსე-
 ნება ჰირველისა მის მდგომარეობისა ჩუწნისა,
 რომელსაცა შინა უავლითურთ ვმაუთილ ვიუ-
 ვენით, დავსცხოვრებდით მარჯის განცხრომასა
 და დიდ-შვენიერებასა შინა.

დიდ უკაცობრივებად შესაძლო-არს შერაც-
 ხუა ჩუწნი, უკეთუ არა უჩუწნებთ უბადრუკთა
 ერთა, ჭირთა დანაკლულევანებათა შინა შექვენასა.
 ძეწუალება და ღმობიერება ჩუწნი უბადრუკე-
 ბისა მათისათჳს, და სურვილი ქმნად მათდამი
 ზაძსამე შექვენისა, მსახურებს მათ ნაცულად
 ნუგეშის-ცემისა. დიდ-სულნი ერნი ვერ-შემძლე-
 ბელ იქმნებიან ხილვად უბადრუკებასა შინა გან-
 აუღთა, უშინაცანეს შეუძრწუნებელად, და ნაცუ-
 ლად მათსა წარმოიდგენენ, თვით თავსა თჳსსა
 განაუღად და იმუსრებიან, ხედევენ-რა მათსა მას
 მოუთმენელსა მწუხარებასა,

ვერ შესაძლო-არს ხანგრძლივ ცხოვრება
 ჩუწნი ქუწყანასა სედა ესრეთ, რომელ არა ვიქმ-

ნეთ ოდესმე ქებმდებარე, რომლისა
 მთხვეულები; და ამას შემთხვეულებს
 ვაცი, სხორედ იცნობების. რათაღენცა შესაძლო-
 არს, მართებს მეცადინეობა და სიმკაცრე; რათა
 არა ვაჩუბნოთ ამა შემთხვეულებსა შინა სისუ-
 სტე, რომელ არა მივსცეთ მისგამო მგერთა
 ჩუბნთა მისესი მხიარულები, გვიხილათ რა
 ჩუბნ, ესოდენ დახსნილად უბადრუკებასა შინა.
 არამედ არცა უკუმ მართებს ჩუბნება შეფერე-
 ბულისა შეურყეველობისა მაშინ, ოდეს მდგომ-
 რეობა საქმეთა ჩუბნთა ითხოვს, რომელ ვიუ-
 ნეთ ჩუბნ მსუხარენი. ესე მცირედ გონიერული
 ამპარგავანება აღაშფოთებს ერთს, და დაგუბრჯო-
 ლებს ჩუბნ, მოპოებად შესაფერთა ღონისძიე-
 ბათა, ვანერებისათჳს უბადრუკებისაგან ჩუბ-
 ნისა.

უკეთუ უბადრუკება შეგვემთხუბვის ჩუბნ,
 არა საკუთრისა ჩუბნისა შეცთომილები, გან, მა-
 შინ მით უმცირეს გუმართებს ჩუბნ მის მიერ
 შემჩუნება. არა მცირედი ნუკეშისცემა გუაქვს
 დროსა მას შინა, ოდეს თვით არა ვიქმნებით მი-
 ხენად უბადრუკებისა ჩუბნისა, არამედ შთავარ-

...ს შინა, რომლითაჲ აუცილებელითა
 ...ითა; რაჲსაცა ძველნი ვაცნი ბედად ანუ
 სვედ უწოდდენ, არა უწოდდენ იგინი, და არცა
 სსორედ აქუნდათ ცნობაჲ განგებულებისათჳს
 ღუთისა.

სენი არიან თჳსებანი სულისა ჩუწნისანი.
 იგინი იყოფებიან კეთილნი დაბოროტნი, განდი-
 დებისა ანუ დამცირებისა მეზრ მათისა; რომელნიცა
 შეიდგინებიან ჩუწულებებითა და მიდმოგონებე-
 ბითა ვითარნიცა გუაქვენ ჩუწნ, და ცხად უკუწ
 იყოფებიან მოქმედებათა დამეტყუწლებათა გამო.

მოცთუნება. ჩუწნ ვერ შემძლებელ-
 ვართ ვერა რაჲთა ნუგეშის-ცემად თავისა თჳსისა,
 მტერთა მიერ მოცთუნებულნი, და მეტობართავან
 მოძმაცულებულნი. ხოლო ხშირად უკუწ კმა-
 ყოფილ ვიმყოფებით, ოდეს თვით თავსა ჩუწნსა
 მოვაცთუნებთ ჩუწნ.

თვით თავისა თჳსისა შეუნიშუნელისა ხა-
 ცითა მოცთუნება, ესოდენ უკუწ ადვილ-არს,
 რაოდენცა ძნელ-არს სხუათა მოცთუნება ესრეთ,
 რომელ ვერა სცნან მათ იგა.

ეთ-ფა ქცეუა არს უჩიება მიდმო-გონ...
 ზრთა ჩუწნთა, იგი დაახუნარებს მწუსარებსა...
 მოჩინებთა ჩუწნთა, უკეთუ ნაცვალ გებითსა
 დარწმუნებასა ზედა დაფუძნებულ იუთ-ფებისა
 თვისი აქუს, მრისხანებასა და სხუათა ბიჩიერუ-
 ბათა ანუ ვნებათა ზედა, მაშინ იუთ-ფების თვით
 უსაფრთხილოეს შემთხვეულებად უბრალოთათვის.

შეკრებილება ზაგიონსანთა ვაცთა ირიცხება
 სასწავლოდ, და ზაექრობა მათი სწავლად. ჩუწნ
 ვისწავებთ მის გამო, უჩიებოდ, უთ-სტატოდ,
 და უშრომელად, ესრეთთა ნივთთა, რომელთაცა
 ვსწავლობთ ჩიებთა შინა დიდ-ფრიადისა შრო-
 მითა. ამა შექცევასა აქუს კუალადცა იგი სარ-
 გებლობა, რომელ მასწავებელი მრავალთა ნივთ-
 თა, გუასწავებსცა ჩუწნ მიცემასა მათსა სხვა-
 თადმი. უითარცა იგევის ბელაღარად.

არა რა არს უმესამიერეს ეთ-ფა ქცე-
 ვასა შინა, ვითარ მცირედ მეტეველება, თავისა-
 თვისისათვის. რაჲ ძალ-გვიძს ჩუწნ თქმად თავისა
 თვისისათვის ვითილ-შესამამიერებითა? უკეთუ ვი-
 მეტეველებთ ბიჩიერებთა ჩუწნთათვის, მაშინ

ხუბნ უკულისკმოდ; ხოლო უკეთუ
 ქაღილსა, ხუბნ მიერ ვინებულთა
 კეთილ-მოქმედებითა, მაშინ სხუანი განგვიც-
 ხუბნ ხუბნ. შინაურნი საქმენი ხუბნნი, არა
 შვენის ამბავად მეგვევლებისა. იგინი მხოლოდ,
 საკუთრად ხუბნდა შესახებელ არიან. რად სა-
 ჭიროება აქუს შეკრებილობასა, რადენნი ცხენ-
 ნი მევანს მე საყინიბო-სა შინა, ანუ რომელ
 მონა ჩემი სულელ-არს ანუ ბრძენ.

იგინი რომელნიცა წინასწარ ემსაღებთან
 და სეპირად სწავლობენ მას, რადცა აქერ-არს
 თქმად მათმიერ შეკრებილობასა შინა, ბვირადრე
 მოსწონთ. ღროსა და შემთხუბრვასა თანა-ამს
 წარმოება მეგვევლებისა. იგინივე რომელნიცა
 შეადგენენ ჰლანსა თვისთა მეგუბრვებათა თვს,
 არა ისმენენ მას რადსაცა ეგვევიან მათ. მხო-
 ლოდ მეცადინებენ იგინი მოპოებისათვს დრო-
 თა და უამთა, მისათხრობელად მისა, რადცა ის
 წავეს მათ; არამედ ბვირადრე მოხდების, რომელ
 მონასიბად სთქუან იგი. ვითარცა იგევს ბელ-
 ლელარდ.

უბნობა ანუ მეტეორულა კეთილ
 თვს, მოთხრობანი მათნი სასიამოვნ
 გითა, სმენად იგი რაქსაცა მეტეორულებენ სხუა
 ნი. და ამასთანვე სმენად ზრდილობიანობითა, მე
 ტეორულად თვინიერ შეფერებისა, არა ქმნად
 ფუჭისა და უკვანისა სხეულთა მოძრაობისა, ქო
 ნებად ბუნებობისა კმისა, ლგოლვა საჩვენთა
 ხუმრობისა, არა ცსადთა დაორ ჭასროვანთა სი
 ტეორულათა, არცა ჩუმნებად თავისა თვსისა
 დიდ მეტეორად, და მიცემა მიხეზისა, მეტეორულ
 ლებისადმი სხუათა; ესე უოველივე ფრად ესა
 ჭიროება, კეთილად და გონიერად მქცეველსა
 ვატსა.

მწყხარება. ჭეშმარიტად ბოროტ არს
 მხოლოდ იგი, რაქსაცა ცოდვანნი ჩუმნნი გვი
 უოფენ ჩუმნ; და ესრედ ჟერარს მწყხარება
 მხოლოდ ცოდვათათვს. ძვირ შემთხვეულებანი
 სიტაცხლეს შინა ჩუმნსა, და უოვლისა გუა
 რისა ხვებულებანი დამწყხარებანი, შესაძლო არი
 ან სასარგებლო უოფად ჩუმნდა, უკეთუ მოვით
 მენთ მათ დამორჩილებითა უფლებისა ლუთისათა;
 ჭეშმარიტად ცოდვა ჭუოფს უბადრუკად ვატსა, და

მგრა ლუთისა. კითარცა იგევს

მწუხარება არს უმჯობესი ღონის მიება, განხმისათვის თვალთა ჩუბნთა სახედველად, უწესობასა ზედა ვაცთა ცხოვრებისათა, იგი მოგვიყვანს ჩუბნ რომელსამე სიმშვიდესა და სიმდაბლესა შინა, რომელიცა მიგვსიდავს ჩუბნ ლუთისადმი. ამისთვის საუკუნო მამა ესე სოფლისა, მოავლენს ჩუბნ ზედა მწუხარებასა, რომელ ჩუბნ ვიუთფებთ-რა კეთილ-დღეობასა შინა, ვიშთვებით ბიჭვრებითა. ხოლო ბორბ-შემთხვეულებითა მოვიქცევით.

ქე ვჭაოვე ამა მოკლესა ეამსა, წიგნსა შინა ერთისა ბველისა მთხვეელისასა, ფრიად კეთილი მისესი, რადასათვისცა ღმერთი რჩეულთათვისთა ზედა, უმეტეს მოავლენს მწუხარებათა და ჭირთა, ვიდრელა განსვენებათა. იგივე მთხვეელი მეტყუნლავს, რომელ ღმერთი ითხოვს ჩუბნგნით სრულიად გულსა ჩუბნსა; ხოლო კეთილ-დღეობითა უგუნ, გული იგი განიუთფების.

უკეთუ მწუხარება ჩუბნის დიდარს, მაშინ შემძლებელ-ვიქმნებით ნუკეშის-ცემად, მით რა-

მეთუ მრავალ არიან ერნი უღრეს
 მოქმედეს ჩუბნსა, რომელნიცა იგან
 რეთ უკუბ ვითარცა ჩუბნი. ხოლო უკეთუ
 ხარება ჩუბნი არა დიდარს, მაშინ უაღვილესად
 შეძლებელ-ვიქმნებით ნუგეშის-ცემად ჩუბნდა,
 წარმოძგენელნი თვს-შორის, რომელ ურიცხვნი
 ერნი არიან, რომელნიცა უფროს ჩუბნსა უუბად-
 რუკებასა შინა იყოფებიან. სვებულება და დაკ-
 ლება ზღუასა ზედა, სნეულება დამჭერი ჩუბნი
 ხარველსა ზედა ჩუბნსა, ანუ აღსასრული მე-
 გობრისა ჩუბნისა, ესოდენ მცირედნი არიან,
 შესწორებისათანა სრულიად საკელმწიფოთა, თე-
 რელად დანაცრად გარდაქცეულთა, ავლებულთა
 ქალაქთა, განჟუღთა ბორკილთა შინა, და სხუათა
 უბადრუკებათა, ვაცობრივის არსების მდგენელთა-
 თა, რომელ მამინ ჟერარს ჩუბნდა სირცხვილი,
 უკეთუ შთავარდნილნი რომელსამე ესე ვითარსა
 მვირ-შემთხუბულუებასა შინა, უსომოდ დავსუ-
 სტრეთ.

მეტომა არს გარდახდომილება სჟუღისა
 ანუ წესისა, რომლისამე კელოვნებისა. — მეტ-
 თომილება სნეობითისა სწავლასა შინა სხუა და

ბიწიერებათაგან, მით რამეთუ იგინი
 მოქმედებანი ვაცობრივთა სისუსტეთანი;
 ხლო ბიწიერება უკუწ არს მოქმედება სურვე-
 ბისა: მაშა სადამე შეცთომილებანი უაღვილესად
 შესანდობელ არიან, ვიდრელა ბიწიერებანი.

შეცთომანი ჰირის ჰირ ვანონთა რომლი-
 სამე კელთ-ვნებისათა, წარმოებენ სეჲ მიუწევნე-
 ლად უმეტრებისაგან, ანუ აღსასრულებელად სი-
 ნელისაგან.

ცნობა თავისა თვისსა. უმ-
 ჟობეს და უსაჭიროეს არს ეოველთა სწავლათა
 შორის ცნობა თვით თავისა თვისსა. ეო-
 ველთა ვაცობრივთა სწავლათაგან, უშესაბ-
 მეს არს სწავლა საცნობელად ვაცისა. არამედ
 ეგი უმეტრეს ეოველთა იუოფება, ხუწნ შორის
 ხმარებასა შინა; ხოლო მდაბალნი ერნი ეოველი-
 თურთ უგულუბელს ჰუოფენ მას.

სურვილი ლტოლვად თვით თავისა თვისისა
 ცნობისაგან, არს წყარო ეოველთა ამაოთა ვა-
 ცობრივთა საქმეთა შორის, და მეტადრე იგი,
 რადესაცა ერნი მსიარულუბად უწოდებენ. მაშინ

იგინი მხოლოდ მეცადინეობენ მისთვის
 არაოდეს თავისა თვისისათვის არა განსჯი

ქუჩუანა ესე აღსავსე არს, ესე ვითარ
 ვრიითა, რომელნიცა ნიშუნიენ სხუათა ვნებათა
 განსაკვირველითა ჩუღლიად განრჩევითა, და თვით
 ქუჩუ-მდებარე მეოფნი მითვე უკუწ, ანუ უაღრე-
 სთა ვნებათა, არა სჟიან მათთვის არცა მცი-
 რედრე.

ღონის-ძიებანი მისაწითომელად ცნობისათვის
 თავისა თვისისა, არიან შემდგომნი ესე: ჰირვე-
 ლად მართებს მეცადინეობა რათა ვსცნათ ვნებანი
 თვისნი, ზნენი, სისუსტენი, ნაკლულევანებანი,
 თავის-მოუვარება და შეფერებაჲ, რომლითაცა
 ვფარავთ ვაველთა ზემოხსენებულთა ამათ ვნე-
 ბათა: და ამა ღონის ძიებითა ვსცნობთ მრავალ-
 რიცხუთა ნაკლულევანებათა ჩუწნთა.

კუჩადაცა მართებს ცნობა ვრცელობისა,
 და სიდიდისა ნაკლულევანებათა ამათ, და უსრუ-
 ლობაჲ ვეთილ-მოქმედებათა ჩუწნთა ცნობისათვის
 ვნებათა მათ, რომელნიცა დაფარულ იყოფებიან
 ჩუწნგან, მცირედ ცოდნისა ვამო-ანუ თავის მოუ-
 ვარებისიგან ჩუწნისა; ხმარებად სხუათა ვნებათა

თნა თვისა, უმჯობესად ცნობი-
 ლაა ჩუწნთა; და თვით ჩუწნ გვეკით-
 ხარა, ანა ვინაჲთაჲ ესრეთთავე უკუწ ვნებათა
 შინა, რომელთაცა ვნიშნავთ სხუათა შორის?
 უწეება განსასჯელად ქმნულთა ამათ ვნებათათჳს
 სხუათა მიერ; (რომლისა გამო ვიხილავთ, რომელ
 არა რომელმანმე უწეის იგი, რადესაცა სხუანი
 აკმნობენ ანუ სჯიან მისთჳს, და ანუ ვითარ
 ზაგიგსტემენ მოქმედებათა მისთა); ნება ვრთოთ
 მათ უთველთა, გამოცხადებად ჩუწნდა ჰასრისა
 თვისისა, და ვარქმუნოთა უეჭველითა ხაგითა,
 რომელ ჩუწნ მათ მიერ მის გამო ვაღდებულ
 ვიქმნებით.

ვნებანი. წარმართება თავისა თვისისა
 ფილოსოფოსურისა ხაგითა, ნიშნავს დაფარვასა
 თავისთა ვნებათასა; ხოლო აღმოფხურა უკუწ
 თავისთა ვნებათა და უსომოთა სურვილთა ნიშნავს
 ქრისტიანულად წარმართებასა. ძრავალნი მეცადი-
 ნებობენ სისრულისათჳს ამა ჰირველისა, რათა
 არა იუენენ იგინი უპატიოდ ქუწყანასა ზედა.
 ხოლო ქრისტიანესა აქუწ უმჯობესი და უპირ-
 ველესი განსწრახვა. იგი თვით თავისა თვისისა-

გან არა ვმაცხოვრებდი, და შინაგანად
 დენ უკუნი წრეველ, ვითარ გარეშე
 ფილოსოფოსი, მეცადინეთს სრულიად აღმასრულებელ
 ხურასა ფესხეთა ყოველთა ვნებათასა.

ერთი მხოლოდ ღირსი სამაგვლები არს
 ვნება, რომელიცა შემსრულებელ არს დაბრკოლებად
 ყოველთა კეთილმოქმედებათა ღირსი ვაცისათა.

უკრა რაჲ ესოდენ ვაღრუბულ ქეთვს გონიერსა ვაცსა, განსვენებულთა ხატითა ცვირთვად უსამართლოებისასა, ქმნულთა მისდამი ნათესავთა მისთა, ანუ მეგობართა მისთაგან, ვითარ მტკიცედ განმსჯელობა ვაცობრივთა ვნებათათჳს.

დადგრომილება, შეურუეველობა ანუ სიმტკიცე. ნიჭი არს ჩუნი და ძვირ შემთხვეულებისა უღმობელად ცვირთჳს, დაუმჯობესცა არს თვით ბედნიერებისა. უთარცა იცუვს სენეკა.

დადგრომილება უბადრუკებასა შინა განამტკიცებს სულსა ეგრეთ, ვითარ სომიერება ღირფრიადსა ბედნიერებასა შინა.

35
გვიცე საჭირო არს ქონე-
დათარვისათვის ძვირ-შემთხნულ-
ყონისა.

ძალითა დასიმხნითა წინა-აღუდგებითა ვაცთა
დამტკროთა ჩუწნთა; ხოლო მოთმინებითა უსო-
მითა სურვილთა და შინაგანთა მტერთა ჩუწნთა.

ჰაგივის-ცემა. რაჲსათვის უფროს ჰა-
ცივს-ვსცემთ ვაცსა, მისისა სიმდიდრისათვის, ჰა-
ლატისა, ეგლებისა, იარაღისა, დამრავლთა მსა-
ხურთა და მონათა მისთათვის? უოველივე ესე
ფარეშე მისსა არს, და არარაჲსა მატებს ღირსე-
ბასა მისსა; უჭეშმარიტესად ვსჯით ჩუწნ ჰირუ-
ტეუთათვის, ვიდრეღა ვაცთათვის. ჰაცივს-ვსცემთ
ცხენსა კარგისა და გვართანისა ჭვენებისა მისი-
სათვის, და არა იარაღისა და შეკმასხულებისა მი-
სისათვის; ვეიდულოთუთ ძვირ-ფასად ფრინველსა
სასიამოვნოსა გალობისა მისისათვის, და არა
ვეუწებთა მისთათვის, რომლითაცა იგი მოწითულ-
არს. უითარცა იცეკის ბელაღელარდ.

ძმივე არს სიუფარული მათი, რომეჯთათაცა
არა ჰაცივს-ვსცემთ. ხოლო არა უმცირეს ძნელ

საგვირთველ არს სიყვარულს
 თვით თავისა თვისისა უმეტესად
წინასწარი. მე დიდად უყვარს
 ბოდი, უკეთუ მქონებოდა ნიჭი, წინასწარ ცნობად,
 ყოვლისა ვეთილისა მის სასარგებლოდსა,
 რააცა შეძგომად უკუწმ შემემთხნებდა მე, სი-
 ცოცხლესა შინა ჩემსა. ვმასყოფელ იქმნება
 ქონებად ჩემთვის, დროსა მას შინა ნაწილ-
 კერძობისა, ოდეს იგი ნამდვილად მოხდების ჩე-
 მთანა.

ჩუწყულებს არს ხშირად წარმოება ერთგვა-
 რისა მოქმედებისა, ანუ დაუცხრომელად განხელ-
 მეთრება მისი.

ჩუწყულებსა აქუს ესეოდენი ძალი, რომელს
 ხშირად გამოსცულის, ბუნებასა. ძაგალითი სოკ-
 რაგისა შემძლეველ არს მსახურებად ჩუწყნდა
 დარწმუნებასა შინა. იგი იყო ბუნებითად უკუწმ
 ცულ-ფიცხელი და მსწრადელ-მრისხანე; ხოლო ძა-
 ლითა ცულის-კმის-ყოფისათა შეიქმნა უყუსასია-
 მთვნეს დაუსომიერეს ვაცად, დაშეიძინა ჩუწყ-
 ულებითა ესე ვითარი უძვირფასესი ვრძალულება,
 რომელიცა საუნჯედ ირიცხება ბრძენთა მიერ.

ი, რომელიცა მსახურებს
 , რაასადმიცა მიხედვად შესამ-
 კრიელეს და უმჯობეს არს ხარ-
 ვიად წნეთა, ვიდრელა წნეთ მასწავლელ-
 ნი სიგეუანი. ღა ესრეთ მამანი და დედანი ჩუ-
 წნნი, დაყოველნი მასწავებელად ჩუწნდა განსე-
 სებულნი, თანამდებ არიან უფროს ყოველთა, ჩუწ-
 ნებად ჩუწნდა მაგალითისა, ვიდრელა ქმნად უსარ-
 გებლონი დაღაყოფიანი ჰირის ჰირ ვნებათა.

თავი დაპირველი სწავლა მდგომარეობს
 მას შინა, რომელ ყოველნი კეთილნი და ბო-
 როცნი მაგალითნი, სწორედ ვახმართთ სარგებ-
 ლობასა შინა ჩუწნსა.

უსომო სურვილი. ძრიელნი უსო-
 მო სურვილნი შეამთხვევენ განსაცვიფრებელსა
 დაბრმავებასა გულის კმის ყოფასა ჩუწნსა.
 რათაღენცა თრენ უკუწ გულის კმის ყოფა გა-
 ნათლებულ იუოს, მაშინცა ვერა ხედავს მას იგი,
 რააცა მტირედ სწავლულთა ადვილად და უშრო-
 მელად განხილუად ძალუქსთ.

არა რაე არს უსაკიცხველეს და უცულებ-
 ზელს საყოფელ ესოდენ, ვითარ ვატი იგი, რომ-

მელსაცა ზედა უსომიონი
რომლისა ჩუწულებითი მდგა
ცლვა, უმცირესსა ნიეთსა ძალუძ
სეფერება არს მეტადინებოდა,
ესე ვითარისა თხსებისა, რომელიცა არა გუაქუს
ჩუწნ, და რომლისაცა ქონება გუესურდა. არა-
ოდეს ვიუთფებით ჩუწნ ესოდენ საკიცხველნი,
იტივის უფალი რომეფუკოდც, თხსებითა მით
რომელიცა გუაქუს, ვითარ მით, რომელიცა ქო-
ნებასა ვიფერებთ.

რამათცა უმეტეს ვინმე სრულ არს, მით
უმცირესად იფერებს; ვინამთგან შეფერება უკ-
ლებს უმჯობესთა ნიეთთა ფასსა. იგი ესოდენ
უგუწ მოუთმენელ არს სხუათათხს, რაოდენცა
ძნელ მისთხს, რომელიცა ხმარობს მას, მით რა-
მეთუ იგი სცხოვრებს დაუცხრომელსა ცანჯვასა
და იძულებასა შინა, ჩუწნებისათხს თავისა თხსი-
სა, ეოველსა შინა მარებულად და სრულად.
უაღმატებულესნი თხსებანი ჰვარცვენ ჰატივის-
ცემასა თხსსა, უკეთუ შევნიშნავთ მათ შინა შე-
ფერებასა; ვინამთგან მიეწერება იგი უმეტესსა
იძულებასა, ვიდრელა ჭეშმარიტსა თხსებასა: და

ნებითი უსასიამოვნეს
ყოული.

ბ. კაცი რაცხს მუშავობასა
სასადამე მგრად თვისისა განს-
წევებისასა: ხოლო იგი ნაცუღად მისა, წყარო-
არს ეთვლისა მხიარულებისა, და უსაიმედოესი
აღმასუბუქებელი მოწუინებისა.

კორციელი მუშავობა თავის უფალ გვეოფს
ჩუბნ, სულიერთა შრომათაგან; და ესე ჰყოფს
გლახავთა ბედნიერად.

სიხარული. არა არს ნათესავსა შო-
რის ვაცთასა ესე ვითარი სიხარული, რომელიცა
იეთ-ს ხან გრძლივი. ღიდებულება, სიმდიდრე,
ძლევა-შემოსილება, და ეთველივე რაღცა აღძრავს
უძრიელესსა სურებასა, ვერშემძლებელ-არს რაო-
დენისამე ხანისა შემდგომად, თვით უმცირესისა
მწუხარებისა ძლევადა. იგი არარაჲ სხვაჲ-არს
ვითარ მსწრათელ წარმავალი მოძრათ-ბა, რომელ-
საცა მსწრათელ შეუდგების უგრძნობელიობა, დახ-
შირად სიმულილიცა.

ეთველნი მსოფლიოთნი მხიარულებანი შეე-
რთებულ არიან, არა თუ მხოლოდ შიშისათანა

მოკლებად მისა, რადსაც
ჩუბნ; არამედ იგინი მც
ვითარმედ ვითარიცა თქვენ ვე
ლოთაცა ესტკებებით ანუ დატკებ
არამედ იგი ჭემარიტარს, რომელს ჩუბნ მოკ-
ლესა უამსა შინა, შევიქმნებით მისდამი უგრძნო-
ბელნი: მაშასადამე ვერა რამ სოფელსა ამას
შინა, ვერ შემკლებელარს. მონიჭებად ჩუბნდა
ხანგრძლივისა სინარულიისა.

თავითთვეული ვაცობრივი სინარული, ღირსი
არს შექუალებისა; ვინამთგან მაშურად ჭყოფს
სულსა, და ჭქმნის მას სუსტად დამგრძნობელად,
თვით მცირედისა ძვირისა, და ქუბნ-მდებარე ჭყო-
ფსცა მოჩუენებისა დამჩუხარებისასა.

შურრი. შურსა შინა, უფრორე იპურობის
თავის მოუვარება, ვიდრელა სიუვარული.

ესე უსომო სურვილი განავრცებს უღრმე-
სად ფესუსა თვსსა, თავისმოუვარებისადმი მიდ-
რეკილთა ერთა შინა; და მეტათრე მათ შინა, რომ
მელნიცა შევრდომილარიან ბუნებითთა ნაკლუ-
ლევანებათა დაუსახურებათა ესრეთვე მათ ში-
ნაცა, რომელნიცა დიდფროად ფროთხილ არიან

მათ შინაცა, რომელ-
ფეხიან და ქუშუბარენი
ხედვენ ესოდენტა ქრებთა,
გან მოცუებულთა, იშვიან
როსელ მათ თანაცა იგივე მოცუებთა არა მო-
ხდეს.

უმჯობესი ვანონი, რომლისა შედგომად
თანამდებარს ცოლი, განკურნებისათჳს ქრმისა
თჳსისა ეჭვიანობისაგან, მდგომარეობს მას ში-
ნა, რათა აქუნდეს ცოლსა მას თავისუფალი და
განცხადებული უოფა ქცევა მისთანა, მოითმენდეს
უოველსავე, რადსაცა ქმარი მისი იგეოდეს საქ-
მეთა თჳსთათჳს, და არარად აქუნდეს საიდუმლოდ
ქრმისა თჳსისისაგან ცოლსა მას, ვიდრე თვით
უმცირესნიცა ნივთნი.

არა არს მწუსარება რომელსაცა ძალედვას
შესწორებად მწუსარებისათანა იჭუნეულთა ქმა-
რთა, მოვლებულთა თჳსთა ცოლთაგან. მაშინ
წარმოიდგენენ იგინი თჳს შორის მხოლოდ ვეთი-
ლთა თჳსებთა მათთა; მოვლენან სინანულსა ში-
ნა, ამისთვის, რომელ უწესოდ ექცეოდნენ მათ;

მოკლებად მისა, რადსაც
ჩუწნ; არამედ იგინი მტი
ვითარმედ ვითარიცა თდენ კე
ლითაცა ვსტკებებით ანუ დატკები
არამედ იგი ჭეშმარიტარს, რომელ ჩუწნ მოკ
ლესა უამსა შინა, შევიქმნებით მისდამი უგრძნო
ბელნი: მაშასადამე ვერა რად სოფელსა ამას
შინა, ვერ შემძლებელარს მონიჭებად ჩუწნდა
ხანგრძლივისა სინარულისა.

თავითთვეული ვაცობრივი სინარული, დირსი
არს შეწყალებისა; ვინამთვან მაშურალ-ჭეოფს
სულსა, და ჭქმნის მას სუსტად დამგრძნობელად,
თვით მტირედისა ძვირისა, და ქუწ-მდებარე ჭეო-
ფსცა მოჩეინებისა დამჩუხარებისასა.

ძყური. შურსა შინა, უფრორე იპრობის
თავის მოუვარება, ვიდრელა სიუვარული.

ესე უსომთ სურვილი განავრცებს უღრმე-
სად ფესუსა თხსსა, თავისმოუვარებისადმი მიდ-
რევილთა ერთა შინა; და მეტათრე მათ შინა, რო-
მელნიცა შევრდომილარნიან ბუნებითთა ნაკლუ-
ლევანებთა დაუსახურებთა ესრეთვე მათ ში-
ნაცა, რომელნიცა დიდ-ფროად ფრთხილ არიან

მათ შინაცა, რომელ-
ფეხიან და ქუჩაშკებარნი
ხედვენ ესოდენთა ქრმებთა,
საგან მოტყუებულთა, იშიშვიან
რომელ მათ თანაცა იგივე მოცთუნება არა მო-
ხდეს.

უმყობესი ვანთნი, რომლისა შედგომად
თანამდებარს ცოლი, განკურნებისათვის ქრმისა
თვისისა ეჭვიანობისაგან, მდგომარეობს მას ში-
ნა, რათა აქუნდეს ცოლსა მას თავისუფალი და
განცხადებული უოფა ქცევა მისთანა, მოითმენდეს
უოგელსავე, რადასაცა ქმარი მისი იტეოდეს საქ-
მეთა თვსთათვს, და არარაჲ აქუნდეს საიდუმლოდ
ქრმისა თვისისისაგან ცოლსა მას, ვიდრე თვით
უმცირესნიცა ნივთნი.

არა არს მწუსარება რომელსაცა ძალედვას
შესწორებად მწუსარებისათანა იჭუნეულთა ქმა-
რითა, მოვლებულთა თვსთა ცოლთაგან. მაშინ
წარმოიდგენენ იგინი თვს შორის მხოლოდ ვეთი-
ლთა თვსებათა მათთა; მოვლენან სინანულსა ში-
ნა, ამისთვის, რომელ უჩესოდ ექცეოდნენ მათ;

*

დაყოველსავე იჭუნეულა
ვებენ, რომლითაცა ვნებულ

თავის მოყვარება შეაქ
ბასა, და წნეობითსა კეთილ მოქ
რამეთუ ვითარაღცა იგი ხმარებულ არს კეთილად
ანუ ბოროტად. ჩუწნა ვგონებთ უბადრუკე-
ბასა ჩუწნსა ზომისა მებრ საკუთრისა თავის-
მოყვარებისაგან ჩუწნისა.

თავის მოყუარება ჰყოფს მას, რომელ ჩუ-
წნ მხოლოდ მათ აღვიარებთ გონიერად, რომელ-
ნიცა ჩუწნთანა არიან ერთგუარისა ჰაზრისანი.

ყოველნი ვნებანი აცთუნებენ თავის მოყ-
ვარებასა, და ყოველნი კეთილ მოქმედებანი თა-
ნკმა არიან ძლევად მისა.

თავის მოყვარება არს უადრეს ყოფა თა-
ვისა თვისისა წინაშე ყოველთა; და ჰაგიოსნება
არს უადრესად შერაცხუა სხუათა წინაშე თვით
თავისა თვისისა.

სიკუდილი. სშირად დამარადის სხე-
ნება სიკუდილისა, ამცირებს შიშსა მისსა.

არა რაა არს უსასიამოვნეს სიკუდილისა;

ვრება ჩუბნი განვაგარეთ
არს შიში სიკუდილისა; არა-
ნებდეთ მისთვის. ვითარ ძალ-გვიძს ჩუბნი სა-
სიკუდილად, ზოგნა ღუთისა თვით მას წამსა შინა
ადსასრულისა ჩუბნისასა, ვინამთგან უოველსა
ცხოვრებასა შინა ჩუბნისა იგი არა ვეძიეთ?

ხან-გრძლივი სწეულება ქმნულ არს შუამდ-
გომელად, შორის ცხოვრებისა დასიკუდილისა,
ამისთვის, რომელ თვით სიკუდილი იგი იუფდება
შემწედ, ვითარ მოკუდავთა მათ, ეგრეთვე შემდ-
გომად დანაშთენთა მათთა.

ერთა ეშინიანთ სიკუდილისაგან ესრეთ, ვი-
თარ ურმათა საბნელისაგან: ხოლო შიში მათი
იზიციება სისუსტედ. ჩუბნი თანამდებ ვართ ეს-
რეთ გონებად სიკუდილისათვის, ვითარ ბუნები-
თისა ვაღისათვის: მოასლონება სიკუდილისა უმე-
ტეს შიშნეულ გვერდეს ჩუბნი, ვიდრელა თვით სი-
კუდილი იგი. ვითარცა იტყვის ბაკონი.

თუმცა უკუბნი სრულიად ქუბნისა შემწე-
ნებით ხედავს, უკანასკნელსა წამსა თვისისა წხო-

ვრებისას; არამედ ყოველი
შისცემასა თავისა თვისისა
ამით, რომელ დასასრული სიტყვა
აქვით უკუ შორავს ჩუნიცთ,
უჩულებულება სიკუდილისა მის, რომელსაცა მა-
რობება მოუვანება ჩუნი შიშსა დაძრწოლასა
შინა, შექმნების მოქმედად თავის მოუვარებისა,
და მიხვად ნუგეშისცემისა ამა უუძვინვარესი-
სა აუცილებლობისა.

სინიღისი არს ჭეშმარიტი მოწამე ყო-
ფა ქცევისა ჩუნიისა, და მსაყული მოქმედებისა
რჩეუა, უკეთუ ვატი შემლოებელ ყოფილ-
ყო ყოვლისავე უჩუებად და ცოდნად, მაშინ არა
ექმნებოდა მას საჭიროება რჩევასა შინა; არა-
მედ ვინაშთვან საკუთარი თავის მოუვარება თვისა
ხშირად დააბრმავებს შას შინა, რადაცა მისდა-
სარგებელ არს: მაშინ აგი თანადებ იქმნება შე-
ვერებად მათდა, რომელნიცა უმეტნიერეს მისსა
არიან.

ჩუნი ჩუნიულებითად ვაძლევათ რჩევათ
ჩუნითა, გრძნობისა მედრ ჩუნიისა.

მს იგი რჩევად სხუთადმი,
 მოქმნა ჩუზნ, მათ ადგილს

მოსუბნება არს იგი მდგომარეობა სუ-
 ლისა ჩუზნისა, რომელსაცა შინა იგი არა მი-
 შთვეკუბობის, არა რომლითამე ვნებითა, და და-
 უბრკოლებელად თვით თავით თვსით სტკებების.
 ესე არს მდგომარეობა კეთილ დღეობისა მი-
 სისა.

განსუზნება ხშირად იუთუება მანყოფად
 კეთილისა სინიღისისა, და ხშირად უკუზნ მოქმე-
 დად ბუნებითა თვისებათაცა. მღელვარე სისხლი
 წინააღმდეგ და დამაბრკოლებელ არს განსუზნე-
 ბისა; რომლისა ძლით უმაწვილნი ვაცნი, მცირედ-
 რე სტკებებთან განსუზნებითა მით.

თქვს ჩუზნ, თვით ჩუზნ შორის ვერს
 ვჭოვბთ განსუზნებასა ჩუზნსა, იცევის უფალა
 რომეფუკოლგ, მაშინ უსარგებლო არს მიება
 მისი ჩუზნ მიერ, სხუათა ნივთთა შინა.

მოხუცებულება. უსასოვბთ მო-
 სუცებულად ეოფასა, დამხცოვანებისა მისგან.

გუშინის: ესე იგი, გვიგარ
 და სიკუდილისა მისგან ვივლ
 უოველთა სურისთ ხანგ
 ლე; არამედ არა რომელთამე სუ
 მულ ვოფა ბერ ვატად; ესე უოველი არს უძლუ
 რებათა და სისუსტეთათვის, რომელნიცა ჰვოფენ
 მოხუცებულთა ვატთა, სამაგად და მოუთმენელად
 უმაწვილთა ვატთათვის. არამედ წინაშე ვოვლისა
 მის, ჰაგოთ-სანი მოხუცებულება, არს გვირგვინი
 კეთილ მოქმედურისა ცხოვრებისანი; და სხეტავნი
 თმანი მოხუცებულთა ვატთანი, არიან რგონი
 დაფნისანი, რომლთაცა გვირგვინთ-სან ჰვოფენ
 მათ დრონი და უამნი: უოველნი მოხუცებულნი
 ვატნი, კეთილ შუწნიერად განმატარებელნი თვი
 სისა ცხოვრებისანი, სხუათა მიერ ღირს არიან
 ჰაგოვისტემისა. უითარცა იტყვის ოვსენშტირნ.

საიდუმლო. რათა დაიცუა საქმე დიდი
 საიდუმლოდ, მაშინ არა ვმა არს მხოლოდ, რომ
 მელ არა რაჲ იმეტველო მისთვს, დაარცა ქმნა
 მისი, რომლისა ძლით სცნან იგი; არამედ არა
 ჰერ არს წარმოდგენადცა თვს შორის, რომელ
 ჩუწნ უწუთ იგი ვითარცა იტყვის დელაბრუიერ.

ულადებულ ყოფად, რომელ ერთა
 მიღებად დონის მიებანი, ვიდ-
 რეუთი; უმჯობესად უწეიან გარდა-
 წეუთისი რააცა ქმნად და თქმადცა აერ-
 ვიდრელა გარდუწეუტელად ქმნა და მეტეუტლება
 მისი, რომელიცა აერ-
 დაცუა, რომლისამე საქმისა საიდუმლოდ; არამედ
 ბოლოს, ანუ უსომოთა სურვილითა, ანუ სი-
 სუსტითა ანუ დაუპრობელისაგან ენისა, და
 ანუ ფიცხელთა უბნობათაგან, გამოვალს საიდუმ-
 ლო ესე საცხადოდ.

მეგობრობა და მახლობლობა, არა მარადის
 თანამდებ გვეოფენ ჩუენ განცხადებად მისა, რა-
 საცა ვგონებთ ჩუენ. უკეთუ გამოძიების მოუ-
 წარებითა გცდიან შენ, დაიძულეულ გეოფენ
 თქმად, რომელთამე ნივთათვს, რომელთაცა შენ
 ვერ ძალგიმს განცხადება მისი თვინიერ მისა, რომ-
 ელ არა უქმნა ვნება სხუასა, ანუ თვით თავსა
 თვსსა: მაშინ ნუ იქმნები შენ განმაცხადებელ მი-
 სა; არამედ იხმარე სასოგადონი მეტეველებანი,
 რომელნიცა არა რაასა სწორესა ნიშუნიდეს. მა-
 რთაღნი და ჩრუელნი ვაცნი არა-
 აერ-
 არიან გან-

რისხებად მისთვის, რომელ ჰყავს
 ვითართა ნივთთა, რომელნიცა
 ღოთბასა, და რომელთაცა განც
 სამლო არს თვინიერ მისა, რომელ არს
 ვნება თვისთა მეგობართა, და ანუ თვით თავსა
 თვსსა. უითარცა იცევს ბელლეღარდ.

ყაბანი. მე ვერა ვბოებ თვს შორის,
 რომელ სამართალიუთს, უცულებელს-უოფა ყაბ-
 ნისა. სიმკნე და მამაცობა არს, არსებითი ნიჭი,
 და ვერცა ვინ თვით თავი თვსი ჰყო მხნედ დამა-
 მაცად; მაშა სადამე ვაცი მშიშარი და სუსტი,
 არა ბრალეულ არს მას შინა, რომელ არა აქუნს
 მას, სარგებლობად ესე. არსებამ განჰყო ნიჭნი,
 არა მომთხუვენელმან ჩუწნისა ჩჩვივისამან: და
 ესრედ ვცონებ მე, რომელ ჩუწნ უფროს თანამ-
 დებ ვართ ქონებად სიბრალეულისა, ამათ საჩუქალო-
 ბელითა მშიშართა ოა სუსტთა ერთა-თვს, ვიდრე
 და ვვიცხვიდეთ მათ უბრალოდ. უითარცა იცევს
 თვსენ შვირნ.

მხიარულება. ვაცი რომელიცა სრუ-
 ნავს მხოლოდ მხიარულებისათვს, განაცარებს
 შესაბრუნებელსა და განუსვენებელსა ცხოვრე-

ება ესე შესაძლოა არს ყოფად,
 და შესაძლოა არს შესრულდეს სრულებით წინა
 მათისა: არამედ იგი დამტკიც-
 დებამ და ცდილებითა ამით, რომელ არა არიან
 ერნი უმოწყონეს მათსა ვითარ ივინი, რომელნიცა
 ჩუწულ არიან მარადის მხიარულებასა და შექცე-
 ვასა. ერნი ესე ჩუწულებითად გამოვლენ მწუ-
 ხარენი, და არა ვმყოფილნი, ყოველითავე სასი-
 რცხოდთა საქმითა მით, რომელსა შინა ჭკონე-
 ბენ ჰოვნასა დაუსრულებელისა სიხარულისასა.

უკეთუ ცსურის განგრძობილი მხიარულება;
 მაშა იგი იმიე უბრალოებასა შინა შენსა. ბუ-
 ნებითა საქმე არს სიუვარული მხიარულებისა;
 ხოლო გრძნობა ესე ყოველთაღმი ჩუწულებითი
 და თვიხებითი არს. არამედ სათანადო არს, რათა
 გულის-კმის-ყოფამან და სფუელმან დაიხერან
 და წარმათონ ბუნება; ვინამთგან მხიარულებანი
 გამოსცეჴლიან სახელთა თვისთა, უკეთუ არა უბ-
 რალო არიან ივინი. შესამჩუნებელ არს მოხსე-
 ნება ნამყოთა ჩუწნთა მხიარულებისა, ოდეს სი-
 ნიღისი მათ მიერ განრეუნილ დაშთების.

სწავლა. ჩუბნ ვსწა

გმეცადინებთ აღვსებად თავი
 რომელ ვიმეცადებოთ შეკრებილყობათ
 მის გამო ვაჩუბნოთ თავი თვისი სხუათ
 ლაულად; ხოლო განათლებისა და წარმართებისა-
 თვის გულისკმისყოფისა ჩუბნისა, და მართ-
 ლიად განსჯისათვის ნივთთა, არცა მცირედრე
 ვგონებთ ჩუბნ.

თვინიერ სამართოსა სჯულისადმი შესა-
 სებელთა ნივთთა, აქერარის რათა დავამორჩილოთ
 სწავლანი და წიგნი გულისკმისყოფისა, და
 არა გულისკმისყოფა წიგნსა.

უითარისა ცა ოდენ ნიჭისა გულისკმაყოფ-
 თოდეს, არამედ იგი სწავლითა ვწყალობცა მრ-
 ვალსა შეიძენს; ვატი უსწავლელოდ ვერარაქსა
 სრულიისასა წარმოებად ვერ შემძლებელ არს; და
 სწავლა იგი ჰყოფს ვატთა შორის დიდსა განს-
 ხუავებასა.

გულითადი. უკეთუ საყვარელი ანუ
 გულითადი არა ჰირ დაცულ არს; მაშა ვერ შესაძლო-
 არს, რომელ მან ხანგრძლივად დაჰყოს ბედნიე-
 რებასა შინა თვისსა: ვინამთვან იგი შემძლებელ

სა სიგეჯსა წართქმად, რომ-
 ნობენ უდიდესსა საიდუმლოსა
 უდიდესსა, რომელიცა დასასრულსა
 შინა მთხრწვეს მას სრულიადსა და ცემასა.

ქება. ივინი რომელნიცა მრავალ გზის
 აქებენ სხუათა, ჰყოფენ ამას ანუ სისუსტისა-
 გამო, და ანუ მახლობლურისა და მეგობრულისა
 ჭეშმარიტების ნაკლუდევეანებისაგან. ივინი ვერ-
 ვადნიერ იქმნებიან თქმად მისა ერთადმი, რაჲსა-
 თვისცა მიდგომებლობენ. უყუარსთ სხუათადმი
 უმყობეს სრდილობიანად ცრუება, ვიდრელა მო-
 უყანება და დადგინება მათი ჭეშმარიტსა გზასა
 შედა, გამომცხადებელი მათდამი მეგობრულისა
 და მახლობლურისა ჰაზრისა თვისისა. დაუცხრო-
 მელად მაქებარი ფრიად ძნელ საცვირთველ არს.
 მე უმყობესად ნებას ვრთავ, რომელთამე ვაცთა
 გიობად ჰქმდა, ვიდრელა სმენად მათგან ბიწი-
 რულისა ქებისასა, რომელთაცა ეგეჯიან ივინი,
 უოველთა ვაცთა განურჩეველად.

ქება უოველთა მითვალულ არს ბიწიერებად;
 ხოლო არა სამართალ უკუწ არს, უქებლობაცა
 მათი, რომელნიცა ღირს არიან მისა.

უკეთუ რომელნიმე ვაცნ
 შენ ქებასა, რომლისასაცა ღირს
 ნუ აჩუბნებ მისთვის უკმა საყოფელ
 სა, არამედ დაჭყარე იგი, რათაღენცა შ
 იეთს გარეშითა მხიარულებითა; დაგაფრთხილდი
 რომელ სხუათა არა შენიშნონ იგი; რომელნიცა
 წინა აღმდგეთა შემთხუბრლებათა შინა უკუბ,
 იგინი მოხარულ იქმნებიან მისთვის. ვითარცა იგ
 უვს ბელაელარდ.

მამაცობა. სიუჟარული დიდებისა, ში
 ში სირცხვილისა, განსრახუა ბედნიერად მეთეთ
 ბისა, მეცადინეობა განსვენებულისა და სასიამ
 მოყნოსა ცხოვრების მიღებისათვის, და სურვილი
 სხუათა დაძაბულებისა, ხშირად იეთებთან მიხე
 ჳად, ესოდენ ქებულისა და დიდებულისა, ვაცთა
 შორის მამაცობისაჲში.

სრული მამაცობა მდგომარეობს მას შინა,
 რომელ უმოწმოდ ვქმნათ იგი, რაჲსაცა შემძლე
 ბელ ვაუუნეთ ჩუბნ აღსრულებად წინაშე ეთვლი
 სა სოფლისა.

მეფე. ჳაზრისა მებრ მძაბლისა ერისა,
 რომელიცა უდიდესთა ნიჭილთა ერთა შეადგენს,

ბედნიერესად ეთველთა ვაცთა
 შუენიერნი გვირგვინნი დასკი
 ტრია ესოდენ აბრმავებენ თუალთა ჩუენთა,
 რომე ეთველსა ვაცსა გულს მოდგინედ სურის,
 მოკლება, ეთვლისა უძვირფასესისა თვისსა, მი-
 წთომისათვის ამა უმაღლესისა ღირსებისა. ბედ-
 ნიერება ხარისხსა ამას შინა მდგომარეობისა
 ირიცხება საუჭველოდ; და ჩუენ ოდესცა გვწადს
 შეგვევლება ბედნიერისა ვაცისა ვისთვისმე: მა-
 შინ ჩუენ უღებითად ვიტყვი, რომელ ვაცი იგი
 ბედნიერ არს ესრეთ, ვითარცა მეფე. ჩუენ არა
 რად ვრაცთ ეთველსავე გვირთსა, ამა უმაღლე-
 სისა ხარისხისასა. თუალთა ჩუენთათვის არს
 ესე, უსასურველესი მდგომარეობა; ვინამთვან
 არა უხეით ჩუენ ეთველნივე გვირთნი იგი და-
 უღელნი, რომელნიცა შეერთებულ არიან ღირსად
 სკიპტრისა და გვირგვინისა მქონესათანა.

ვაცი არს შესავრებელი ვნებათა და კეთილ-
 მოქმედებათა, ძლიერებათა და სისუსტეთა, და-
 დებულებისა დასიმცირისა, გულისკმის-ეთვისა
 და უმეტრებისა: არამედ ვითარიცა ოდენ არს იგი,
 არა ეგოდენ ბოროტარს რათდენცა სუსტი და

ამისთვის ღირს არს იგი უბე
 ჩუბნისა, ვიდრეღა სიძულილისა

ჩუბნ სშირად ვსჯით ვ. ცათვს
 მხოლოდ გარეშითა შეხედულებითა; და მამინ
 მსჯელობანი ჩუბნნი მარადის მტეუარ იქმნე-
 ბიან. თუიად საკვირველ არს იცევის უფაღი
 მონშან, რომელ გარნა ჩუბნსა, თვითთეული
 ნივთი ჰაგივ იცემება საკუთრისა მისისა თვსე-
 ბისათვს. უაქებთ ცხენსა ძალისა და ვარგად მოუ-
 ვანილობისა მისისათვს, და არა უნაგირისა და-
 შეკმასულებისათვს; ძაღლსა მისისა სიმსწრაფ-
 ლისათვს, და არა საყელონათვს: და რამსათვს
 უკუბ არა ჰაგივს ვსტემთ ვაცსა მისთვს, რამცა
 საკუთარ მისსა არს? მას აქუს ვეთიღნი ეტლნი,
 დიდშუბნიერნი ჰალატნი, და დიდი შემოსავალი:
 უოველივე ესე წინაშე მისსა არს, დაარა მასში-
 ნა. უკეთუ ჰყიდულობ ცხენსა, მამინ განისილავ
 მას უიარალოდ, და რამსათვს უკუბ იხილავრა
 ვაცსა, ჰაგივს-სცემ მას უოვლაღვე დაფარულსა
 დაშემოსილსა? იგი გვაჩუბნებს მას მხოლოდ,
 რამცა არა საკუთარ მისსა არს, და ჰფარავს მას,

შესაძლოა არს მართლიად განსკა
სათვს.

ველნი ვაცნი არა სრულ არიან; არამედ
უსრულესი არს იგი, რომელსაცა შესწორებასა
შინა სხუათასა, უმცირეს აქუს ვნებანი.

უსაჭიროეს არს სწავლა მისი, რომლითაცა
ვსცნათ ვაცნი, ვიდრეღა სწავლა და ცოდნა წე-
რილთა.

უკეთუ განვიხილავთ განსწობილებასა ვაცო-
ბრივთა ნაწევართასა, სიუხუნესა გულისკმის-
უაფისა მისისასა, საკვირველსა ხსოვნასა, და
დაფარულთა ვავშირთა შემაერთებელთა სულისა
მისისათა გორცისათანა: მაშინ ვაცი არს სრული
ღმთისაგან დაბადებული, და სხუანი უოველნივე
ცხოველნი, ვცონებ, რომელ მისისა კეთილ დღე-
ობისათვს შექმნულ არიან. არამედ თვით მას
დროსავე შინა ვხედავთ მას ვრულად ვნებათა და
ნებათა თვსთა, აღვირ სხმულსა დადამორჩილე-
ბულსა ურიცხეთა ვნებათათა, დამონებულსა
სხუათა და სხუათა ვნებულებათა და შიძმოგონე-
ბათა, დადამიმეებულსა სნეულებითა და სიგლა-
საკითა. აჰა არსებითი მდგომარეობა მისი შემდ-

გომად ზირველის ვაცის დაცემით
 არს დაქცეულსა და დარღვეულს
 შენებულებასა, რომელსაცა შინა ისი
 ერთ კერძოდან შემკობილნი სვეტნი და დაუ-
 ფასებელნი ძველებულებისა დანაშთენნი; და მეო-
 რითვერძო ღირსი შეწვალებისა დანაშთენი მისი.
 უითარცა იგუვის ბოხსსუეც.

ჰაგიოზანი კაცი. ღიდად დიდება
 არს ჰაგიოზან ვაცად ეოფა. ჰაგიოზანად ჩუწ-
 ნება თავისა თვისისა, უმეცესად დაფუძნებულარს
 სიმარჯვესა ზედა, ვიდრელა ჭეშმარიტსა და სრულ-
 სსა ღირსებასა ზედა.

ხარისხი. იგინი რომელთაცა აქუსთ
 დიდნი ხარისხნი, არიან სამცხის ცეწყური. ცე-
 ყური თვისისა კელმწიფისა და საკელმწიფო-
 მსა, ცეწყური ჰაგივისა თვისისა; ცეწყური საქმეთა: და-
 ესრეთ არა აქუსთ უფლება არცა საქმეთა თვისთა
 ზედა; დაარცა დროთა ზედა. უითარცა იგუვს
 ბიკონ.

ხუმრობა მძვინვარეობს გამოხატვისა შინა
 საგანთასა საცინელობითურთ. ძესაშვენი ხუმ-
 რობა ითხოვს არა მცირესსა სიმარჯვესა, და

გულის-კმისუოფისა, რომელიცა
ინა იყოფება.

უკრიად საჭირო არს-ცოდნად მდგომარეო-
ბანი და ჰასრნი ერისანი, რათა არა ჰქმნა მათ-
თანა უფროთად ხუმრობა, ხოლო უკეთუ არს
ვინმე მხუხარებასა და შეპრსუნებასა შინა, მა-
შინ აქერ-არს დროსა მას შინა ხუმრობა დასი-
ცილი. უითარცა იგეჯს ბელაელარდ:

ბელი. უმჯობესი და უმასლობელესი
ღონის ძიება, თავისა თვისისა ბედნიერად ქმნი-
სათჯს, მდგომარეობს მას შინა, რათა ცხა-
დად აჩუზნოთ სხუათა საკუთარი სარგებლო-
ბა მათი, დამოვიდებული შენ მიერ ჩუზ-
ნებულაქა ვეთილისაგან. უითარცა იგეჯს დელაბ-
რუიერ.

ბედსა ვერა ძალუმს ვერარაქსა მიგაცება
გონიერისა ვაცისაგან; ვინამთგან მას იგი არა-
რაქსაგა ანიჭებს.

ამხარგავანება, სჯობდა, წარმკებელობდა, და
ფიცხელობდა, ესენი არიან შემდგომნი დიდისა
ბედნიერებისანი.

ბერნიერება ცხადჱყოფს
 ბათა და ვნებათა ჩუწნთა, ესრეთ
 ღი გუჱაჩუწნებს ნიშანთა და ნივითა.

მოწყალება არს მოქმედება დიდსულო-
 ბისა, და ჰაგიო-სნებითად ჩუწნება ვეთილმოქმე-
 დებისა.

უხვი მოწყალება ამრხოზლებს ჰაგიო-სნე-
 ბითა თვისითა, ღირსებასა ვეთილ-მოქმედებისასა:
 ხოლო მუწი უკუწ და ავინებს დაცანაქარვებს
 სინანულითა თვისითა, მის მიერ ჩუწნებულსა
 მოწყალებასა.

ეკონომია ანუ სახლის მმა-
 რთუწწლოზა. მას რომელსაცა არს ნებავე-
 დეს ხილუად, მოვლება თვისისა საცხოვრებელისა,
 თანამდებ არს მიღებად თვისდა სჱუულად, რათა
 წარსგოს მხოლოდ ნახევარი შემოსავალისა თვი-
 სისა, და სხუა და აშთინოს; ხოლო მას უკუწ
 რომელსაცა სურის განმრავლება საცხოვრებე-
 ლისა თვისისა, მართებს წარგება მხოლოდ მეს-
 ედისა. ვითარცა იცუვს ბაკონ.

აქუს ვაცსა ფრიადი საცხოვრე-
 შეძლებელ იქმნება მუნს^წ ყოფად,
 თუცა არა ღირს არს იგი მისთვის გიობისა.
 ვეთილი ევონთმია მითყარულ არს მარადის ნი-
 შნად გონიერებისა და გულისკმისყოფისა; და
 იგი ვინმცა ბედნიერ არს და აქუს თვსება ესე,
 ვერ შესაძლო არს, რომელ არა იყოს იგი რომ-
 ლითაშე საგითა მუნს^წ, და თვინიერ ამისა მარად-
 დება ევონთმიისა ვერ შესაძლო არს. უითარცა
 იტყვს თვსენშვირს.

პართალ არს, რომელ სახელი მუნს^წის ვა-
 ცისა, უგულუბელს საყოფელ არს, და ვეთილისა
 ევონთმისა ზაცივ საცემელ. არამედ მეორითა
 ვერბო, უკეთუ ევონთმია ვეთილ მოქმედ არს,
 მაშინ ჯერ არს თანკმობა მას შინა, რომელ
 არა არს სხუა უმასლობელესი ვეთილმოქმედება
 მისისა სიბუნსისადმი.

იურისჰუდენცია არს სწავლა სამართალთა
 ანუ სჟუღათა.

ენანი. ცოდნა ენათა მსახურებს ხელ
 მევანებელად ყოველსა სწავლასა შინა. შემწეო-
 ბითა მათითა მივსწუთებით უშრომელად, ცნობი-

საქმი მრავალთა სასარგებლოთ
 მეზინცა მრავლად უღირდათ. მომხატვე
 ვითარნი, კაცთათჳს ნამდვილ საჭიროებანი.

სრულ იქმნა, დიდება ღმერთსა.

~~~~~

ოკლებული უწყება.

ფიზიკისათვის.

სახმარებლად მისის იპერატორების
დიდებულებისა კეთილ-მოწყობისა
კელმწიფისა დადილისა
თავადისა პავლე პეტრეს ძისათვის.

პეტრეზურდსა შინა წელსა ჩ დ ა.

წინასიტყუთობა.

ცნობა ბუნებისა არა უმცირეს საჭირო
არს მათდა, რომელნიცა განგებამან ღმრთისამან,
განაწესა მეფობებლად უმრავლესთა ერთა ზედა,
ვითარ მათდაცა, რომელნიცა და წესებულ არიან
მოსაკე ყოფად; და ესე არს ორთა მიხედვითათვის.
პირველად იგი მიგვიყუანს ჩუნცნობისადმი,
დიდისა დაუპირველესისა ბუნების შემოქმედისათა,
და შემდგომად გუაჩუნცნებს ჩუნცნ, თვისებასა
ყოველთა სოფელსა შინა მყოფთა ნივთ-

თასა, და ვითარ ჩუენ სასარგე
 ხმარებად მათდა შემძლებელ ვართ. უ
 ლოვნებანი, შესაჩვენებელი ჩუენისა საჭიროე-
 ბისადმი, განსვენებისა და მხიარულებისა, და
 ფუძნებულ არიან ცნობასა ზედა ბუნებისასა.
 მეგრე დიდმან სცნა რა უაღრესობანი მათნი,
 თვით ისწავა იგინი, და უმათა თვსთაცა ასწავათ.
 გამოძიების მოუვარებითი სურვილი ცოდნად საქ-
 მეთა ბუნებისათა, იშობების ჩუენთანავე. ვითარ
 ბედნიერ არიან იგინი, რომელთაცა შინა ჩუენ
 შორის, სურვილი ესე დამიდრეკილება, თვით
 სიურმისა ეამსა შინა განმხნობილ იუთუება.

მცირე თხსულება ესე, ესე ვითარისა განზ-
 რახვისადმი, რაოდენმე მსახურებად შემძლებელ
 არს. მარჯვე დავამოცდილი მოძღვარი ცოდნასა
 შინა ბუნებისასა განვლას რა ამას მათითურთ,
 რომელთაცა აღზრდა მისდამი შთავედრებულ არს,
 ჭბოებს ათასთა სხუათა და სხუათა შემთხუნუ-
 ლებათა. მისაცემელად მათდა, სასარგებლოთა და
 სასიამოვნოთა მოძღურებათა. უცევე მან სი-
 ცუჯით ურცევლესად განუცხადოს მათ იგი, რადცა
 აქა შემოვლბებულად ჩუენებულ არს. უცევე მან

აჩუბნოს რაოდენიმე სასამოვ-
 დილებანი. განკვირვებით იხილავს
 იგი, რაოდენ მსურებელი ყრმანი, ესე ვითარისა
 მოძღურებისამიერ. რააცა სიურმისა ეამსა შინა,
 იყოფადა მათდა სასამოვნო შესაქცევად, იგი
 განმამრავლებლთა ამისთა აღზრდისა თვისისათნა,
 ექმნებათ ჩუროდ მრავალთათს სასარგებლოთა
 სწავლათა.

მე მეცნობითად არა ვრაცხ, რომელ შევსძინე
 უკანასკნელი თავი ესე. თუმა საეკლესიოსა სჟუ-
 ულისა გამოვსცნობთ ღმერთსა, არა მქონებელი
 საჭიროებისა მიქცევად ხედვისადმი ბუნებისა; არა-
 მედ მე სავუთრითა მაგალითითა ჩემითა ვირწმუნე,
 რაოდენ უებროდ სასარგებლო არს, ყოველსა
 ცხოვრებასა შინა ჩუბნსა, სწავლანი იგი, რომ-
 ელთაცა სიურმისა ჩელთა შინა ჩუბნთა, შევი-
 მენტ ჩუბნ, ბუნების მხედველებისა გამო, სიბრძ-
 ნისათს ყოვლისა შემძლებლობისა, და მოწყა-
 ლებათათს ღუთისათა.

უკეთუ მოვლე ესე ჩემ მიერი თხსულება,
 შემწედ შემძლებელ იქმნება, განზრახვისა მის მი-
 ღებისადმი, რომლისათსცა იგი და ჩერილ არს,

მაშინ მე მრავლად მქონე ვიქმნე
 შერაცხუად ამისა უწარხინებულესად,
 ღვაჩლთა დაშრომათაგან ჩემთა, დღეინდელად დღე-
 დმდე მიღებულთა.

შეკერბურდსა შინა წელსა ჩემს, თვესა სეკ-
 დემბერსა.

დამთხველი.

~~~~~

თავი პირველი.

სასოგადოდ ფიზიკისათვის.

რამ არს ფიზიკა?

ფიზიკა არს ცნობა ბუნებისა და თვსებათა მათათვის, რომელნიცა აქუსთ უთველთა სხეულთა ქუზუანასა შინა.

როდენნი არიანსხუა დასხუა გუარნი სხეულნი?

არიან თხელნი სხეულნი. ვითარ იგი მაგალ, წყალი, სეთი, რძე, ვეცხლის წყალი, და სხუანი; და მტკიცენი სხეულნი არიან, ვითარ იგი მაგალ, ხე, ქუა, რკინა და სხუანი.

ვითარი სხუა და სხუაობა არს, მტკიცეთა სხეულთა შორის?

რომელნიმე ესრეთ ღიბილ არიან, რომელნი სხეულთა ვაცისათა ადვილად შეიძრიკებთან, ვითარ იგი, ცვილი და ფისი; და სხუანი უკუზ წინა.

აღძვრე ამისა, მაგარნი და მტკიცე
თარცა ვეცხლი, მუალი, ხე, ქუა, და

რამ არს ცეცხლი?

იგი რაასაგანცა სხეულნი განსთებიათ და
ესოდენ ცხელ შეიქმნებიათ, რომელ შეხებად მათ-
დამი ვერა შევბედავთ ჩუზნ.

რამსა მოქმედებს ცეცხლი სხეულთა ზედა?

მოქმედება მისი იყოფება სხუა და სხუა
გუარო, მიხედვისა მეზრ სხუა და სხუათბისა სხეუ-
ლთასა. რომელნიმე მის მიერ დაიწვებიან, და
გამოსცემენ ალსა, ვითარ იგი გოგირდი, სეთი,
ქონი, დახე; რომელნიმე დადნებიათ, ვითარ იგი
ტევია, კალა, და სპილენძი, რომელნიმე განსურ-
დებიათ, ვითარ იგი რვინა, და ქუანო; რომელნიმე
იწებენ დუღებასა, ვითარცა ჩუალი, რმე დასხუა-
ნი; დრომელნიმე შემდგომად გარდაიქცევიან
ფერულად და ნაცრად, ვითარ იგი ხე, თეთრი ქუა,
რომლისაგანცა კეთდების შენებულუებისათჳს ვი-
რი, გაჟი, ლებასგრი დასხუანი.

რამსაგან კეთდების ბროლი, ანუ შუშა?

ქვიშისა და მარილისაგან, ოდეს იგინი ერთად

და ბრძმეძსა შინა ძლიერისა ცეცხ-
სდნებთან.

რამ არს უინელი?

მოკლება სიგუოჲსა და ცეცხლისა.

ვითარი მოქმედება აქუს უინელსა?

თხელნი სხეულნი მის_მიერ შეიქმნებიან
მაგრად და მტკიცედ, ვითარ იგი მათელ, ერბო და
ცვილი გამაგრდებიან, და წყალნი უინელად გარ-
დიქცევიან.

სადიდამ წარმოებს წყალი?

წყალი წარმოებს მიწითგან მრავალთა ად-
გილთა შინა, რომელსაცა ეწოდება წყაროდ.

სადა დასდგების წყალი იგი, რომელიცა მი-
წითგან გამოხდის?

იგი მიმდინარეობს დაბალთა ადგილთა ში-
ნა, და ესე ვითარსა მცირედსა მიმდინარეობასა.
მისსა ეწოდება დელედ, ანუ რუდ.

ოდეს მრავალნი რუნი შეიურებიან ერთად,
რამ იწარმოებიან მათ მიერ?

დიდნი რუნი, რომელსაცა ჩუწულებითად
უწოდებენ მდინარედ.

სადა დასრულდებიან მდინარენი?

ოგინი ვოველნივე მიმდინარე
ანუ ოვეანესა შინა.

რამსა უწოდებთ თქუნი ოვეანედ?

ვოველსავე სივრცესა წყალთასა, გარე შე-
მცველთა ქუნიანის სფეროსათა.

კითარი გემოვნება აქუს წყალსა მდინა-
რისასა?

მას არა. რამ განსხვავებული გემოვნება
აქუს, და უწოდება ტკბილ სეალოდ.

წყალსა ზღვისასა აქუსა რამე გემო-
ვნება?

ოგი უხოძოდ მწარე და მლაშე არს.

რომელი ქუა უმეტესს ვოველთა ღირს
არს შენიშუნისა?

ანდამაგი.

კითარი თვსება აქუს ანდამაცსა?

ოგი თვსლამი მიიწილავს რკინასა და თვს
რკინასა. მას დამოჭვიდებთ ძაფსა სედა, მაშინ
რკინა იგი მიბრუნდების ერთისა ვერძოდთა ჩრდი-
ლოეთისაგან, და მეორითა სამხრეთისაგან.

რამსა უწოდება სამხრეთი?

მას ცასა ზედა, სადაცა სვას
 დროსა შუადღისასა, ჰირის-ჰირ
 მისსა იყოფება სამხრეთი.

სადა არს აღმოსავლეთი?

მას მხარესა შინა, სადაცა მზე აღმთვალს
 დილით.

სადა არს დასავლეთი?

სადაცა დროსა საღამოსასა შთავალს მზე-
 ვითარ შესაძლო არს ცნობად ოთხნი კერ-
 ძონი ქუჩუანისანი; სამხრეთი, ჩრდილოეთი, აღ-
 მოსავლეთი, და დასავლეთი?

ო-დეს დავსჯგები ჰირის-ჰირ სამხრეთისა,
 მაშინ ზურგით კერძო ჩემსა იქმნება ჩრდილოეთი,
 მარცხენით კერძო აღმოსავლეთი, დამარჯვენით
 დასავლეთი.

არა აქუსა ან დამატეს ვუჟადაცა რომელიმე
 ღირსი ხსოვნისა თვსება?

აქუს სახელდებით; ო-დეს ნაჯერსა რკინასა
 ან დამატეს ზედან ჩაუსვამთ, მაშინ რკინა იგი
 მიიღებს ზუნებასა მისსა, დავითარ თვით ან დამა-
 ტი, იგი მიიხიდავს სხუასა რკინასა თვსდამი, და
 ეტრეთვე ჩრდილოეთისაკენცა მიიქცევის.

რასა ეწოდება ანდამაგის
 ფოლადისა ნემსსა ანდამაგს.
 მულსა, რომლისაცა მახვილი წვერი ახუთებს
 ჩრდილოეთსა.

რასათჳს იხმარება იგი ანდამაგისა ისარი?
 მესხუამაღდენი ხმარობენ მას ზღუესა ზე-
 დან, ოდეს ქუჩუანა სრულებით არღარა შიანს,
 რათა უჩუოდნენ სადა არს ჩრდილოეთი.

რამ სარგებლობა აქუსთ, მესხუამაღდეთა
 მათ მისგან?

მათ მისგამო უჩუიან, საითვენ მიდის გე-
 მი მათი, და ესე ვითარითა ხაგითა, ვერღარა მა-
 ლუქსთ გზისა თჳსისა დავარგუა.

არა არიანა სხუანიცა ვუჲლად ესე ვითარნი
 სხეულნი, რომელნიცა ესრეთვე ვითარ ანდამაგი
 მიიხიდვიდენ თჳსდამი ნივთთა?

არს ვითარ იგი მაგალ, ლაქი, შუშა, ქარკვა,
 და სხუანი, ოდეს მაუდსა ანუშაღსა ზედა ძლიე-
 რად ჩასმულ იქმნებიან, მაშინ იგინი მიიხიდ-
 ვენ თჳსდამი, მცირდთა ნაჭერეთა ქაღალდთა, ჩა-
 ლათა და სხუათა ნივთთა, და ამას ეწოდება ეთერის
 ძლიერებად.

რასა უკუშ უენიშნუა ჟერ-
სა მლიერებისათვს?

ო-დეს რომელსამე სხეულსა მიცემულ ექმ-
ნება ძალი ეთერისა, და მისდამი შეეხები თითითა,
მაშინ სხეულისა მისგან გამოვარდების ნაკერწ-
ვალი ცეცხლისა.

რამ არს ჭაერი?

ჭაერი არს ფრიად თხელი და წმინდა ნივთი,
რომელსაცა ჩუშნ დროსა სულთქმისა ჩუშნისასა,
თვს შორის მივიღებთ და ვუჲლად განუტევებთ.

შეუძლიანა ვაცსა ანუ სსუათა ცხოველთა,
ცხოვრება თვინიერ ჭაერისა?

ბრას ღონისა მიებითა, იგინი მოკუდებიან,
ო-დესცა მოავლდებიან ჭაერსა, გარნა რომელნიმე
ერთი მეორისა უფროს, ხანგრძლივად სცხოვრე-
ბენ თვინიერ ჭაერისა, მაგალითი: თევზნი, მევარ-
ნი, და სხვანი ჩულისა ცხოველნი.

რანი არიან დრუბელნი, რომელთაცა ჭაერსა
შინა თავთა ჩუშნთა სეღან ვხედავთ?

იგინი არა რამ სხუანი არიან, გარნა მხო-
ლოდ თრთქლნი ჩულისანი.

რამ არს ნისლი?

ოდეს ღრუბელი ესრედ დაბლა
მელ ვიდრე მიწასა ზედას განრთხმულ
შინ ეხოვების მას ნისლაფ.

მაღლა დადიანაა ღრუბელნი ჰაერსა ზედას?

არა ეგოდენ მაღლაფ; პვირადრე სამიათასს
ანუ ოთხიათასს აფლისა სიმაღლესა ზედა, და
ჩუქულებითაფ უფრორე დაბლა.

ვითარ უჩუებულ არს, რომელ ღრუბელნი
არა რაა სსუენი არიან, ვითარ მხოლოდ ორთქლ-
ნი ჩულისანი?

აღმსუელათა მათათა მათ ზედა, რომელნიცა
უმაღლეს ღრუბელთა არიან, იხილეს, რომელ ღრუ-
ბელნი არა რაა სსუენი არიან ვითარ მხოლოდ
ნისლნი.

რაა არს თოვლი?

თოვლნი შედგენილ არიან ჩულისა ნაწი-
ლისაგან შეეინებულნი, რომელნიცა ჰაერითგან
ქუბში რე შთამოცვივიან.

რაა არს ჩვიმა?

ოდეს ჩულისა ორთქლნი ღრუბელსა შინა
ერთად შეიურებიან, მამინ მისგან იშობებიან ჩვე-

ნიცა იქმნებიან რა უმძიმეს ჰაერისა
 უკეთესი შთამოცვივიან.

რამსა ეწოდება ჩამოვარდნა ღრუბელთა?

ძლიერსა წვიმასა, ანუ თქემსა, რომელსაცა
 შინა ესოდენ მრავალი წყალი არს, ერთბაშად მი-
 წასა ზედან დაეცემა, და მის გამო მოხდება წყ-
 ალ - დიდობა. ესე უფრორე იუთყება მთიანთა
 ადგილთა შინა, ვიდრელა სწორეთა ანუ ვაკეთა ად-
 გილთა ზედა.

რამ არს ცის სარტყელა?

ოდეს ძლიერად სწვიმს, და მისის სხივი ჩა-
 მოვარდნილთა წვეთთა შინა დაიმტურევის, მაშინ
 ჰქმნის ცის სარტყელასა.

რამ არს სეტყუა?

სეტყუა არა რამ სხუად არს, ვითარ მხო-
 ლოდ გაყინულნი წვეთნი წვიმისანი.

იქმნებაა რათდენმე მსხვილი სეტყუა?

იქმნება, თდესმე ჰაერთგან შთამოვარდე-
 ბიან ნაჭერნი ყინულნი სიდიდითა ქათმის ვკერც-
 ხისა თდენნი.

რამ არს ელუა?

ელუა არს ცეცხლი, რომელიცა
შვიან გამოხვევინს.

ვითარისა ვნებისა შემთხურვა ძალუძს
ელუასა?

იგი კაცთა და ცხოველთა მოაკუდინებს,
ზღუდეთა დაარღვევს, სახლთა დასწყევს და
სხუანი.

რამ არს ქუხილი?

ელუა გამოხვევს თვისაგან ჭექასა, მსგავსსა
სარბანის სროლისასა, და ამა ჭექასა ეწოდება
ქუხილი.

ძალუძსა ქუხილსა ვნებად რამე?

არა ძალუძს, მხოლოდ ელუა ჰყოფს ვნებასა,
დაქუხილი არა რამ სხუად არს, ვითარ მხოლოდ
ჭექა, რომელიცა იყოფება ელვისაგან.

ვითარ შესაძლო არს ცნობად, რაოდენ შორავს
ჩუზნგან ელუად?

ოდეს ელუა ერთბაშად ქუხილისათანა იქმნება,
მაშინ იგი ახლოს არს, და ოდეს შემდგომად
ელვისა ხან გრძლივად არა ისმის კმა ქუხილისა,
მაშინ იგი შორარს ჩუზნგან.

რამ არს ჩრდილოეთისა მნათობი?

რომელიც არის ბრწყინვალე ელვარება, რომელიცა
საღამო ადამო-სედას ჩრდილოეთისა შინა სახილველ
იქმნება; სადაცა მრავალნი ნათელნი, სხივნი სხუა
და სხუა სახითა და ფერითა, ქუჩაშეთგან შემო-
რე აღიჭვავიან, ანუ აღვლენან.

რომელთა დროთა შინა სახილველ იქმნება
მნათობი ჩრდილოეთისა?

არა მარადის; არამედ უფრორე შემოდგო-
მასა და სამთარსა შინა.

რამას უწოდებთ იმუნ შთამომავარდნელ
ვარსკულავად?

ცეცხლ მოვიდებულსა ორთქლებსა ჰაერსა
შიგან, მწველთა ნივთთასა, რომელნიცა სახითა
ვარსკულავათა, ქუჩაშორე შთამო-ცვივიან.

რანი არიან შეცთომილნი ცეცხლნი?

მანათნი ორთქლნი, რომელნიცა მასლობ-
ლად მიწისა, ჰაერითა ანუ ქარითა სხუათა და
სხუათა მხარეთა შინა მიმოქონებულ იქმნებიან.

იგინი სადა უმეტეს იჩუნებებიან?

ჭანჭრობიანთა ადგილთა შინა, სადაცა ოდეს-
მე შეიუყანებენ იგინი მგსავრთა, რომელნიცა
შერაცხენრა მათ ცეცხლად, და შეუდგებიან მას.

არა აქვრ არს მითუალაჟა მათი ჩუენკა
 რომელნიმე ცუდმოწმუნენი ერნი ჰგონებენ. ვი-
 ნადთვან მათცა აქუსთ ბუნებითნი მიზეზნი, ვი-
 თარ ელვასა, ქუხილსა, ჩრდილოეთისა მნათობ-
 სა, და სხუათა ჰაერთა შინა გამოცხადებასა ანუ
 გამოჩენასა.

რამ არს ქარი?

ოდეს ჰაერი თრიაფ მსწრაფელ მოძრაობს,
 მაშინ ესე ვითარი მოძრაობა ჰაერისა იწოდება
 ქარად.

რომელნი ქარნი არიან ცივნი?

ჩრდილოეთისა და აღმოსავლეთისა.

რომელნი არიან თბილნი?

დასავლეთისა და სამხრეთისა.

რამ არს გრიგალი ანუ ბორბალი?

ოდეს ჰაერი უძლიერესად დამსწრაფლად
 იმგრეულივ მოძრაობს, მაშინ მას უწოდებენ
 გრიგალად.

ვითარისა ვნებისა შემთხუზვა ძალუძს გრი-
 ცანსა?

იგი დასცემს სახლთა, და სუამაღდთა ზღუა-

სეთა ძირითურთ აღმოჭვხვლის მი-
ითგან.

რამ არს ბორომეგრი.

ბროლისა ანუ შუშისა მასრა აღვსებული
ვეცხლის წელითა, რომლისა ძლით შესაძლო არს
ცნობად, ოდეს იქმნება კეთილი და ოდეს ცუდი
გაროსი.

კითარ შესაძლო არს ცნობად, კეთილი იქმ-
ნება ჰაერი ანუ არა?

ოდეს ვეცხლის წყალი ბორომეგრსა შინა
მადლა აღიწვეის, მაშინ იქმნება კეთილი გაროსი.

რამსა აგრ არს მოლოდება, მაშინ, ოდეს
ვეცხლის წყალი ბორომეგრსა შინა დაბლა დაი-
წვეს?

წვიმა, ქარი, ერთითა მხოლოდ სიგვეთა ვსთ-
ქნათ, ავნი გაროსნი.

რამსა ეწოდება გერმომეგრი?

შუშის მცირედსა ჭურჭელსა, ბურთივით
მოუყანაილსა, გრძელისა და წულილისა ეელისა
მქონესა, აღვსებულსა ვეცხლისა წელითა, ანუ
შედებლითა ვოდვიითა. ამის გამო შესაძლო არს
ცნობა, რათგუნ არს სიბოთ ანუ სიცივე.

რადთა შესაძლო არს ცნობა თქვე
 ანუ ცივა?

თქვს თბილა, მაშინ ვეცხლისა წყალი ანუ
 თევს ცერმოძეგრსა შიგან სეაღიწევს, და თქვს
 ცივა ქუღ დაიწევს.

თავი მეორე.

ნათლისათვის.

რამს ეწოდება ნათელი?

მას რომლისაცა შექვენითა ვხედავთ ჩუნ.

სადიღამ წარმოებს ნათელი?

ღღისით მისისგან, და ღამით მთოვარისა და ვარსკვლავთაგან.

არა არიან ვუკლადცა სხუანი სხეულნი, რომელნიცა ანათობდნენ ეგრეთვე, ვითარ მსე და მთოვარე?

არიან ეოველნი სხეულნი, რომელნიცა იწუნებინ, ანუ განხურდებიან, გამოსცემენ ნათელსა, და მრავალნი სხუანი, რომელნიცა არა იწუნებიან, ვითარ იგი, და მჰალთ ხე ანუ ფუცურო, დამჰალთ თევზი, და რომელნიმე ვუარნი ბუსნი ბნელსა შინა ანათობენ.

ჩუნი ნათლისა გამო რამსა განვიხილავთ ნივთთა შინა?

ნაკუჭითა მათთა, გრძელ არიან
მოკლენი, ოთხკუთხენი ანუ მგრგვალნი დასსხუა-
ნი. ღა ეგრეთვე ფერთა მათთა.

რაოდენნი ირიცხებიან ფერნი?

ლიტონნი ფერნი არიან ხუთნი: ლურჯი,
წითელი, ვეითელი, შავი, და თეთრი. დასსხუანი
ყოველნი ფერნი ამათმიერ იწარმოებიან, შერე-
ვილებითა დაშესავებითა ამათ ფერთათა.

ნუ უკუჭ მწვანე ფერი არა ლიტონ არს?

არა ლიტონ არს. არამედ იგი იწარმოე-
ბის, შერევილებიანსა ვეითლისა და ლურჯისა
ფერებისათა: სწორითავე ხაგითა, ლურჯისა და
წითლისაგან იწარმოების იის ფერი; შავისა და
თეთრისაგან ნაცრის ფერი, და სსხუანი.

რამსა უწოდებენ ჩრდილად?

ოდეს განუჭურებელი ნივთი რამჟე არა
უტეგებს, განუჭურებად ანუ განხედავად თჳს ში-
რის არა რამსა ნათელსა, მაშინ მისცამო შე-
იქმნება ჩრდილი.

რამ არს მიკროს კოფი?

იარალი, შედგენილი ერთისა ანუ უმეტეს
სსხუა დასსხუა გჳართა გათლილთა ზროლთაგან,

... ვით უმცირესსა ნივთსა, რაოდენმე
ათას გზის განადიდებს. მაგალითი, გიღსა აჩუ-
ბნებს დიდისა ძაღლისა ოდენაჲ და სხუანი.

რამ შესაძლო არს ხილუად დიღსი შენი-
შუნისა მიკროსკოფსა შინა?

ფრიად მრავალი რამე, რომელიცა ილიტო-
ნითა თუაღითა შენიშუნადცა ვერ შესაძლო
არს. მაგალითი, გიღსა აქუნ ორნი ნათელნი
თუაღნი, მახული ისარი, დაექუნსნი ფრიად მა-
ხვლნი ფრხხილნი. რწყილი შემოსილარს ქერ-
ქითა ვითარცა კიბო, და მრავალნი მსგავსნი
ამათნი.

რამსა ეწოდება სოლინარი, ანუ თელეს-
კოფი?

არადღსა, რომლისაცა შეჩვენითა შესაძლო
არს, განშორებულისა ნივთისა, ფრიად განრჩე-
ვით და განდიდებით განხილუა. მაგალითი, შე-
საძლო არს სოლინარსა შინა განხედვითა, ცნობა
კაცისა ორსა და სამსა ვერსსა, ანუ ოთხიათს
ხუთასსა აქლსა ზედა და უშორესცა, და უოვლი-
სავე განხილუა რამსაცა იქმს კაცი "გი".

ნაკუჭითა მათთა, გრძელ არიან
 მოკლენი, ოთხკუთხენი ანუ მკრგვალნი დასსხუა-
 ნი. და მკრეთვე ფერთა მათთა.

რაოდენნი ირიცხებიან ფერნი?

ლიტონნი ფერნი არიან ხუთნი: ლურჯი,
 წითელი, ვეითელი, შავი, და თეთრი. დასსხუანი
 ყოველნი ფერნი ამათმიერ იწარმოებიან, შერე-
 ნილებითა და შესავეებითა ამათ ფერთათა.

ნუ უკუწ მწვანე ფერი არა ლიტონ არს?

არა ლიტონ არს. არამედ იგი იწარმოე-
 ბის, შერევნილებისაგან ვეითლისა და ლურჯისა
 ფერებისათა: სწორითავე ხატითა, ლურჯისა და
 წითლისაგან იწარმოების იის ფერი; შავისა და
 თეთრისაგან ნაცრის ფერი, და სხუანი.

რამსა უწოდებენ ჩრდილად?

ოდეს განუჭურეგელი ნივთი რამე არა
 უტევებს, განჭურეგად ანუ განხედვად თჳს შო-
 რის არა რამსა ნათელსა, მაშინ მისგამო შე-
 იქმნება ჩრდილი.

რამ არს მიკროს ვოფი?

იარალი, შედგენილი ერთისა ანუ უმეტეს
 სხუა დასსხუა გუართა გათლილთა ბროლთაგან,

თვით უმტირესსა ნივთსა, რაოდენმე
ათას გზის განადიდებს. მაგალითი, გიღსა აჩუ-
წნებს დიდისა ძაღლისა ოდენად და სსუანი.

რამ შესაძლო არს ხილუად დირსი შენი-
შუნისა მიკროსკოფსა შინა?

ფრიად მრავალი რამე, რომელიცა ჭლიტო-
ნითა თუაღითა შენიშუნადცა ვერ შესაძლო
არს. მაგალითი, გიღსა აქუნ ორნი ნათელნი
თუაღნი, მახული ისარი, დაექუნსი ფრიად მა-
ხვლანი ფრხხილანი. რჩეილი შემოსილარს ქერ-
ქითა ვითარცა კიბო, და მრავალნი მსგავსნი
ამათნი.

რამსა ეწოდება სოლინარი, ანუ თელეს-
კოფი?

იარაღსა, რომლისაცა შექვენითა შესაძლო
არს, განშორებულისა ნივთისა, ფრიად განზრე-
ვლო და განდიდებით განხილუა. მაგალითი, შე-
საძლო არს სოლინარსა შინა განხედვითა, ცნობა
ვატისა ორსა და სამსა ვერსსა, ანუ ოთხიათას
ხუთასსა ადღსა სედა და უშორესცა, და ყოველი-
სავე განხილუა რამსაცა იქმს ვატი "გი.

როდენნი სხუა და სხუა
გათლილნი ბროლნი?

სამნი; მეტადრე სათვალენი, რომელთაცა
ხმარობენ მოხუცებულნი ვაცნო, მქონენი სუ-
სტისა მხედველობისანი, ვითხვსა და წერისა-
თვს. ღამამცირებელნი ბროლნი, რომელნიცა
ბეც არიან, მათთვს შორს დასანახუნლად, და-
ცეცხლის მოსაკვირებელნი ბროლნი.

რამ არს ცეცხლის მოსაკვირებელი ბროლი?
მგრგუაღნი და შუა გულსე წრქელნი
ბროლნი, რომლისა ძლით დაუჭიროროს იგი
ჭირის ჭირ მსისა, შესამლო არს მოკვირება ცეცხ-
ლისა და დაწუა მის უოვლისა, რომელსაცა ნი-
ვთსა ადვილად მოკვირება. არიან ესრეთვე სარ-
კენიცა, რომელნიცა მოუკვირებენ ცეცხლსა. სე
მოხსენებულნი ბროლნი შეიკრებენ უვანით ვერ-
მო კუნთებულთა მათ ზედა სხივთა მსისათა
ერთსა წერტილსა შინა, ხოლო სარკენი წინაშე
თვსა.

თავი მეხამე.

ცისათვის დასხეულთა ანუ ნივთათვის ცისათა.

რამ გულისკმა იყოფების სიგეჯსა ამის გამოცა?

ბუნებითსა გულისკმისყოფასა შინა, ნიშნავს იგი სივრცესა მას, რომელსაცა შინა იყოფებიან ვარსკულავნი დასხეუანი ცასა შინა მყოფნი ნივთნი.

რომელი ნივთი უჭირველეს არს მათ ეოველთაგან, რომელთაცა ჩუზნ ცასა შინა ვხედავთ? მსე.

შორს არსა ჩუზნგან მსე ანუ არა?

შორ არს. გამოორიცხვსა მეზრ სდგას იგი ანუ შორავს ჩუზნგან, უმეტეს ასისა მილიონისა ვერსისა.

ამისა მეზრ მსე ფრიად დიდ არსა?

ჴეშმარიტად. იგი რაოდენმე ასი ათას ცხის უმეტეს არს ქუზნუანასა სედა.

რასა სარგებლობასა გუჟაძლე
 იგი გუჟაძლევს ჩუენ ნათელსა
 სა, და სლავთა თესითა გუჟაძლენებს დროთა და
 უამთა წლისათა.

უითარიითა ხა გითა შედგებიან დრონი წლისანი?
 წესი მათი არს შედგომი; გასაყხული,
 წაყხული, შემოდგომა, და სამთარი.

ესრეთ შორავსა ჩუენ სედა მთავარე, ვი-
 თარცა მზე ანუ არა?

არა; იგი არს ჩუენსედა მხოლოდ სამას
 სამოცი ათასს ვერსსედა.

როდენ დიდ არს მთავარე?

იგი თრმეოც გზის უმცირეს არს ქუენ-
 ყანისა.

მარადის ერთ გუჟარად ანათებსა მთავარე
 ანუ არა?

არა. თდესმე სრულებით არ ანათებს, თდეს-
 მე შიანს მხოლოდ ნახევარი მისი, და თდესმე
 სრულიად ნათელ არს, და მაშინ ეწოდება, სავსე
 მთავარეობა.

(*) ერთი ვერსი არს ჩუ. ადლი.

...ქსა აქუსა ესრეთვე საკუთარი ნა-
... ვითარცა მსგისა ანუ არა?

არა. იგი ანათებს მხოლოდ ამისთვის, რო-
მელ მსე ანათლებს მას.

რადსა ეწოდება დაბნელება მთოვარისა?

ოდეს ქუჩუანსა სდგას სმუჟალ მსისა და-
მთოვარისა, მაშინ მსე ვერ შემდლებელ იქმნება
განათლებად მთოვარისა, და ესე ვითარითა საცი-
თა მთოვარე დაბნელებდის.

რად არს დაბნელება მსისა?

მთოვარე წინაშე მოქცევისა თვისისა იმგრ-
ბულივ ქუჩუანისა, განვლის ოდესმე სწორედ
სმუჟალ მსისა და ქუჩუანისა, და მით გუბრკო-
ლებს ჩუბნ, რომელ ხილუა მსისა არა ძალ
გვიძს.

კუჟაად ვითარნი არიან სხეულნი ცისანი?

ვარსკუჟაავნი.

უოველნი ვარსკუჟაავნი ერთისა გუარისანი
არიანა ანუ არა?

არა. რომელნიმე სდგანან მარადის ერთსა
ადგილსა, დაეწოდებათ უძრავ ვარსკუჟაავად; და

სხუანი გამო-სტყლიან ადგილსა თქსისა და
და, და ეხო-დებათ ზღანეცებად.

— მრავალ არიანა უძრავნი ვარსკუღლავნი ცასა
ზედა ანუ არა?

— ღოიგონითა თვალითა სჩანან იგინი რათ-
დენნიმე ათასნი, ხოლო ჭო-გროთა ურიცხუნი
სიმრავლენი.

— რამსა ეხო-დება რძისა გზა?

— ნათელი და მოთეთრო ხაზი ცასა ზედა, რო-
მელიცა შედგენილ არს ურიცხუთა სიმრავლეთა
მცირედთა ვარსკუღლავთაგან, ვითარ იგი ჭო-გროსა
შინა განრჩევით დანახუად შესამლო არს. ხაზი
იგი მოთეთროსა ფერისა თქსისათვის ჩო-დებულ
არს რძისა გზად.

— შორს დგანანა ჩუმნ ზედა უძრავნი ვარს-
კუღლავნი ანუ არა?

— ფრიად შორავს. მრავალ ათას გზის უშო-
რეს არიან მზისა.

— ვინამთგან უკუმ შესამლო არს ხილჟა მათი,
და იგინი ესო-დენ შორ არიან ჩუმნგან,
მაშა სადამე უეჭუმლად მართებს ფრიად დიდ, და
ნათელა უო-უა მათი?

მამა, როგორ გიჩიუებ? უეჭურადად ესოდენ უკუმ,
 ნათელი თელნი არიან, ვითარცა მსე.

ძრავალ არიანა ცასა ზედა, ჰლანეგნი ანუ
 ვარსკუთავნი, რომელნიცა ადგილსა თვსსა იცუ-
 ლიან ანუ არა?

მხოლოდ ხუთნი.

რამე ეჩოდებისთ მათ?

მერკვირი, ვენერა, მარსი, იუპიტერი, და
 სატურნი.

ჰლანეგნი ესე ვითარივე ნივთნი არიანა, ვი-
 თარ უძრავნი ვარსკუთავნი ანუ არა?

არა. იგინი არა ფრიად დიდ არიან, არა-
 მედ ფრიად უშორეს სდგანან ჩუმს ზედა, და
 ეგრეთუმ ვითარ მთოვარე მიძღვიობენ ნათელსა
 თვსსა მზისაგან, და თავით თვსით არა ანათობენ.

არიანა ვრუადაცა სხუანი სხეულნი ცისანი
 ანუ არა?

არიან, სახელ დებით ვომეგნი.

ვითარნი სახენი აქუსთ ვომეგთა?

იგინი შესახედაობითა მსგავს არიან ვარს-
 კულვთა, არამედ მხოლოდ აქუსთ მათ ნათელნი
 დაგრძელნი ვუდნი.

მოასწავებენა ვომეცნი
 ჭირსა, სრუასა, ანუ სსუასა. რასამე
 ანუ არა?

არა.

რაღათა უკუნი უჩებულარს, რომელ იგინი
 არა მოასწავებენ არა რასა ბორბოსა?

ამით, რომელ მათა აქუსთ ვანთიერი და
 სწორე სლუა, რომელსა ზედა, რათღენტამე ხა-
 ნთა შემდგომად გამოსხნდებიან, და ისევ წარუ-
 ჯენან.

თავი მეოთხე.

ქუჩუანის სვერისათვის.

რამ გულისკმა იყოფება ქუჩუანის სვერისა გამო?

მგვიტე ქუჩუანა, რომელსაცა ზედა ვსტხოვრებთ ჩუჩუან, დასლუამ, რომელნიცა შეადგენენ ერთად, დიდსა ქუჩუანისა სვერისა, რომლისაცა სიმრგულე ირიცხება 5375 მილადმდე (*). ანუ ოცდა ხვიდმეტი ათას ექუს ახ ოცი ვერსი.

რამსაგან უჩუეზულ არს, რომელ ქუჩუანა მგრგვალ იუოს, და მსგავსი ბურთისა აქუნდეს შეხედულება?

მისგან, რომელ ხრდილსა რომელსაცა ქუჩუანა მთოვარის და ბნელებისა უამსა, მთოვარესა ზედა გარდასცემს, მარადის იყოფება მგრგუალთ;

(*) ერთი მილი არს შვიდ ვერსადმდე და ერთი ვერსი არს ხუ. ადლი.

და მის გამოცა, რომელ სრულ
ქუჩუანისა მრავალ ცხის შემოვლეს
კითარ განიუთვება სრულიად სვერა ქუჩ-
უანისა?

ხმელ ქუჩუანად და ჩუღადა.

კითარ განიუთვება ხმელი ქუჩუანა?

დედა ქუჩუანად და ჭალაკებად.

რასა ეწოდება ჭალაკი?

მტირებსა ნაჩილსა დედა მიწისასა, გარე
შეცულსა ზღვითა ანუ ჩუღითა.

კითარ განიუთვება დედა მიწა?

ოთხ ნაჩილად სახელ დებით, ევროპად, რომ-
ელსაცა შინა ვსცხოვრებთ ჩუჩუნ; ასიად, რომ-
ელიცა ნაჩილი მეს აღმოსავლეთისადმი; აფრი-
კად, რომელსაცა განუენილება თვისი აქუს სამხ-
რეთისადმი; და ამერიკად, რომელიცა იუთვება
იქით მხარესა ოკეანესასა და სავლეთისადმი.

დიდი ხანი არსა, რა უწყებულ იქმნა ამე-
რიკა ანუ არა?

არა დიდხანია. იგი რა ზოვნილ არს არა
უმეტეს იქმნება აქამოდე ქამი, ვიდრე სამას ოცდა
თერთმეტისა წლისა.

ერნი სცხოვრებენ აფრიკასა

ქუა აფრიკასა შინა სცხოვრებენ შავნი
ერნი, რომელთაცა უწოდებთ არაბად.

სრულიად უჩუებულ არსა დედა მიწა ანუ
არა?

არა. ჩრდილოეთისა და სამხრეთისადმი,
მრავალნი ქუბუყანანი აქერეთცა არა უჩუებულ
არიან.

სრულიად ზემო ჰირი დედა მიწისა სწორეა
ანუ არა?

არა. არიან მას ზედა მთანი და ველნი.

რამთა განსხუავდებიან ურთიერთისა შო-
რის მთანი?

რომელნიმე სდგანან მხოლოდ მიწისაგან,
და სხუანი ქვსა და კლდისაგან, რომელთაცა ხმე-
ლთა ცხათა ზედა უწოდებინთ კლდოვანად, და
ზღვასა ზედა ლიგონ ქუბუყად.

არა არიანა კუჟაღაცა რომელნიმე მთანი
ღირსნი შენიშუნისანი?

რომელნიმე მთანი, კუჟამლსა, ცეცხლსა, და
აღსა, დიდ-ფრიადისა ძლიერებითა აღმოიხუროან.

ესე ვითარნი არიან, ვგზუვიო და მტკიცე
შინა, ღველა ისლანდიასა შინა, და სხვა
აღმომცენნი მთანი ვამხატვასა შინა.

რადსაგან იწარმოების ძრუა ქუჭრუანისა?

მიწასა ქუჭრუთისა ცეცხლისაგან, თქესცა
გოგირდი დასხუანა ესე ვითარნი მქუჭრუნი ნი-
ვთნი, მიწასა ქუჭრუე დაიჩუჭრბიან.

ვითარითა ხატითა შემდგებელ არიან, ესე
ვითარნი ნივთნი უცეცხლოდ დაჩვიისა?

არიან ძრავალნი ესე ვითარნი ნივთნი, რო-
მელნიცა თავით თვსით დაიჩუჭრბიან; მაგალითი,
სველი თივა ზირველად ჩახურდება, და შემდგომად
თვით თავით თვსით დაიჩუჭრბა.

ვითარისა ვნებისა შემთხუჭვა ძალუმს ძრუ-
ასა მიწისასა?

ფრიად უდიდესი; ქუჭრუანა თქესზე ესოდენ
ძლიერად იძურების, რომელსა სახლანი დაქალაქნი
და იქცევიან, და ძრავალნი ათასნი ერნი მოსჩუ-
რდებიან. და თქესზე ქუჭრუანა ესრეთ განიხსნების
ანუ განსკვების, რომელსა სრულად ქალაქნი მც-
ხოვრებით ურთ მათით შთაინთქმიან.

სადა არს თვით უმაღლესი მთა?

შინა, სავორლოლას ჰერუსასა.

რადენ მაღალ არს იგი?

ქვიდ ვერსადმდე აღმართვით, ანუ ათი ათას ხუთას აღლაძმდე.

როადენ დიდ არს თკეანე?

მასა აქუს სიგქესა დასივრცესა შინა მრავალნი ათასნი ვერსნი.

ვითარი მიმძინარეობა აქუს მას?

პრა რამ, თვინიერ ჰრილივისა და თგლივისა (*).

რამსა ეწოდება ჰრილივი და თგლივი?

წუალი თკეანესა შინა, ეოველსა დღესა თრგვის კიდესა ზედა გადმოვალს, და თრგვისე კუალოდ უკუნ ქცევის. პირველსა ეწოდება ჰრილივი; და უკანასკნელსა თგლივი.

სადიად იწარმოების ჰრილივი და თგლივი?

ძითვარისაცან: ამისთჳს რომელ ამალღება და დამდაბღება ზღვისა სრულღებით ეთანკმავება სლჳსასა ძითვარისასა.

(*) ჰრილივი და თგლივი არს, კიდესა ზედა გადმოხჳლას და უკუნვე ქცევა.

რასა ეჭოდების საღებო
 ნაწილსა ანუ ცოცსა ზღვისასა,
 ქუჩუანისა შორის განუენილსა.

რამ არს გბა?

წყალი შემოსლუფვილი ხმელთა ქუჩუანი-
 თა, ოკეანესათანა არა რასა შეერთებისა მქონე.

ვითარნი არიან სხუა და სხუანი გბანი?

რომელსამე შინა არს ცედილი წყალი, და
 რომელსამე შინა მარჯილოვანი.

თავი მეხუთე.

ბუნებითი ისტორიისათვის.

რასა გუასწავებს ჩუმ ბუნებითი ისტორია?

იგი გუაჩუმებს თვისებასა ეოველთა ნივთთასა, რომელნიცა ქუმყანასა სედა იუოფებიან.

კითარნი ნივთნი იუოფებიან ქუმყანასა სედა?

სამ გუარნი: მინიარაღნი ანუ ლითონნი, თრძიღნი, დაცხოველნი.

რას არს მინიარაღი, ანუ ლითონი?

ეოველნი გუარნი ნივთნი, რომელთაცა მიწითვან აღმო-სთხრიან, ანუ შინაგან მიწისა ჰხოებენ.

კითართა ნივთთა აღმო-სთხრიან მიწითვან?

მეცალთა ანუ ლითონთა, ქუათა, მარილთა, და გოგირდისა ნივთთა.

კითართა ჰხოებენ მეცალთა?

თქროსა, ვეცხლსა, სპილენძსა, რკინასა, ვალასა, ტყვიასა, და ვეცხლისა წყალსა.

რამთა სხუათბს თქროდ
ნთაგან?

ოგი უმძიმეს არს ეოველთა ღლითონთა, და არცა ეგრეთ და იწვება ცეცხლსა შინა, ვითარცა სხუანი ღლითონნი.

უვითელი სზილენში, და ფოლადი არა განსხუავებულნი ღლითონნი არიანა?

არა. უვითელი სზილენში არა რამ სხუად რამე არს, ვითარ მხოლოდ შნიატეპროთურთ და მდნარი წითელი სზილენში, რომელიცა მის გამოუვითელი შეიქმნება; ხოლო ფოლადი თვით წმინდა და მტკიცე რკინა არს.

ვეცხლის წყალი ვითარი ღლითონი არს?

ოგი ბრწყინავს ვითარცა ვეცხლი, არამედ თხელ არს ვითარცა წყალი, და უსომოდ მძიმე არს.

ვითართა ქუათა ჭბოებენ მიწასა შინა?

ძვირფასთა ქუათა, მარგივთა და ღლიტონთა.

რომელნი ქუანი ირიცხებიან ძვირფასად?

თვით უმტკიცესნი ქუანი, გამჭვირვალნი და ფრიად სასიამოვნოდ მოკამკამენი.

... გუარნი არიან ძვირფასნი ქუანი?
 ... მასი, რომელსაცა აქუს ფრიად უმეტესი
 ბრწეინვალება, იაკუნდი წითელი და ლურჯი,
 სურმუხტი და სხუანი.

რომელი ქუა ყოველთა ლიგონთა ქუათა-
 გან უსარგებლოეს არს?

ცალი. კითარმედ ხამოკრვითა მისითი ფო-
 ლადსა სედა, გამოხდებიან ნაპერწკალნი, და ჩუ-
 მნი მით ვაწარმოვებთ ცეცხლსა.

კუაღად რომელნი ქუანი ღირს არიან შე-
 ნიშნისა?

ჯატი; იაშმა, და მარმალილო სასიამოვნო-
 თა ფერთა მათათჳს, ოდეს იგინი გათლილნი და
 მასხალ ნაკრავნი იქმნებიან; დასბესტი, რომლო-
 საცან შესაძლო არს გაკეთება ტილონი, დაქა-
 ლადისა, რომელნიცა ცეცხლსა შინა არა დაიწ-
 ვებიან.

კუაღად რომელნი ქუანი ღირს არიან შე-
 ნიშნისა?

ნაკუმთიანნი ქუანი, რომელთაცანნი, რომ-
 ელნიმე მსგავსარიან შეხედულებითა, სადაფთა,

ლოკოვინათა, ლაქოროათა, თეკ
სხუათა.

რამსაგან იშობებიან ნაკუჭთიანნი ქუანი?

ოდეს რაკოვინანი, ლოკოვინანი, ხენი და
სხუანი რამენი, ხანგრძლივად იქმნებიან მიწასა
შინა, მაშინ იგინი გარდაიქცვიან ქუად; და ეს-
რეთ ხშირად ჰხაიებენ მიწასა ქუჭუე მრთელთა
გაქუავებულთა ხეთა და სხუათა.

რომელნი მარლიანი უმეტეს სხუათა ღირს
არის შენიშუნისა?

მარტივი მარლი და გუარჟილა.

რომელი მარლი არს მარტივი?

იგი, რომელსაცა ჩუჭუნ საჭმელსა შინა
ვხმარობთ.

სადა ჰხაიებენ მას?

რომელთამე ადგილთა ჰხაიებენ მას მიწასა
შინა დიდ დიდ ნაჭრებად, რომელნიცა იქმნებიან
წონითა, რაოდენნიმე ასნი ფუთნი (*) რომელ-
საცა ეწოდება ბუსუნად; და სხუჭბრივ გამო-
ხარშვენ მარლსა მას მარლილოანთა წყაროთაგან.

(*) ფუთი არს, ხუთი ლიტრა.

... რა დება მარლიოვანი წყარო?

... ელთამე ადგილთა შინა აღმოდის მიწითვან, უსომოდ მარლიოვანი წყალი.

ვითარ გამოხარუვენ, მისგან მარლოსა?

მარლიოვანსა წყალსა მას შთასსმენ ქუბთა შინა, და შეუხთებენ რა ქუბზე მისსა ცეცხლსა, ადულებენ მას ესოდენ ხანგრძლივად, ვიდრემდე სრულიად წყალი იგი ორთქლად აღმოვალს, და მარლიო დაშთება ძირსა ზედა.

რამესათვის იხმარება გვარყვილა?

შერევენ მას დანაყილისა გოგირდისა და ნახშირისათანა, და მის გამო ავეთებენ ცეცხლ მსროლელთა წამალთა თოფისათა. ანუ დენტთა.

ვითართა მწველთა ნივთთა ჰხიოებენ მიწათა შინა?

ქვის ნახშირსა, რომელიცა ესოდენვე შავ არს, ვითარცა სწორე და ღიგონი ნახშირი, და ანგლიასა შინა ნაცუქლად შეშისა ხმარიბენ. ევითელსა გოგირდსა და ქარვასა.

სადა ჰხიოებენ ქარვასა მას?

კინლა ერთსა საკოროლოთსა შინა ჰრუსიისასა, მახლობედად ვიდეთა ბაღციის ზღვისათა.

რად არს ქარვასა შინა ღ

ოგი გამჭვირვალ არს, და უშეცე
მისი უკითელ არს, და ზირველად იქმნება თხელი,
ამით საცნობელ არს თხელ ყოფა მისი, რომელ
შინაგან გულისა შინა მისსა, ხშირად ჰნათბენ
მტირედთა ბუსთა და დედასარდლთა.

კუთლადცა არიანა სსუანი მწუწლნი ნივთ-
ნი, მიქასა შინა?

რომელთამე ადგილთა შინა, გამოდის მი-
წითგან სეთი, რომელსაცა ეწოდება ნავთი, და
მოევიდების ცეცხლი, თქეს მიხვალ მახლოდლად
მისდა ცეცხლითა.

უითარნი არიან სსუა და სსუა გვარნი, მდე-
ლონი და ნერგნი?

ხენი, ჭაგნი, ბაღასხნი, ხავსნი, და სო-
ვონი.

უითარიითა ხაგითა იზრდებიან ხენი?

თესლისაგან, რომელთაცა იგინი მოისხმენ;
ხალთ რომელთამე ხეთაგან, რგონი მოჭრილნი
მიქასა შინა შთანერგულ იქმნებიან, მაშინ გა-
უშვებენ მიქასა მას შინა ფესუთა და იზრდე-
ბიან.

რომელი მიმდებარე მდებარეა დანერგნი,
 ხოლო ხოლო?

ფესქთაგან, ხოლო რომელთაზე მდებარეა,
 ნატყლად ფესქთა აქუსთ თავნი, ვითარცა ხახუთა
 ნიორთა და სხუთა.

ვითარნი არიან ზღუასა შინა მოსარდნი,
 ღირსნი შენიშუნისანი?

წითელნი და თეთრნი მარჯანნი, რომელთა-
 ცა შეხედულება აქუსთ. მცირეჲდისა ხისანი, არამედ
 მტკიცე და მაგარ არიან ვითარცა ქუანი, და არა
 უჩვეულ არს, მართლიად ეკუთვნის იგინი მო-
 სარდთაჲში, ანუ სცხოვრებენ მათ შინა, რომელ-
 ნიზე ცხოველნი.

რომელი ცხოველთაგანი არს, უჩირველესი
 და უაღმატებულესი ყოველთა ცხოველთა შორის?

კაცი.

რამთა უაღმატებულეს არს იგი, ყოველთა
 ცხოველთა?

ამით, რომელ იგი ნიჭებულ არს გულის-
 კმის-ყოფითა, დამეცუწლებადცა მალ უძს.

კუალადცა ვითარნი არიან ცხოველნი?

ოთხვერსნი, მფრინველნი,
ღისა გჳარისა ბუსნი.

რომელი ოთხვერთაგანი ცხოველი უფროს
არს ყოველთა?

სწილო, რომლისა ვბილთაგან ვეთდება ყო-
ველნი ძვირ ფასნი, და იშვითნი, ხარატულანი ანუ
ჩივთიშურნი ხელ საქმენი.

რომელი ფრინველი უდიდეს არს, ყოველთა
ფრინველთა შორის?

სირაქლეში, რომელიცა სცხოვრებს აფრიკა-
სა შინა.

რომელი თევზი უდიდეს არს, ყოველთა
თევზთა შორის?

კიტი, რომელიმე კიტი, სიგრძითა უმეტეს
არს, ორმეოცდაათისა ბიჟისა.

რომელი ბუსი უმეტეს ყოველთა ბუსთა
შორის, ღირს არს შენიშვნისა?

პოლიჩი.

რამსათვის?

ოდეს პოლიჩსა მას მოსჭრი თავსა, ანუ
კუდსა, მაშინ იგი თვით თავით თვისით მიესრ-
დება მას.

...თარნი სხუა და სხუა გუარნი
 ...ბუხნი?

სკორის ჭიანი, ჰეპელანი, ბუხნი, მაგლნი,
 ჭიანი და სხუანი: რომელნიცა ესე უოველნი ეკუ-
 თუნან ბუხებთა. კუაღად მათდამი მიითულებიან
 უკუბრ გველნი, ხვლიკნი, ჟოჯონი, მეგარნი და
 სხუანი.

თავი მეექვსე.

ბუნების შემოქმედისათვის.

შემდეგელ იქმნებოდა სოფელი თავით თვისით დაბადებარ ანუ არა?

არა.

რასათვის?

ამისთვის რომელ, თქვენ მრავალთა ქუათა, ვიროთა, და ხეთა დაავროვებ, მაშინ მისგან არათქვენ არა იშობების ხინებული და კანონიერად აღშენებული სახლი; დავითარ უკუემ სოფელი ესე, ესოდენ დიდშვენიერი, წესიერი, კანონიერი, და უკეთილესი თვით თავით თვისით წარმოებარ შემდეგელ იქმნებოდა, უკეთუ არა ეოფილიყო ეოვლად უბრძნესი შემოქმედი, რომელმანცა ეოველივე, ესოდენ კანონიერად განაწყო.

ვითარ უწოდებთ ჩუმარ არსებასა მას, რომელმანცა შექმნა სოფელი ესე?

ჩუმარ უწოდებთ მას ღმერთად.

სება აქუს ღმერთსა?

იგი ყოვლისა შემძლებელ არს; ვინამთგან ესოდენ ვეთილად და ვანონიერად განაყოფიდნი სხეულნი, ვითარცა მსე, ვარსკჳლავნი, მთოვარე, ქუჩუანა, და სხუანი.

კუალად ვითარი თვისება აქუს მას?

იგი მიუწითამელად და დაუსრულებელად ყოვლად ბრძენ არს, ამისთვის რომელ მან შექმნა ესოდენ შვენიერნი ნივთნი, რომელნიცა უყებრო და უშვენიერეს მის ყოვლისა არს, რამსაცა ვაცთა ქმნად ძალ უმსთ.

რამსათვის შექმნა ღმერთმან ესე ყოველივე?

კეთილ-დღეობისა და ბედნიერებისათვის ნათესავისა ვაცთასა, დაყოველთა დაბადებულთა.

შემოვლებულა. **სნეობითი სწავლა.**

ნაწილი პირველი.

სნეობითისა სწავლისათვის სასთავადად.
რამ არს სნეობითი სწავლა?

იგი გუასწავებს ჩუბნ, ვ
 ვარგვასა საქმეთა ჩუბნთასა, და მოქცევასა ეს-
 რეთ, რომელ ვიუბნეთ კეთილ-მოქმედნი და ბედ-
 ნიერნი.

რამსა შინა მდგომარეობს კეთილ - მოქ-
 მედება?

მას შინა, რომელ მარადის კეთილსა ვიქ-
 მოდეთ, და ბორცისაგან განვშორდებოდეთ; და
 ერთითა სიტყვითა ვსთქვათ, ესრეთ ვიცხოვროთ,
 რომელ სათნო ღმერთისა იყოს.

ვინ გვიჩუბნა ჩუბნ, რამ არს კეთილ და
 რამ არს ბორცო, რამ ნებაჲს ღმერთსა, და რამ
 არა ნებაჲს?

ღმერთმან თვით გულისა შინა ჩუბნთა
 შთაგვიდვა მიდრეკილება კეთილისადმი, და ვარე
 მიქცევა ბორცისაგან.

რამთა უჩუბნო ჩუბნ იგი?

ამით, რომელ თვითოეული ვატად ვატადი,
 თქვს იქმს კეთილსა რასამე, ჰგონობს მის გა-
 მთ, შინაგანსა ვმა-ყოფილებასა; ხოლო თქვს
 იქმს ბორცოსა, მამინ მწუხარებობს, და თვით
 თავისა თვისისაგან არა ვმა-ყოფილ-არს; და ამას

...სი. გარდა ამისა ჰგონობენ
 ეოველინი უნაი ბუნებითსა მიღრევილებასა, უე-
 ვარსთ იგინი, რომელნიცა სცხოვრებენ კეთილ-
 მოქმედად; ხოლო ჰირის ჰირ წინა აღმდევად ამის-
 სა სმავსთ იგინი, რომელნიცა სცხოვრებენ უს-
 ჟულოებით.

შესადლო არსა ბედნიერად ეოფა მისი, რო-
 მელიცა არა სცხოვრებს კეთილ-მოქმედად?

არა თქვს. უსჟულოთსა ვაცისაგან, ვითარ
 ღმერთსა, ეგრეთვე ვაცთა, და თვთ მათცა, რო-
 მელნიცა არა კეთილ-მოქმედ არიან, აქჲსთ მის-
 გან გარე მიქცევა: სინიფისი თვისი დაუცხრომე-
 ლად სტანჟავს მას, და შემდგომადცა თვით თავი
 თვისი სძულს მას.

რამას შინა მდგომარეობენ თანამდებობანი
 ჩუწნნი, რომელ ვიუუნეთ ჩუწნ კეთილ-მოქმედად
 დაბედნიერად?

მას შინა, რომელ ჩუწნ გვიუვარდეს ღმე-
 რთი, თვით თავნი თვისნი, და სხუანიცა ეო-
 ველინი.

ნ ა წ ი ლ ი მ ე ო რ ე

თანამდებობათათვის, ღუთისადმი.

უითარნი თავნი და ჰირველნი თვისებანი,
აქუნ ღმერთსა?

იგი მიუწითმელად სახიერ არს, ეოვლად
ბრძენ, და ეოვლისა შემძლებელარს.

რამთა უწუით ჩუზნი იგი?

ჩუზნა ვხედავთ მას წესისა ცამო, რომე-
ლიცა დააწესა მან ბუნებასა შინა. უითარ არს
უნდა იუოფოდეს იგი ეოვლისა შემძლებელ, რომე-
ლმანცა შეჭქმნა ეოვლი ქუზუნა? უითარ არს
უნდა იუოფოდეს იგი სახიერ, რომელმანცა სო-
ფლი ესე უხუად ნიჭებულ ჰყო ეოვლითა შით,
რომელსაცა შინა გუაქუნს ჩუზნი საჭიროება, და
რამცა შემძლებელარს მსახურებად ჩუზნისა კმა-
ეოფილებითათვის.

ჩუზნი რამსა უკუნი თანა მდებ ვართ ღუ-
თისა?

სახიერებისათვის მისისა, თანამდებ ვართ
ჩუზნი, სიუვარულსა მისსა, და კეთილ მოქმედე-

ყოველსა და სიღბელობისათჳს მისისა, გუაქუნ-
დეს მისდამი ჰაგივის-ცემა, დაამას ვაჩუწნებდეთ
ყოველსა შემთხუწვასა შინა.

რამა ჟერ-არს სიყუარულისაგან, ღუთი-
სადმი?

მის გამო იგი შედგების, რომელ ჩუწნ
ყოველსავე მას ვიქმთ სიხარულით, რამსათჳსცა
უწყით ოდენ, რამცა სათნო ღუთისა არს.

კითართა კეთილ-მოქმედებათა, გვიჩუწნებს
ჩუწნ ღმერთი?

ყოველსავე კეთილსა, რომელიცა გუაქუნს
ჩუწნ, დარომლითაცა ვსარგებლობთ, წარმოებს
მისგან. მშობელნი ჩუწნნი, მოძღუარნი, მეგო-
ბარნი, და კეთილის-მყოფელნი ჩუწნნი, არიან
მხოლოდ მის მიერ მოვლინებულნი, რომელთა
გამო მოგვევლინების ჩუწნ ყოველი კეთილი.

რამათა შესამლო-არს ჩუწნება, ჰაგივის-
ცემა და სიყუარული ღუთისადმი?

მით, ოდეს კეთილ-მოქმედად ვსცხოვრებთ,
და ყოვლისა ბორბისაგან ვივლტვით; და ეკ-
რეთვე მით, ოდეს სიყუარულსა თჳსსა, ჰაგივის-

ცემასა, და მადლობასა, ღმერთი
განვაცხადებთ დასაქმითა ვაჩუწნებთ.

ნ ა წ ი ლ ი მ ე ს ა მ ე .

თანამდებობათათვის თვით თავისა თვისისადმი.

კაცსა თანა ამსა თვით თავისა თვისისა სი-
უყვარულაი ანუ არა?

უოვლით ურთ თანა ამს; ამისთვის რომელ
ღმერთმან შთანერგა ბუნებითად ჩუწნ შორის მიდ-
რეკილება, მეცაფინეობისათვის, დაცვისა და კვ-
თადღ-დღეობისა ჩუწნისათვის. არამედ სიუყვარულაი
თვით თავისა თვისისადმი მართებს, რათა იუთ-
კეთილ-გონიერული და შესაბამი.

ნუუკუწმ არსა უცუნურვებითი სიუყვარული,
თავისა თვისისადმი?

უეჭუწმ ლად. ოდეს ჩუწნ, მაგალ, ამპარ-
ცავანებისა ჩუწნისა გამო, უადრეს სხუათა
თავსა თვისსა ვრაცხთ. ანუ სურვილთა და ნებათა
თვისთა განუსჯელად შეუდგებთ.

რამსგან შედგენილ არს კაცი?

სწავლის კორცისაგან, სული იგი, რომელიც კაცს შინა გულისკმის-ყოფელ-არს.

რამ ზრუნვა უკუშ თანა ამს კაცსა თავისა თვისისათვის?

თანა ამს მას, ვითარ სულისა თვისისათვის, ეგრეთვე კორცისა თვისისათვისცა, რათა აქუნდეს ზრუნვა.

რამ ზრუნვა უკუშ თანა ამს კაცსა, სულისა თვისისათვის?

თანა ამს მას ჰირველად მეცადინეობა და სიმკაცრე, განათლებისათვის გულისკმის-ყოფისა თვისისა, და შემდგომად წარმართებისათვის გულისა თვისისა, ესე იგი თვისთა მიდრეკილებათა და ვნებათანი.

ვითარ და რამთა განათლებების გულისკმის-ყოფა?

სწავლებითა, და მითცა ოდეს შეეჩინებოთ ჩუნი სწავდ ყოველთათვის გულს-მოდგინებითა და გულისკმიერებითა.

ვითარ წარმართვის გული კაცისა?

ოდეს შეეჩინებვი სიუვარულსა ღუთისასა, თავისა თვისისა და სხუათა ერთასა, და არა მი-

სტემ ვნებათა უფლებასა თავსა
 თა არა ჰქმნა წინა აღმდგე-რამდე, სიყუ-
 ვითა, ანუ გულის-კმის-ყოფითა ღმერთისადმი, თვით
 თავისა თვისისადმი, და სხუათადმიცა, ესე იგი კე-
 თილ-მოქმედებისა.

კითარ უწოდებენ ესე ვითარსა ვაცსა, რომ-
 ღლისაცა ვერა რაათა კეთილ-მოქმედებისაგან უკუენ
 ქცევს მისი ვერ შესაძლო არს?

უწოდებენ მას დიდ-სულად. დიდ-სულობა-
 არს უაზნაურებითი, და უადმატებულებითი კეთილ-
 მოქმედება, დათვინიერ მისა ვერ შესაძლო-არს
 უოფა, სწორ კეთილ-მოქმედად. კითარმედ ვითარ
 იქმნება იგი კეთილ-მოქმედი, რომელიცა ესოდენ
 ქუზ-მდებარე-არს სისუსტეთა, რომელს უოველსა
 მცირედსა დაბრკოლებასა ძალა უძს განშორება
 მისი გზისაგან კეთილ მოქმედისა.

რამსაგან იშობება დიდ-სულობა?

ოდეს შეეჩუწვი მოკუწმთასა თვისთა ვნე-
 ბათასა; და არა შეუდგები მას თვალ განუხმე-
 ლად. და წინარე გულის-მოდგინებითა და გაფრთ-
 ხილებითა განსჯი, ესრეთ, არა წინა აღმდგე არი-

...კლისადმი ღუთისა, თვით თავისა
 ...და სხუათა ერთადმიცა.

თ-რეს უკუწმ სურებანი ჩუწნნი, არა წინა
 აღმდგეგ არიან კეთილ-მოქმედებისა, მაშინ თავის
 უფალ ვართა შედგომად მათდა ანუ არა?

თავის უფალ ვართ. ფრიად განუსჯელობა
 იქმნებოდა, და წინა-აღმდგეგი თვით თავისა თვსი-
 სა სიუვარულისადმი, უკეთუ გუწადებოდა ჩუწნ,
 მოკლება ვმა-ყოფილებისა, რომელიცა ყოვლით
 ურთ არა წინა აღმდგეგ არს ღუთისა.

რამ თანა გუჟამს ჩუწნ და მარხუად სხეუ-
 ლთა ჩუწნითათვს?

თანამდებ ვართ მეცადინეობისა, დაცვისა-
 თვს მისისა დასიმრთელისა; და ამასთანვე რამა-
 რხვა ზომიერებისა სასრდოსა და სასმელსა ში-
 ნა, რათა არა ვავნოთ სიმრთელესა ჩუწნსა.

ნ ა წ ი ლ ი მ ე ო თ ხ ე .

თანამდებობათათვს სხუათა ერთადმი.

რამსათვს თანამდებ ვართ ჩუწნ სხუათა
 ერთა სიუვარულისასა?

ამისთვის, რომელ თვით
 ოგინი, და უოველთა ერთა უჩუბნებისა ნაგაფსა
 და სქორსა სახიერებასა თვისსა.

არა თანამდებ ვართა, რომელთაშე უმეტეს
 შეუვარებად?

თანა მდებ ვართ; და მეტადრე მათსა, რომ-
 მელნიცა გვიყოფენ ჩუბნ კეთილ - მოქმედებასა.
 მაგალითი: მშობელნი, მეგობარნი, და კეთილის-
 მყოფელნი ჩუბნნი, თანამდებ ვართ ჩუბნ უმე-
 ტეს შეუვარებად მათდა, და ჩუბნებად მათდამი
 მაღლობისა, მით რამეთუ, ღმერთი მათ მიერ გვი-
 ჩუბნებს ჩუბნ, მოწყალებასა თვისსა.

ჟერარსა სიმუდლილი მტერთა ანუ არა?

არაოდეს: შესამლო-არს დაცუა და დათარ-
 ვა მათგან თავისა თვისსა; ვინამთგან ითხოვს
 ამას თვით თავისა თვისსადმი სიუვარული; და
 სხვებრ არა ჟერ-არს მათდამი არა რაღსა ბორბ-
 ტისა უოფა, არამედ ვუალადცა ჟერ-არს მათდამი
 ჩუბნებად უოვლისავე კეთილობისა. ღმერთმან
 გამოუცხადა რა უოველთა ვაცთა სახიერება და
 მოწყალება თვისი, არა ნება-ცურთავს ჩუბნ სი-
 მუდლილსა არავისასა.

არა აქერ არსა, შურის გება

არა აქერ-არს: შურის-გება არს რომელი-
მე სამაგელებსა, დაჩინა აღმდგევი დიდ-სულთბისა.

რამთა უკუემ მართებს სიუვარულისა თვია
სისა ცხად-ყოფა სხუათა ერთადმი?

ამით, რომელ არა რომელთაზე ვაჭირვით,
ყოველთავე კეთილსა უყოფდეთ, და ყოველითა
ღონის მიუბითა ვმეცადინეობდეთ ჩუენებად მათ-
და, რომელ ჩუენ, გვიუვარან ივინი.

კითარ აქერ-არს მოქცევა, რათა ბოროტი
არა ვჭუო, არავისდამდე?

ესრეთ, რომელ რამცა მე არა მნებავს, რა-
თა მიუოფდენ მე, და თვითცა იგი არავისდამდე
არა აქერ არს ყოფად.

ვისდამდე უფრორე აქერ-არს, კეთილისა
ყოფა?

უბადრუკთა და უქონელთადმი; მით რამეთუ
ივინი უმეტეს ღირს არიან შექუალუბისა ჩუენ-
ნისა; და უკეთუ ცნებავს თავისა თვისისა ჩუენ-
ნება დიდ-სულად, მაშინ აჩუენე მათდამიცა ესე

ვითარი, რომელთაცა შეგამჩნე-
ხეს შენ.

ვინაა თვინა არა მაქნეს მე, ესე ვითარი ეს
შემთხვეულება, რათა ვეთილსა უყოფდე რომელთა-
მე, მაშინ რაათა ძალ მიძს მისდამი ჩუწნებად,
რომელ მიუვარს მე იგი?

ამით, ოდეს ვაჩუწნებ მას უოველსავე
სრდილობიანობასა, სათნოებასა, დი ჰაგივის-
ცემასა.

რასა შინა მდგომარეობს სრდილობიანი
ჰაგივის-ცემა?

მას შინა, ოდეს მივიღებ სხუასა მეგობრუ-
ლად, და ესე ვითართა ნიშანთა სრდილობისათა
უჩუწნებ მას, რომელთაცა ზოლითივისა მტოდ-
ნენი ვაცნი უოფა ქცევასა შინა ურთიერთისა შო-
რის იჩუწნებიან.

რასა შინა მდგომარეობს სათნოება?

ოდეს უოველსავე, რააცა არა წინა აღმდგე-
არს ვეთილ-მოქმედებისა, მას სხვისადმი ვმეტადი-
ნეობ ჩუწნებად, დამას ვიქმ, რომლისა გამო-
იგი შემძლებელ-ქმნება ქონებად ვმაყოფილებისა.